

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
ALİ MƏHKƏMƏSİNİN
BÜLLETENİ

Baş redaktor:
R.Y.Rzayev

Baş redaktorun
müavini:
Ş.Y.Yusifov

Redaksiya heyəti:
H.A.Mirzəyev
T.Ş.Mahmudov
B.H.Əsədov
Z.M.Quliyev
Ə.M.Rüstəmov
V.Ə.İbayev
S.İ.Bəktəşi
H.Q.Nəsimov
Ə.A.Kərimov

Məsul katib:
A.M.Məmmədli

Redaksiyanın ünvanı:

Az 1025, Bakı şəhəri,
Yusif Səfərov küç.14
1193-cü məhəllə
Tel: 493-18-37
Faks: 493-18-37

www.supremecourt.gov.az

MÜNDƏRİCAT

Rəsmi sənədlər.....2

Ali Məhkəmədə Dairə Seçki Komissiyalarının sədrləri üçün kurs keçirilmişdir.....18
Seçki hüquqlarının məhkəmə müdafiəsi, milli qanunvericilik və beynəlxalq təcrübə. Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri Ramiz Rzayevin çıxışı.....21

Cinayət işləri üzrə məhkəmə təcrübəsindən

Cəzaçəkmə müəssisəsinin növünün səhv təyin edilməsi, habelə məhkumun lehinə ifadə verə biləcək şahidlərin dindirilməməsi həm ayrı-ayrılıqda, həm birlikdə apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarının ləğv edilməsi üçün əsaslandırılır.....30
Məhkumun ambulator müalicə keçməsi təyin olunmuş azadlıqdan məhrum etmə cəzasını çəkməsinə mane olmur.....34
Məhkumun müdafiə, ana dilindən istifadə və iş materialları ilə tanış olma hüquqlarının pozulması məhkəmə qərarının ləğvinə səbəb oldu.....37

Mülki işlər üzrə məhkəmə təcrübəsindən

Uşaq ailədə onun maraqlarına toxunan istənilən məsələnin həlli zamanı öz fikrini bildirmək, habelə məhkəmə işində dirlənmək hüququna malikdir. Uşağın maraqlarına zidd olan hallar istisna olunmaqla, 10 yaşına çatmış uşağın fikri mütləq nəzərə alınmalıdır.....43
Borclu onun risk dairəsinə daxil olan öhdəliklərin icra edilmədiyi bütün hallar üçün cavabdehdir.....45
İşçilərin sayının azaldılması və ya ştatların ixtisarı ilə əlaqədar işəgötürən tərəfindən əmək məəcəlləsinin 78.1-ci maddəsinin tələblərinin yerinə yetirilməməsi və bu hallara apellyasiya məhkəməsi tərəfindən düzgün qiymət verilməməsi ixtisarla əlaqədar işdən çıxarılmış şəxsin iddiasının rədd edilməsinə dair məhkəmə qərarının ləğv edilməsi üçün əsas olmuşdur.....48
Məhkəmə mübahisənin mahiyyətini və pozuntunun xarakterini nəzərə alaraq iddianın təmin edilməsi barədə məhkəmə aktının qəbul edilməsinə mənəvi zərərin ödənilməsinin ədalətli kompensasiyası hesab edə bilər.....50
Müəyyən peşə üzrə şagird vəzifəsində işləyərkən əmək xəsarəti almış və nəticədə əmək qabiliyyətini itirmiş şəxslərə ödənilməli olan zərərin miqdarı onun öyrəndiyi peşə üzrə faktiki orta aylıq əmək haqqının məbləğindən hesablanmalıdır.....53
Şəlalə Məmmədova. Nikah və nikah müqaviləsinin bağlanması ər- arvad arasındakı mübahisələrin düzgün həlli üçün təminatdır.....55

Bir qrup hakimin təntənəli surətdə təqaüdə yola salınması mərasimi.....58

Görüşlər.....61
Beynəlxalq əlaqələr 66

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin mətbəəsində yığılaraq
18 oktyabr 2010-cu il tarixdə 68 səhifə həcmində çap olunmuşdur.

Tirajı 1000 ədəd

Ünvan: Yusif Səfərov küç.14

1193-cü məhəllə

Tel: 497-17-17 (daxili nömrə 81-79)

RƏSMİ SƏNƏDLƏR**Məhkəmə quruluşunda bəzi dəyişikliklər, hakimlərin ümumi sayı və məhkəmələrin ərazi yurisdiksiyası haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı**

Azərbaycan Respublikasında məhkəmə quruluşunu təkmilləşdirmək məqsədi ilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının məhkəmə sisteminə daxil olan məhkəmələrin hakimlərinin ümumi sayı 600 nəfər müəyyən edilsin.
2. Cəlilabad şəhərində Cəlilabad Hərbi Məhkəməsi təşkil edilsin.
3. Ağır Cinayətlərə Dair İşlər üzrə Azərbaycan Respublikasının Hərbi Məhkəməsi, Ağdam Hərbi Məhkəməsi, Qazax Hərbi Məhkəməsi, Lənkəran Hərbi Məhkəməsi və Sumqayıt Hərbi Məhkəməsi ləğv edilsinlər.
4. Bakı şəhəri Əzizbəyov Rayon Məhkəməsi, Dəvəçi Rayon Məhkəməsi və Füzuli-Qubadlı Hərbi Məhkəməsi müvafiq olaraq Bakı şəhəri Xəzər Rayon Məhkəməsi, Şabran Rayon Məhkəməsi və Füzuli Hərbi Məhkəməsi adlandırılınsınlar.
5. Azərbaycan Respublikası apellyasiya instansiyası məhkəmələrinin, ağır cinayətlər məhkəmələrinin, inzibati-iqtisadi məhkəmələrinin və hərbi məhkəmələrinin ərazi yurisdiksiyası müəyyən edilsin (əlavə olunur).
6. “Azərbaycan Respublikası məhkəmələri hakimlərinin sayının artırılması və məhkəmələrin ərazi yurisdiksiyasının müəyyən edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2006-cı il 17 avqust tarixli 447 nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2006-cı il, № 8, maddə 672) qüvvədən düşmüş hesab edilsin.
7. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə tapşırılsın ki:
  - 7.1. Cəlilabad Hərbi Məhkəməsinin təşkil edilməsi, habelə hərbi məhkəmələrin ərazi yurisdiksiyasının və səlahiyyətlərinin genişləndirilməsi ilə əlaqədar fəaliyyətlərinə zəruri şəraitin yaradılması üçün onların bina, avadanlıq, rabitə, nəqliyyat vasitələri və digər təşkilati-texniki vasitələr ilə təmin edilməsi məqsədi ilə tədbirlər görsün;

beynəlxalq sənədlərin əhəmiyyətindən danışmışdır. Bundan başqa cənab Ban Ki Mun Transmilli Mütəşəkkil Cinayətkarlığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsi və bu Konvensiyaya üzv ölkələrin qarşılıqlı əməkdaşlığının gücləndirilməsinə ehtiyacın olduğunu bir daha xatırlatmışdır. Daha sonra Transmilli Mütəşəkkil Cinayətkarlığın çox-ölçülü təhlükələri və onlara qarşı hansı vasitələrlə səmərəli mübarizə aparılması məsələsi nəzərdən keçirildi və Palermo Konvensiyasının və müvafiq protokollarının tam həyata keçirilməsi istiqamətində effektiv cavab tədbirlərinin görülməsi sahəsində müzakirələr aparıldı. Bu paneldə interaktiv müzakirələrlə yanaşı İtaliyanın Daxili İşlər Naziri, Meksikanın Baş Prokuroru, Fransanın Ədliyyə Naziri, Interpolun Baş Katibi və bir sıra digər yüksək səviyyəli iclas iştirakçılarının çıxışları dinlənildi. İclas zamanı Transmilli Mütəşəkkil Cinayətkarlığın sosial və iqtisadi inkişafa, insanların hüquq və azadlıqlarına təsiri, həmçinin iqtisadi cəhətdən zəif ölkələrə Konvensiya və Protokollardan irəli gələn texniki yardımların göstərilməsinin zəruriliyi vurğulandı.

İclasın 2-ci hissəsi olan Rəsmi Plenar iclasda üzv dövlətlərin nümayəndələrinin çıxışları və hesabatları dinlənilmişdir. Meksikanın Baş Prokuroru cənab Arturo Çaves onlar üçün ən problemli məsələ olan odlu silahların qanunsuz dövriyyəsi və bunun narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə sıx əlaqəsi barədə geniş məlumat verdi. Daha sonra Fransanın Ədliyyə Naziri cənab Jan Mare Bokel Transmilli Mütəşəkkil Cinayətkarlığın günü gündən artdığını və buna qarşı mübarizə üçün bütün üzv dövlətlərin əl ələ verərək səfərbər olmasının zəruriliyini iclas iştirakçılarının nəzərinə çatdırdı. Mövcud problemlər üzərində öz çıxışını quran cənab Jan Mare misallar götürərək Transmilli Mütəşəkkil Cinayətkarlıqla mübarizə sahəsində yaranan problemlərin həlli yolları üçün öz təkliflərini irəli sürdü. İtaliyanın Daxili İşlər Naziri cənab Roberto Maroni öz çıxışında Transmilli Mütəşəkkil Cinayətkarlığın

nəticələrinin ölkələrində meydana gətirdiyi fəsadlar, belə cinayətlərin törədilməsi üçün dövriyyədə külli miqdarda pulların olmasını və qeyd olunan cinayətkar fəaliyyətin geniş vüsət aldığı qeyd edərək bu fəaliyyətlə mübarizənin daha da gücləndirilməsi istiqamətində aparılmalı olan tədbirlərdən danışdı. Yüksək səviyyəli iclas iştirakçılarından Çili, Qabon, Kosta-Rika və Norveç dövlətlərinin rəhbər nümayəndələri Transmilli Mütəşəkkil Cinayətkarlıqla mübarizə ilə əlaqədar öz təcrübələri, bu sahədə əməkdaşlığın genişləndirilməsi, eyni zamanda mövcud problemlərin aradan qaldırılması üçün sıx əməkdaşlığın zəruriliyini iclas iştirakçılarının diqqətinə çatdıraraq məlumat mübadiləsinin artırılması və bu cinayət növünə qarşı effektiv mübarizə aparmaq üçün bütün qüvvələri səfərbər etməyin zəruriliyini vurğuladılar. Daha sonra iclasda çıxış edən Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirinin müavini, polis general-leytenantı cənab Vilayət Eyvazov tədbir təşkilatçılara öz təşəkkürünü bildirərək gündəmdə olan mövzunun aktuallığını və aparılan diskussiyaların çox səmərəli olduğunu qeyd etdi. Orator öz çıxışında Mütəşəkkil Cinayətkarlıq sahəsində mövcud problemlərdən, onların həlli yolları və mövcud əməkdaşlığın səmərəliliyindən, Palermo Konvensiyasının tələblərindən və onun müsbət nəticələrindən danışaraq son illərdə BMT-nin qəbul etdiyi Konvensiya və Protokolların bu cinayət növünə qarşı mübarizədə güclü alət rolunu oynadığını İclas iştirakçıların diqqətinə çatdırdı, Azərbaycan Respublikasının hüquq mühafizə orqanları tərəfindən Transmilli Mütəşəkkil Cinayətkarlığa qarşı və ümumiyyətlə bütün növ cinayətlərə qarşı çox effektiv mübarizənin aparıldığını, bu sahədə xarici dövlətlərlə sıx əməkdaşlıq edilməsini vurğuladı. İclas digər dövlətlərin nümayəndələrinin Transmilli Mütəşəkkil Cinayətkarlığa qarşı mübarizə sahəsində aparılan işlər barədə çıxışları ilə davam etdirilmiş və həmin gün başa çatmışdır.

BEYNƏLXALQ ƏLAQƏLƏR**Ali Məhkəmənin hakimi Amerika Birləşmiş Ştatlarının Nyu-York şəhərində Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş qərargahında keçirilən Transmilli Mütəşəkkil Cinayətkarlığa qarşı mübarizəyə həsr olunmuş Yüksək Səviyyəli iclasda iştirak etmişdir**

17 İyun 2010-cu il tarixdə Amerika Birləşmiş Ştatlarının Nyu-York şəhərində Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyasının Transmilli Mütəşəkkil Cinayətkarlığa qarşı mübarizə haqqında Konvensiyalarının ildönümü münasibətilə Yüksək Səviyyəli iclası keçirilmişdir. İclasda ümumilikdə dünyanın 49 ölkəsindən olan nümayəndə heyətlərinin üzvləri iştirak etmişlər. Həmin tədbirdə Azərbaycan Respublikasını Daxili İşlər Nazirinin müavini, polis general-leytenantı Vilayət Eyvazov, Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorununun 1-ci müavini, 2-ci dərəcəli Dövlət ədliyyə müşaviri Rüstəm Usubov, Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Hərbi Kollegiyasının sədri Şahin Yusifov və Azərbaycan Respublikasında Interpolun

Milli Mərkəzi Bürosunun Təşkilat-analitik şöbəsinin inspektor-tərcüməçisi, polis baş leytenantı Elçin Orucovdan ibarət nümayəndə heyəti təmsil etmişdir.

İclas 2 hissədən - Plenar iclas (Qeyri rəsmi müzakirələr paneli də daxil olmaqla) və Rəsmi Plenar iclasından ibarət olmuşdur.

İclası BMT-nin Baş Katibi Ban Ki Mun açaraq Transmilli Mütəşəkkil Cinayətkarlığa qarşı Qlobal Fəaliyyət Planının (Neapol Deklarasiyası) 15-ci ildönümünün, eyni zamanda BMT-nin Transmilli Mütəşəkkil Cinayətkarlığa qarşı Konvensiyasının (Palermo konvensiyası) və protokollarının qəbulunun 10-cu ildönümünün qeyd edildiyini iclas iştirakçılarının nəzərinə çatdırmış və bu

7.2. hakimlərin və müvafiq olaraq məhkəmə aparatları işçilərinin sayının artırılması ilə bağlı xərclərin 2011-ci il üçün dövlət büdcəsinin layihəsində nəzərdə tutulmasını təmin etsin;

7.3. bir ay müddətində:

7.3.1. qüvvədə olan qanunvericilik aktlarının bu Fərmana uyğunlaşdırılması barədə təkliflərini hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

7.3.2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin və müvafiq mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının bu Fərmana uyğunlaşdırılmasını təmin etsin və bu barədə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

7.3.3. öz səlahiyyətləri daxilində bu Fərmandan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

8. Bu Fərmanın 2-ci, 3-cü, 5-ci və 6-cı bəndləri 2011-ci ilin yanvarın 1-dən qüvvəyə minir.

İlham Əliyev
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 09 avqust 2010-cu il.

Azərbaycan Respublikası apellyasiya instansiyası məhkəmələrinin, ağır cinayətlər məhkəmələrinin, inzibati-iqtisadi məhkəmələrinin və hərbi məhkəmələrinin ərazi yurisdiksiyası haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin

2010-cı il 09 avqust tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir.

Ə L A V Ə

Azərbaycan Respublikası apellyasiya instansiyası məhkəmələrinin, ağır cinayətlər məhkəmələrinin, inzibati-iqtisadi məhkəmələrinin və hərbi məhkəmələrinin ərazi yurisdiksiyası

1. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin yurisdiksiyasına aid olan birinci instansiya məhkəmələri:

- 1.1. Naxçıvan Şəhər Məhkəməsi;
- 1.2. Babək Rayon Məhkəməsi;
- 1.3. Culfa Rayon Məhkəməsi;
- 1.4. Kəngərli Rayon Məhkəməsi;
- 1.5. Ordubad Rayon Məhkəməsi;
- 1.6. Sədərək Rayon Məhkəməsi;
- 1.7. Şahbuz Rayon Məhkəməsi;
- 1.8. Şərur Rayon Məhkəməsi;
- 1.9. Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ağır Cinayətlər Məhkəməsi;
- 1.10. Naxçıvan Muxtar Respublikasının Hərbi Məhkəməsi;
- 1.11. Naxçıvan Muxtar Respublikasının İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi.

2. Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin yurisdiksiyasına aid olan birinci instansiya məhkəmələri:

- 2.1. Bakı şəhəri Binəqədi Rayon Məhkəməsi;
- 2.2. Bakı şəhəri Xətai Rayon Məhkəməsi;
- 2.3. Bakı şəhəri Xəzər Rayon Məhkəməsi;
- 2.4. Bakı şəhəri Qaradağ Rayon Məhkəməsi;
- 2.5. Bakı şəhəri Nərimanov Rayon Məhkəməsi;
- 2.6. Bakı şəhəri Nəsimi Rayon Məhkəməsi;
- 2.7. Bakı şəhəri Nizami Rayon Məhkəməsi;
- 2.8. Bakı şəhəri Sabunçu Rayon Məhkəməsi;
- 2.9. Bakı şəhəri Səbail Rayon Məhkəməsi;
- 2.10. Bakı şəhəri Suraxanı Rayon Məhkəməsi;
- 2.11. Bakı şəhəri Yasamal Rayon Məhkəməsi;
- 2.12. Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsi (Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin yurisdiksiyasına daxil olan ərazi vahidlərində baş vermiş cinayətlərlə bağlı işlər və digər materiallar üzrə);
- 2.13. Bakı Hərbi Məhkəməsi (Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin yurisdiksiyasına daxil olan ərazi vahidlərində baş vermiş cinayətlərlə bağlı işlər və digər materiallar üzrə);

Avropa Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatı Bakı ofisinin hüquq məsələləri üzrə mütəxəssisi, cənab Rolf B.Merckoll Ali Məhkəmənin hakimi Müzəffər Ağazadə ilə görüşmüşdür

2010-cu il iyunun 25-də Ali Məhkəmənin hakimi Müzəffər Ağazadə Avropa Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatı Bakı ofisinin hüquq məsələləri üzrə mütəxəssisi, cənab Rolf B.Merckoll ilə görüşmüşdür.

Qonaq son bir neçə il ərzində Azərbaycan Respublikası məhkəmələrində mülki və cinayət işlərinə məhkəmə iclaslarında baxılması vəziyyəti ilə bağlı monitorinqlər keçirdiklərini və bu məsələ barədə arayışlar tərtib etməklə müvafiq təşkilatlara təqdim etdiklərini bildirmişdir.

Cənab R.Merckoll həmçinin bildirdi ki, onun təmsil etdiyi təşkilat Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyi ilə birlikdə hakimlərin istifadəsi üçün mülki və cinayət-prosessual qanunların düzgün tətbiq olunması məqsədilə dərslər, yaxud yaddaş hazırlamaq qərarına gəlmişlər.

M.Ağazadə ölkəmizdə ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsinin yaxşılaşdırılması sahəsindəki xeyirxah fəaliyyətinə görə qonağa minnətdarlığını bildirmişdir. O, qeyd etmişdir ki, son illərdə ölkədə keçirilən məhkəmə-hüquq islahatı ilə əlaqədar hakimlərin sayı xeyli artdığından, hakimlərin böyük əksəriyyəti yeni təcrübə toplayan gənclərdir. Onların kifayət qədər təcrübələrinin olmaması ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsində özünü bürüzə verə bilər. Bu sahədə hakimlər üçün dərslər vəsaiti, yaxud yaddaş kitabçası hazırlanmasını yalnız təqdir etmək lazımdır. Ali Məhkəmə göstərilən məsələ ilə bağlı hakimlərə praktiki kömək göstərməyə həmişə hazırdır.

Görüşdən sonra qonaqlar Ali Məhkəmənin inzibati binası ilə, buradakı iş şəraiti ilə tanış olmuşlar.

Ali Məhkəmənin sədri Niderland Krallığının Ədliyyə Nazirini qəbul etmişdir

2010-cu il avqustun 12-də ölkəmizdə səfərdə olan Niderland Krallığının Ədliyyə naziri Eanst Maurits Henriuts Hirsch Ballinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin üzvləri Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayevlə görüşmüşlər.

Görüşdə Azərbaycanın məhkəmə sistemi, Ali Məhkəmənin strukturu və fəaliyyəti barədə məlumat verən Ali Məhkəmənin sədri qeyd etmişdir ki, Azərbaycanda beynəlxalq hüquq aktları, xüsusən də "İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqlarının Müdafiəsi haqqında" Avropa Konvensiyasının müddəaları, İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin prezident hüququ öyrənilir və onlara istinad olunur. Qəbul edilən qərarlar Avropa standartlarına uyğunlaşdırılır. İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin Azərbaycanla bağlı qəbul etdiyi qərarlara baxılır və icra olunur.

Azərbaycan və Niderland Krallığı arasında dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərini məmnunluqla qeyd edən Ali Məhkəmənin sədri məhkəmə-hüquq sahəsində əlaqələrin inkişaf etdirilməsi, bu münasibətlərin daha da genişlənməsi üçün real imkanların olduğunu vurğulamışdır. Azərbaycan Ədliyyə Nazirliyi ilə

Niderland Krallığının Ədliyyə Nazirliyi arasında imzalanan sənədlərin hər iki ölkənin məhkəmə-hüquq sahəsinin inkişafında mühüm rol oynayacağını bildirmişdir.

Niderland Krallığının Ədliyyə naziri Azərbaycanda məhkəmə sisteminə aparılan islahatlara maraq göstərmiş, məhkəmə-hüquq sahəsində əməkdaşlığın daha da dərinləşdirilməsi üçün söylərini əsirgəməyəcəyini söyləmişdir.

Görüşdə qarşılıqlı maraq doğuran məsələlər ətrafında faydalı fikir mübadiləsi aparılmışdır.

Niderlandlı qonaqlar Ali Məhkəmənin yüksək statusuna uyğun yeni inzibati binasını gəzmiş, hakimlərin iş şəraiti ilə tanış olmuş, məhkəmə tarixi muzeyinə baxmışlar. Niderland Krallığının Ədliyyə naziri xatirə kitabına ürək sözlərini yazmışdır.

Görüşün sonunda Ali Məhkəmənin sədri Azərbaycanın məhkəmə orqanlarına xüsusi maraq və diqqət göstərdiyinə, həmçinin əhəmiyyətli görüşə görə Niderland Krallığının Ədliyyə nazirinə və nümayəndə heyətinin üzvlərinə təşəkkürünü bildirmiş və işlərində uğurlar arzulamışdır.

2.14. 1 sayılı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi;

2.15. 2 sayılı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi.

3. Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin yurisdiksiyasına aid olan birinci instansiya məhkəmələri:

3.1. Ağdam Rayon Məhkəməsi;

3.2. Ağstafa Rayon Məhkəməsi;

3.3. Bərdə Rayon Məhkəməsi;

3.4. Daşkəsən Rayon Məhkəməsi;

3.5. Gədəbəy Rayon Məhkəməsi;

3.6. Gəncə şəhəri Kəpəz Rayon Məhkəməsi;

3.7. Gəncə şəhəri Nizami Rayon Məhkəməsi;

3.8. Goranboy Rayon Məhkəməsi;

3.9. Göygöl Rayon Məhkəməsi;

3.10. Xankəndi Şəhər Məhkəməsi;

3.11. Xocalı Rayon Məhkəməsi;

3.12. Kəlbəcər Rayon Məhkəməsi;

3.13. Qazax Rayon Məhkəməsi;

3.14. Naftalan Şəhər Məhkəməsi;

3.15. Samux Rayon Məhkəməsi;

3.16. Şəmkir Rayon Məhkəməsi;

3.17. Tərtər Rayon Məhkəməsi;

3.18. Tovuz Rayon Məhkəməsi;

3.19. Gəncə Ağır Cinayətlər Məhkəməsi;

3.20. Gəncə Hərbi Məhkəməsi (Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin yurisdiksiyasına daxil olan ərazi vahidlərində baş vermiş cinayətlərlə bağlı işlər və digər materiallar üzrə);

3.21. Tərtər Hərbi Məhkəməsi (Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin yurisdiksiyasına daxil olan ərazi vahidlərində baş vermiş cinayətlərlə bağlı işlər və digər materiallar üzrə);

3.22. Gəncə İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi.

4. Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsinin yurisdiksiyasına aid olan birinci instansiya məhkəmələri:

4.1. Abşeron Rayon Məhkəməsi;

4.2. Xaçmaz Rayon Məhkəməsi;

4.3. Xızı Rayon Məhkəməsi;

4.4. Qobustan Rayon Məhkəməsi;

4.5. Quba Rayon Məhkəməsi;

4.6. Qubadlı Rayon Məhkəməsi;

4.7. Qusar Rayon Məhkəməsi;

4.8. Siyəzən Rayon Məhkəməsi;

4.9. Sumqayıt Şəhər Məhkəməsi;

4.10. Şabran Rayon Məhkəməsi;

4.11. Şamaxı Rayon Məhkəməsi;

4.12. Şuşa Rayon Məhkəməsi;

4.13. Zəngilan Rayon Məhkəməsi;

4.14. Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsi

(Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsinin yurisdiksiyasına daxil olan ərazi vahidlərində baş vermiş cinayətlərlə bağlı işlər və digər materiallar üzrə);

4.15. Bakı Hərbi Məhkəməsi

(Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsinin yurisdiksiyasına daxil olan ərazi vahidlərində baş vermiş cinayətlərlə bağlı işlər və digər materiallar üzrə);

4.16. Sumqayıt İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi.

5. Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin yurisdiksiyasına aid olan birinci instansiya məhkəmələri:

5.1. Ağcabədi Rayon Məhkəməsi;

5.2. Ağsu Rayon Məhkəməsi;

5.3. Astara Rayon Məhkəməsi;

5.4. Beyləqan Rayon Məhkəməsi;

5.5. Biləsuvar Rayon Məhkəməsi;

5.6. Cəbrayıl Rayon Məhkəməsi;

5.7. Cəlilabad Rayon Məhkəməsi;

5.8. Füzuli Rayon Məhkəməsi;

5.9. Hacıqabul Rayon Məhkəməsi;
 5.10. Xocavənd Rayon Məhkəməsi;
 5.11. İmişli Rayon Məhkəməsi;
 5.12. Kürdəmir Rayon Məhkəməsi;
 5.13. Laçın Rayon Məhkəməsi;
 5.14. Lerik Rayon Məhkəməsi;
 5.15. Lənkəran Rayon Məhkəməsi;
 5.16. Masallı Rayon Məhkəməsi;
 5.17. Neftçala Rayon Məhkəməsi;
 5.18. Saatlı Rayon Məhkəməsi;
 5.19. Sabirabad Rayon Məhkəməsi;
 5.20. Salyan Rayon Məhkəməsi;
 5.21. Şirvan Şəhər Məhkəməsi;
 5.22. Ucar Rayon Məhkəməsi;
 5.23. Yardımlı Rayon Məhkəməsi;
 5.24. Zərdab Rayon Məhkəməsi;
 5.25. Lənkəran Ağır Cinayətlər Məhkəməsi;
 5.26. Cəlilabad Hərbi Məhkəməsi;
 5.27. Füzuli Hərbi Məhkəməsi;
 5.28. Tərtər Hərbi Məhkəməsi (Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin yurisdiksiyasına daxil olan ərazi vahidlərində baş vermiş cinayətlərlə bağlı işlər və digər materiallar üzrə);
 5.29. Şirvan İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi.

6. Şəki Apellyasiya Məhkəməsinin yurisdiksiyasına aid olan birinci instansiya məhkəmələri:

6.1. Ağdaş Rayon Məhkəməsi;
 6.2. Balakən Rayon Məhkəməsi;
 6.3. Göyçay Rayon Məhkəməsi;
 6.4. İsmayilli Rayon Məhkəməsi;
 6.5. Qax Rayon Məhkəməsi;
 6.6. Qəbələ Rayon Məhkəməsi;
 6.7. Mingəçevir Rayon Məhkəməsi;
 6.8. Oğuz Rayon Məhkəməsi;
 6.9. Şəki Rayon Məhkəməsi;
 6.10. Yevlax Rayon Məhkəməsi;
 6.11. Zaqatala Rayon Məhkəməsi;

6.12. Şəki Ağır Cinayətlər Məhkəməsi;
 6.13. Gəncə Hərbi Məhkəməsi (Şəki Apellyasiya Məhkəməsinin yurisdiksiyasına daxil olan ərazi vahidlərində baş vermiş cinayətlərlə bağlı işlər və digər materiallar üzrə);
 6.14. Tərtər Hərbi Məhkəməsi (Şəki Apellyasiya Məhkəməsinin yurisdiksiyasına daxil olan ərazi vahidlərində baş vermiş cinayətlərlə bağlı işlər və digər materiallar üzrə);
 6.15. Şəki İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi.

7. Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin yurisdiksiyasına aid olan ərazi vahidləri:

7.1. Bakı şəhəri Binəqədi rayonu;
 7.2. Bakı şəhəri Xətai rayonu;
 7.3. Bakı şəhəri Xəzər rayonu;
 7.4. Bakı şəhəri Qaradağ rayonu;
 7.5. Bakı şəhəri Nərimanov rayonu;
 7.6. Bakı şəhəri Nəsimi rayonu;
 7.7. Bakı şəhəri Nizami rayonu;
 7.8. Bakı şəhəri Sabunçu rayonu;
 7.9. Bakı şəhəri Səbail rayonu;
 7.10. Bakı şəhəri Suraxanı rayonu;
 7.11. Bakı şəhəri Yasamal rayonu;
 7.12. Abşeron rayonu;
 7.13. Xaçmaz rayonu;
 7.14. Xızı rayonu;
 7.15. Qobustan rayonu;
 7.16. Quba rayonu;
 7.17. Qubadlı rayonu;
 7.18. Qusar rayonu;
 7.19. Siyəzən rayonu;
 7.20. Sumqayıt şəhəri;
 7.21. Şabran rayonu;
 7.22. Şamaxı rayonu;
 7.23. Şuşa rayonu;
 7.24. Zəngilan rayonu.

8. Gəncə Ağır Cinayətlər

Dünya Bankının nümayəndələri Ali Məhkəmənin sədri ilə görüşmüşlər

2010-cu il iyulun 13-də ölkəmizdə səfərdə olan Dünya Bankının ədliyyə sisteminin müasirləşdirilməsi layihəsinin rəhbəri Klaus Deker və məsləhətçisi Kler Qreer Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayevlə görüşmüşlər.

Ali Məhkəmənin sədri müasir informasiya texnologiyaları sahəsində Ali Məhkəmədə həyata keçirilən tədbirlərdən danışmışdır. Elektron kargüzarlığın, sənəd dövriyyəsinin və məlumatların elektron informasiya köşkü vasitəsilə alınmasının əhəmiyyətini qeyd edən Ali Məhkəmənin sədri elektron kitabxana yaradılmasının zəruriliyini bildirmişdir.

Dünya Bankının ədliyyə sisteminin müasirləşdirilməsi layihəsinin rəhbəri Klaus Dekerə Ali Məhkəmədə yeni informasiya texnologiyalarının tətbiqindən razı qaldığını qeyd etmişdir. O, vurğulamışdır ki, layihə

çərçivəsində məhkəmə sistemində müasir informasiya texnologiyalarının tətbiqi ilə bağlı sənədlərin və baxılacaq işlərin idarə olunmasında daha təkmil elektron sistemin yaradılmasını nəzərdə tutan yeni layihə hazırlanacaqdır.

Qonaqlar Ali Məhkəmənin yüksək statusuna uyğun yeni inzibati binasını görmüş, hakimlərin iş şəraiti, məhkəmə tarixi muzeyi və kitabxana ilə tanış olmuşlar.

Görüşün sonunda Ali Məhkəmənin sədri Azərbaycanın məhkəmə sistemində müasir informasiya texnologiyalarının tətbiqinə xüsusi diqqət və qayğı göstərdiklərinə, həmçinin əhəmiyyətli görüşə görə Dünya Bankının ədliyyə sisteminin müasirləşdirilməsi layihəsinin rəhbəri Klaus Dekerə və məsləhətçisi Kler Qreerə minnətdarlığını bildirmiş və gələcək işlərində uğurlar arzulamışdır.

tarixi muzeyinə baxmış, hakimlərin iş şəraiti ilə tanış olmuşlar.

Görüşün sonunda Ali Məhkəmənin sədri Azərbaycanın məhkəmə orqanlarına xüsusi maraq və diqqət göstərdiklərinə,

həmçinin əhəmiyyətli görüşə görə Moldovanın Konstitusiya Məhkəməsinin sədrinə və nümayəndə heyətinin üzvlərinə minnətdarlığını bildirmiş, gələcək işlərində uğurlar arzulamışdır.

Məhkəməsinin yurisdiksiyasına aid olan ərazi vahidləri:

- 8.1. Ağdam rayonu;
- 8.2. Ağstafa rayonu;
- 8.3. Bərdə rayonu;
- 8.4. Daşkəsən rayonu;
- 8.5. Gədəbəy rayonu;
- 8.6. Gəncə şəhəri Kəpəz rayonu;
- 8.7. Gəncə şəhəri Nizami rayonu;
- 8.8. Goranboy rayonu;
- 8.9. Göygöl rayonu;
- 8.10. Xankəndi şəhəri
- 8.11. Xocalı rayonu;
- 8.12. Kəlbəcər rayonu;
- 8.13. Qazax rayonu;
- 8.14. Naftalan şəhəri;
- 8.15. Samux rayonu;
- 8.16. Şəmkir rayonu;
- 8.17. Tərtər rayonu;
- 8.18. Tovuz rayonu.

9. Lənkəran Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin yurisdiksiyasına aid olan ərazi vahidləri:

- 9.1. Ağcabədi rayonu;
- 9.2. Ağsu rayonu;
- 9.3. Astara rayonu;
- 9.4. Beyləqan rayonu;
- 9.5. Biləsuvar rayonu;
- 9.6. Cəbrayıl rayonu;
- 9.7. Cəlilabad rayonu;
- 9.8. Füzuli rayonu;
- 9.9. Hacıqabul rayonu;
- 9.10. Xocavənd rayonu;
- 9.11. İmişli rayonu;
- 9.12. Kürdəmir rayonu;
- 9.13. Laçın rayonu;
- 9.14. Lerik rayonu;
- 9.15. Lənkəran rayonu;
- 9.16. Masallı rayonu;
- 9.17. Neftçala rayonu;

- 9.18. Saatlı rayonu;
- 9.19. Sabirabad rayonu;
- 9.20. Salyan rayonu;
- 9.21. Şirvan şəhəri;
- 9.22. Ucar rayonu;
- 9.23. Yardımlı rayonu;
- 9.24. Zərdab rayonu.

10. Şəki Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin yurisdiksiyasına aid olan ərazi vahidləri:

- 10.1. Ağdaş rayonu;
- 10.2. Balakən rayonu;
- 10.3. Göyçay rayonu;
- 10.4. İsmayıllı rayonu;
- 10.5. Qax rayonu;
- 10.6. Qəbələ rayonu;
- 10.7. Mingəçevir şəhəri;
- 10.8. Oğuz rayonu;
- 10.9. Şəki rayonu;
- 10.10. Yevlax rayonu;
- 10.11. Zaqatala rayonu.

11. Naxçıvan Muxtar Respublikası İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin yurisdiksiyasına aid olan ərazi vahidləri:

- 11.1. Naxçıvan şəhəri;
- 11.2. Babək rayonu;
- 11.3. Culfa rayonu;
- 11.4. Kəngərli rayonu;
- 11.5. Ordubad rayonu;
- 11.6. Sədərək rayonu;
- 11.7. Şahbuz rayonu;
- 11.8. Şərur rayonu.

12. 1 sayılı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin yurisdiksiyasına aid olan ərazi vahidləri:

12.1. Bakı şəhəri Binəqədi rayonu;
12.2. Bakı şəhəri Qaradağ rayonu;
12.3. Bakı şəhəri Nəsimi rayonu;
12.4. Bakı şəhəri Səbail rayonu;
12.5. Bakı şəhəri Yasamal rayonu.

13. 2 sayılı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin yurisdiksiyasına aid olan ərazi vahidləri:

13.1. Bakı şəhəri Xətai rayonu;
13.2. Bakı şəhəri Xəzər rayonu;
13.3. Bakı şəhəri Nərimanov rayonu;
13.4. Bakı şəhəri Nizami rayonu;
13.5. Bakı şəhəri Sabunçu rayonu;
13.6. Bakı şəhəri Suraxanı rayonu.

14. Gəncə İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin yurisdiksiyasına aid olan ərazi vahidləri:

14.1. Ağdam rayonu;
14.2. Ağstafa rayonu;
14.3. Bərdə rayonu;
14.4. Daşkəsən rayonu;
14.5. Gədəbəy rayonu;
14.6. Gəncə şəhəri;
14.7. Goranboy rayonu;
14.8. Göygöl rayonu;
14.9. Xankəndi şəhəri;
14.10. Xocalı rayonu;
14.11. Kəlbəcər rayonu;
14.12. Qazax rayonu;
14.13. Naftalan şəhəri;
14.14. Samux rayonu;
14.15. Şəmkir rayonu;
14.16. Tərtər rayonu;
14.17. Tovuz rayonu.

15. Sumqayıt İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin yurisdiksiyasına aid olan ərazi vahidləri:

15.1. Abşeron rayonu;
15.2. Xaçmaz rayonu;
15.3. Xızı rayonu;
15.4. Qobustan rayonu;
15.5. Quba rayonu;
15.6. Qubadlı rayonu;
15.7. Qusar rayonu;
15.8. Siyəzən rayonu;
15.9. Sumqayıt şəhəri;
15.10. Şabran rayonu;
15.11. Şamaxı rayonu;
15.12. Şuşa rayonu;
15.13. Zəngilan rayonu.

16. Şirvan İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin yurisdiksiyasına aid olan ərazi vahidləri:

16.1. Ağcabədi rayonu;
16.2. Ağsu rayonu;
16.3. Astara rayonu;
16.4. Beyləqan rayonu;
16.5. Biləsuvar rayonu;
16.6. Cəbrayıl rayonu;
16.7. Cəlilabad rayonu;
16.8. Füzuli rayonu;
16.9. Hacıqabul rayonu;
16.10. Xocavənd rayonu;
16.11. İmişli rayonu;
16.12. Kürdəmir rayonu;
16.13. Laçın rayonu;
16.14. Lerik rayonu;
16.15. Lənkəran rayonu;
16.16. Masallı rayonu;
16.17. Neftçala rayonu;
16.18. Saatlı rayonu;
16.19. Sabirabad rayonu;
16.20. Salyan rayonu;
16.21. Şirvan şəhəri;
16.22. Ucar rayonu;
16.23. Yardımlı rayonu;
16.24. Zərdab rayonu.

Moldovalı qonaqlar Ali Məhkəmədə olmuşlar

2010-cu il iyulun 14-də ölkəmizdə səfərdə olan Moldova Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsinin sədri Dimitri Pulberenin başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayeylə görüşmüşdür.

Görüşdə Ali Məhkəmənin sədri Azərbaycanda Müstəqil Dövlətlər Birliyinin üzvü olan ölkələrlə məhkəmə-hüquq sahəsində əməkdaşlığın genişləndirilməsinə xüsusi önəm verildiyini bildirmişdir. Ali Məhkəmənin sədri həmçinin son illər respublikamızda məhkəmə-hüquq sisteminin təkmilləşdirilməsi və müasirləşdirilməsi istiqamətində həyata keçirilən tədbirlərdən, eləcə də Ədalət mühakiməsini həyata keçirmək, qanunun aliliyini təmin etmək məqsədilə Ali Məhkəmənin qarşısında duran vəzifələrdən danışıbmışdır.

Azərbaycanın MDB ölkələri ilə işgüzar əlaqələrinin inkişaf səviyyəsindən razılığını ifadə edən Ali Məhkəmənin sədri əmin olduğunu bildirmişdir ki, Moldova Konstitusiyası Məhkəməsi sədrinin Azərbaycana səfəri məhkəmə orqanları arasında əməkdaşlığın inkişafına xidmət edəcəkdir.

Moldovan Konstitusiyası Məhkəməsinin sədri Dimitri Pulbere iki ölkə arasında qarşılıqlı əməkdaşlığın böyük əhəmiyyət daşıdığını bildirmişdir. Qeyd etmişdir ki, bu əməkdaşlıq bundan sonra da davam etdiriləcək.

Görüşdə qarşılıqlı maraq doğuran məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılmışdır.

Moldovalı qonaqlar Ali Məhkəmənin yüksək statusuna uyğun yeni inzibati binasını görmüş, məhkəmə

17. Şəki İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin yurisdiksiyasına aid olan ərazi vahidləri:

- 17.1. Ağdaş rayonu;
- 17.2. Balakən rayonu;
- 17.3. Göyçay rayonu;
- 17.4. İsmayilli rayonu;
- 17.5. Qax rayonu;
- 17.6. Qəbələ rayonu;
- 17.7. Mingəçevir şəhəri;
- 17.8. Oğuz rayonu;
- 17.9. Şəki rayonu;
- 17.10. Yevlax rayonu;
- 17.11. Zaqatala rayonu.

18. Naxçıvan Muxtar Respublikası Hərbi Məhkəməsinin yurisdiksiyasına aid olan ərazi vahidləri:

- 18.1. Naxçıvan şəhəri;
- 18.2. Babək rayonu;
- 18.3. Culfa rayonu;
- 18.4. Kəngərli rayonu;
- 18.5. Ordubad rayonu;
- 18.6. Sədərək rayonu;
- 18.7. Şahbuz rayonu;
- 18.8. Şərur rayonu.

19. Bakı Hərbi Məhkəməsinin yurisdiksiyasına aid olan ərazi vahidləri:

- 19.1. Bakı şəhəri Binəqədi rayonu;
- 19.2. Bakı şəhəri Xətai rayonu;
- 19.3. Bakı şəhəri Xəzər rayonu;
- 19.4. Bakı şəhəri Qaradağ rayonu;
- 19.5. Bakı şəhəri Nərimanov rayonu;
- 19.6. Bakı şəhəri Nəsimi rayonu;
- 19.7. Bakı şəhəri Nizami rayonu;
- 19.8. Bakı şəhəri Sabunçu rayonu;
- 19.9. Bakı şəhəri Səbail rayonu;

- 19.10. Bakı şəhəri Suraxanı rayonu;
- 19.11. Bakı şəhəri Yasamal rayonu;
- 19.12. Abşeron rayonu;
- 19.13. Xaçmaz rayonu;
- 19.14. Xızı rayonu;
- 19.15. Qobustan rayonu;
- 19.16. Quba rayonu;
- 19.17. Qusar rayonu;
- 19.18. Siyəzən rayonu;
- 19.19. Sumqayıt şəhəri;
- 19.20. Şabran rayonu;
- 19.21. Şamaxı rayonu;
- 19.22. Şuşa rayonu.

20. Cəlilabad Hərbi Məhkəməsinin yurisdiksiyasına aid olan ərazi vahidləri:

- 20.1. Astara rayonu;
- 20.2. Biləsuvar rayonu;
- 20.3. Cəlilabad rayonu;
- 20.4. Hacıqabul rayonu;
- 20.5. Lerik rayonu;
- 20.6. Lənkəran rayonu;
- 20.7. Masallı rayonu;
- 20.8. Neftçala rayonu;
- 20.9. Salyan rayonu;
- 20.10. Şirvan şəhəri;
- 20.11. Yardımlı rayonu.

21. Füzuli Hərbi Məhkəməsinin yurisdiksiyasına aid olan ərazi vahidləri:

- 21.1. Beyləqan rayonu;
- 21.2. Cəbrayıl rayonu;
- 21.3. Füzuli rayonu;
- 21.4. Xocavənd rayonu;
- 21.5. İmişli rayonu;
- 21.6. Qubadlı rayonu;
- 21.7. Laçın rayonu;
- 21.8. Saatlı rayonu;
- 21.9. Sabirabad rayonu;

21.10. Zəngilan rayonu.

22. Gəncə Hərbi Məhkəməsinin yurisdiksiyasına aid olan ərazi vahidləri:

- 22.1. Ağstafa rayonu;
- 22.2. Daşkəsən rayonu;
- 22.3. Gədəbəy rayonu;
- 22.4. Gəncə şəhəri Kəpəz rayonu;
- 22.5. Gəncə şəhəri Nizami rayonu;
- 22.6. Göygöl rayonu;
- 22.7. Xankəndi şəhəri;
- 22.8. Xocalı rayonu;
- 22.9. Kəlbəcər rayonu;
- 22.10. Qazax rayonu;
- 22.11. Mingəçevir şəhəri;
- 22.12. Samux rayonu;
- 22.13. Şəmkir rayonu;
- 22.14. Tovuz rayonu.

23. Tərtər Hərbi Məhkəməsinin

yurisdiksiyasına aid olan ərazi vahidləri:

- 23.1. Ağcabədi rayonu;
- 23.2. Ağdam rayonu;
- 23.3. Ağdaş rayonu;
- 23.4. Ağsu rayonu;
- 23.5. Balakən rayonu;
- 23.6. Bərdə rayonu;
- 23.7. Goranboy rayonu;
- 23.8. Göyçay rayonu;
- 23.9. İsmayıllı rayonu;
- 23.10. Kürdəmir rayonu;
- 23.11. Qax rayonu;
- 23.12. Qəbələ rayonu;
- 23.13. Oğuz rayonu;
- 23.14. Şəki rayonu;
- 23.15. Tərtər rayonu;
- 23.16. Ucar rayonu;
- 23.17. Yevlax rayonu;
- 23.18. Zaqatala rayonu;
- 23.19. Zərdab rayonu.

Bir qrup hakimin təntənəli surətdə təqaüdə yola salınması mərasimi

2010-cu il iyulun 2-də Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 96-cı maddəsinə uyğun olaraq Ali Məhkəmənin bir qrup hakimi təntənəli surətdə təqaüdə yola salınmışdır.

Mərasimi giriş sözü ilə açan Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayev qeyd etmişdir ki, təqaüdə yola salınan hakimlər həm sovet dönəmində, həm də müstəqillik dövründə fəaliyyət göstərirlər. Onların hər biri ulu öndər Heydər Əliyevin təqdimatı ilə Ali Məhkəmənin hakimi təyin olunublar. Nəriman Hüseynov, Oqtay Maqşudov, Müzəffər Ağazadə, Vidadi Həşimov və Günəş Xudaverdiyeva şərəfli ömür yolu keçiblər. Onların əməyi dövlətimiz tərəfindən yüksək qiymətləndirilib. Təqaüdə yola salınan beş hakimdən dördü Azərbaycan Respublikasının əməkdar hüquqşünasıdır. Bu hakimlərin əksəriyyəti 50 ilə yaxındır ki, bu vəzifələrini şərəflə yerinə yetirir və 30 ildən artıqdır ki, Ali Məhkəmənin hakimidir.

Ali Məhkəmənin sədri Ali Məhkəməyə yeni təyin olunan hakimlərə tövsiyyələrini də bildirmişdir. Qeyd olunmuşdur ki, hakim müstəqil və ədalətli olmalıdır, şəffaf fəaliyyət göstərməlidir. Elə fəaliyyət göstərməlidir ki, cəmiyyətin məhkəmələrə olan inamı daim artsın.

Mərasimdə Məhkəmə-Hüquq Şurasının sədri, Ədliyyə naziri Fikrət Məmmədov, Respublikanın Baş Prokuroru Zakir Qaralov, Prezident Administrasiyası Hüquq-Mühafizə Orqanları ilə iş şöbəsinin müdiri Fuad Ələsgərov çıxış edərək təqaüdə yola salınan hakimlərə uzun müddət ədalət mühakiməsini yüksək səviyyədə həyata keçirdiklərinə görə təşəkkür etmiş, onlara mənalı istirahət arzulamışlar.

Təqaüdə yola salınan hakimlər əməklərinə verilən yüksək qiymətə, göstərilən diqqət və qayğıya görə dövlətə, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə minnətdarlıqlarını bildirmişlər.

Bakı, Gəncə və Şəki Apellyasiya Məhkəmələrinin sədrələrinin təyin edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini və “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 94-cü maddəsinə rəhbər tutaraq qərara alıram:

1. İman Məmməd oğlu Nağıyev Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin sədri təyin edilsin.
2. Rafiq Uğuz oğlu Məmmədov Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin sədri təyin edilsin.
3. Mübariz Dosməmməd oğlu Əkbərov Şəki Apellyasiya Məhkəməsinin sədri təyin edilsin.

İlham Əliyev
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 7 sentyabr 2010-cu il.

Azərbaycan Respublikasının birinci instansiya məhkəmələrinin bir sıra hakimlərinin və sədrlərinin təyin edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 9-cu və 32-ci bəndlərini, habelə “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 94-cü maddəsinə rəhbər tutaraq qərara alıram:

1. Aşağıdakı şəxslər birinci instansiya məhkəmələrinin hakimləri təyin edilsinlər: Abbasov Qurban Rəşid oğlu - 1 saylı Bakı yerli iqtisad məhkəməsinin hakimi
Abdullayev Vəli Əsgər oğlu - Gəncə şəhəri Kəpəz Rayon Məhkəməsinin hakimi
Allahverdiyeva Ramella Allahverdi qızı - Ağır Cinayətlərə Dair İşlər üzrə Azərbaycan Respublikası Məhkəməsinin hakimi
Ataşova Raziya Hüseyin qızı - Bakı şəhəri Xətai Rayon Məhkəməsinin hakimi
Həsənov Allahverən Məhərrəm oğlu - Şuşa Rayon Məhkəməsinin hakimi
Hüseynov Müseyib Abbas oğlu - 1 saylı Bakı yerli iqtisad məhkəməsinin hakimi
Hüseynov Salman Bilal oğlu Gəncə Hərbi Məhkəməsinin hakimi
Hüseynov Zeyqəm Hüseyin oğlu - Sumqayıt Şəhər Məhkəməsinin hakimi
2. Abdullayev Vəli Əsgər oğlu Gəncə şəhəri Kəpəz Rayon Məhkəməsinin sədri təyin edilsin.
3. Hüseynov Müseyib Abbas oğlu 1 saylı Bakı yerli iqtisad məhkəməsinin sədri təyin edilsin.
4. Hüseynov Zeyqəm Hüseyin oğlu Sumqayıt Şəhər Məhkəməsinin sədri təyin edilsin.

İlham Əliyev
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 7 sentyabr 2010-cu il.

nikah müqaviləsi heç də bu məqsədi daşmır. Əksinə, bu müqavilə əsasında öz öhdəliklərini aydın dərk edən ər-arvadın gələcək ailə həyatı daha sağlam və uzunmüddətli olur. Çünki onlar evlənməyə qərar verməzdən öncə hər şeyi əvvəlcədən razılaşırdılar. Təsadüfi deyil ki, hələ indiyədək bu cür müqavilə imzalamış ər-arvadın boşanma məsələsi məhkəmə mübahisəsinin predmetinə çevrilməyib. Hər hansı səbəbdən ayrılmaq zərurəti meydana çıxanda da onlar öz problemlərini həmin müqaviləyə uyğun olaraq sivil qaydada çözürlər. Odur ki, tərəflər nikah bağlayarkən nikah müqaviləsinin əhəmiyyətli olmasını nəzərə almalıdırlar.

Bu məqsədlə ayrı-ayrı hüquq firmaları, hüquq maarifçiliyi ilə məşğul olan qeyri-hökumət təşkilatları da bu yöndə təbliğat-təşviqat işlərini genişləndirməlidirlər.

Vətəndaşlıq Vəziyyəti Aktlarının Qeydiyyatı (VVAQ) şöbələrində isə yeni ailə quran gənclərə nikah müqaviləsinin əhəmiyyəti mütləq qaydada izah edilməlidir.

AR Ailə Məcəlləsinin 9.1-ci maddəsinə müvafiq olaraq nikah müvafiq icra orqanında nikaha daxil-olmaq istəyən şəxslərin bu barədə ərizə verdikləri gündən 1 ay sonra onların iştirakı ilə bağlanır.

Bu müddət ərzində Vətəndaşlıq Vəziyyəti Aktlarının Qeydiyyatı (VVAQ) orqanları tərəfindən nikaha daxil olanlara nikah müqaviləsinin bağlanması barədə də öz fikirlərini bildirmələri təklif edilməlidir.

Yeri gəlmişkən, nikah müqaviləsinin bağlanılmasını nikahın bağlanmasından fərqləndirmək lazımdır. Kütləvi İnformasiya Vasitələri tərəfindən bu məsələ ilə bağlı əhali arasında sorğu aparılarkən, vətəndaşlara nikah müqaviləsi ilə nikahın bağlanması arasındakı fərqin yetərincə izah olunmaması aydın olur.

Bir sıra vətəndaşlar nikah müqaviləsinə nikaha daxil olan zaman nikahın bağlanması-rəsmiləşdirilməsi kimi başa düşürlər. Halbuki, nikah müqaviləsi nikahın rəsmiləşdirilməsi-bağlanması deyildir. Nikah müqaviləsi nikaha daxil olan şəxslər arasındakı əmlak hüquq xarakterli münasibətləri nizamlayır.

Məhkəmə təcrübəsi göstərir ki, son vaxtlar qeyri-rəsmi nikah münasibətlərinə əsasən ailə qurulması halları çoxalmışdır. Bu da həmin qəbildən olan məhkəmə mübahisələrinin sayının artmasında özünü göstərir.

Nikaha daxil olan şəxslər arasında nikah müqaviləsi bağlanılmadıqda onların əmlak hüquq və vəzifələrinə Ailə Məcəlləsində müəyyən edilən qaydalar – ər-arvadın əmlakının qanun üzrə rejimi tətbiq edilir.

Ailə qanunvericiliyində nikahın bağlanması isə ailə hüquq münasibətlərinin yaranmasının əsası kimi müəyyən edilmişdir. Rəsmi nikah bağlamadan ailə quran şəxslər qanunvericilikdə ər-arvad üçün müəyyən olunmuş hüquq və vəzifələrdən istifadə edə bilmirlər. Bu da nikaha daxil olmayan tərəflər üçün ciddi problemlər yaradır.

Məsələn, nikah bağlamadan ailə qurmuş qadın və kişi qeyri-rəsmi nikah dövründə bir sıra əmlaklar (mənzil, maşın, bağ və s.) əldə edirlər. Ər-arvad ayrıldıqda əmlak bölgüsü barədə məhkəmədə iddia qaldırılmalı olurlar. Ailə Məcəlləsinin 32.1-ci maddəsinə görə nikahda olan şəxslərin nikah müddətində əldə etdikləri əmlak kimin gəliri hesabına əldə edilib-edilməməsindən asılı olmayaraq payları bərabər olmaqla onların ümumi birgə mülkiyyətini təşkil edir. Həmin şəxslər arasında nikah rəsmiləşdirilmədiyi halda Ailə Məcəlləsinin 32.1-ci maddəsi onlara tətbiq edilmir. Belə şəxslər əmlakın əldə edilməsində nə dərəcədə vəsait qoyduğunu sübut etməklə ondan pay tələb edə bilər. Bu isə mülki qanunvericiliklə tənzim olunur.

Göründüyü kimi, ailə qanunvericiliyi nikah bağlamaqla ailə quran şəxslərin hüquq və mənafeələrinin müdafiəsi üçün əlverişli və təminatlı imkanlar müəyyən etmişdir. Nikah və nikah müqaviləri bağlamadan ailə quran şəxslərin məhrumiyətləri adətən özlərinin qanunlara əməl etməmələrinin nəticəsi olur. Buna görə də ailə qurarkən tərəflər qanunvericiliyin tələblərinə əməl etməklə rəsmi nikaha daxil olmalı və nikah müqaviləsi bağlamalıdırlar.

cəmiyyətimizin ən mühüm və qiymətli dəyərləri olmuş və olaraq qalır.”

2000-ci ildən qüvvəyə minən Azərbaycan Respublikasının Ailə Məcəlləsi Konstitusiyamızda nəzərdə tutulan əsas insan hüquq və azadlıqlarına uyğun olaraq, ailə münasibətlərinin yaranması, möhkəmlənməsi və onlara xitam verilməsi qaydalarını tənzimləyir, vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının qeydə alınması qaydalarını müəyyənləşdirir. Ailə qanunvericiliyi Konstitusiyadan, Ailə Məcəlləsindən, həmçinin həmin məcəllənin nəzərə alınması ilə qəbul edilmiş digər qanunvericilik aktlarından və Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrdən ibarətdir.

Qanunda birbaşa göstərilir ki, ölkəmizdə ailə dövlətin himayəsindədir. Ailə qanunvericiliyi ailənin möhkəmləndirilməsinə, ailə münasibətlərinin qarşılıqlı hörmət və məhəbbət hissləri əsasında qurulmasına, ailə həyatına müdaxilənin yolverilməzliyinə xidmət edir. Ailə üzvlərinin ailə qarşısında qarşılıqlı vəzifə və məsuliyyəti, onların hüquqlarının maneəsiz həyata keçirilməsinin təmini, bu hüquqların məhkəmə müdafiəsi də qanunvericilikdə tədsiqini tapmışdır. Ümumiyyətlə, cəmiyyətdə gedən demokratik proseslər Ailə Məcəlləsində real şəkildə əks olunmuşdur.

Lakin nikaha daxil olan tərəflər çox vaxt qanunvericiliyin onlara verdiyi imkanlardan lazımcına yararlanmır, bu da müəyyən müddət keçdikdən sonra ailədə baş vermiş münaqişə ilə əlaqədar məhkəmə mübahisəsinin yaranmasına səbəb olur.

Ailə Məcəlləsinin 38-ci maddəsinə əsasən nikaha daxil olan şəxslər arasında onların əmlak hüquqlarını və vəzifələrini müəyyənləşdirən nikah müqaviləsi bağlana bilər. Ərlə arvad həmin müqavilə əsasında birgə mülkiyyətin qanunla müəyyən olunmuş rejimini dəyişərək, ümumi əmlaka, onun ayrı-ayrı növlərinə, yaxud ər-arvadın hər birinin əmlakına birgə, paylı və ya ayrıca mülkiyyət rejimi tətbiq edə bilərlər. Nikah müqaviləsi ər-arvadın hazırda mövcud olan və gələcəkdə əldə edəcəkləri əmlaka münasibətlə də bağlana bilər. Ər-arvad nikah müqaviləsində bir-birinin qarşılıqlı saxlanılması, bir-birinin gəlirlərində iştirak üsulları, hər birinin ailə

xərclərində iştirakı qaydası ilə bağlı hüquq və vəzifələrini, nikah pozulduqda hər birinə düşəcək əmlakı və ər-arvadın əmlak münasibətlərinə dair hər hansı başqa müddəanı müəyyənləşdirmək hüququna malikdirlər. Nikah müqaviləsində nəzərdə tutulmuş hüquq və vəzifələr müəyyən müddətlərlə məhdudlaşa bilər, müxtəlif şəraitin yaranıb-yaranmamasından asılı ola bilər. Qanuna əsasən nikah müqaviləsində ər-arvadın hüquq və fəaliyyət qabiliyyətini, öz hüquqlarının müdafiəsi üçün məhkəməyə müraciət hüququnu, uşaqlara münasibətdə hüquq və vəzifələrini, eləcə də ər-arvad arasındakı şəxsi qeyri-əmlak münasibətlərini tənzimləyən, ehtiyacı olan və əmək qabiliyyəti olmayan ərin (arvadın) saxlanılması üçün vəsait almaq hüququnu məhdudlaşdıran ər-arvaddan birini çox əlverişsiz vəziyyətə salan və ailə qanunvericiliyinin əsaslarına zidd olan müddəalar nəzərdə tutula bilməz.

Nikah müqaviləsinin bağlanması vaxtına gəldikdə isə, o, nikahın bağlanması dövlət qeydiyyatına qədər, eləcə də nikah dövründə istənilən vaxtda bağlana bilər. Nikahdan öncə bağlanmış müqavilə nikahın dövlət qeydiyyatına alınması günündən etibarən hüquqi qüvvəyə minir. Müqavilə yazılı formada bağlanmaqla, notariat qaydasında təsdiq olunur. O, ər-arvadın razılığı ilə istənilən vaxt dəyişdirilə və ya pozula bilər. Nikah müqaviləsinin icrasından birtərəfli qaydada imtina etməyə yol verilmir. Müqavilənin şərtləri əri (arvadı) çox əlverişsiz vəziyyətə saldıqda müvafiq tərəfin tələbi ilə məhkəmə tərəfindən tamamilə və ya qismən etibarsız sayıla bilər.

Ərlə arvad arasında nikahın pozulmasından sonra əmlak bölgüsü ilə əlaqədar Ali Məhkəmənin icraatına daxil olan mülki işlərə baxılarkən əksər hallarda tərəflərin nikah müqaviləsi barədə qanun normalarından məlumatsız olduqları aydınlaşır. Nikah müqaviləsi bağlanmasından imtina bəzən milli mentalitetlə əsaslandırılır. Nikah bağlanarkən əmlak rejimini tənzimləyən nikah müqaviləsinin bağlanmaması milli ənənələrə uyğun gəlməməsi bunun qabaqcadan ailədə mübahisə olması və ya nikahın pozulması ilə izah edilir. Ailə Məcəlləsində əksini tapan

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi hakimlərinin təyin edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ MİLLİ MƏCLİSİNİN

QƏRARI

1. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 95-ci maddəsinin I hissəsinin 10-cu bəndinə, 131-ci maddəsinin II hissəsinə, “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 94-cü maddəsinin ikinci hissəsinə və 97-ci maddəsinin ikinci hissəsinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqdimatına əsasən Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi qərara alır:

1.1. 2010-cu il iyulun 21-də səlahiyyət müddəti bitən aşağıdakı hakimlər Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin hakimləri təyin edilsinlər:

Allahverdiyev Qəhrəman Əli oğlu,
Dadaşov İlqar Ağababaş oğlu,
Əliyev Fərhad Kazım oğlu,
Əsədov Bağır Həbib oğlu,
Hidayev Şahmurad Əzizağa oğlu,
Hüseynov Azər Soltanhəmid oğlu,
Kalbaliyev Aslan Kalbalı oğlu,
Məmmədova Şəlalə Ağakərim qızı,
Mirzəliyev Əsəd Abdulla oğlu,
Mirzəyev Hikmət Abbas oğlu,
Rəsulbəyova Nigar İmran qızı,
Rüstəmov Əli Məhəmməd oğlu,
Şadiyev Ənvər Əhməd oğlu.

1.2. 2010-cu il avqustun 28-də səlahiyyət müddəti bitən aşağıdakı hakimlər Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin hakimləri təyin edilsinlər:

Əliyev Ələsgər Əliabbas oğlu,
Kərimov Fərhad Abdulkərim oğlu,
Qoldman Tatyana Aleksandrovna,
Yusifov Şahin Yaşar oğlu.

1.3. 2010-cu il sentyabrın 2-də səlahiyyət müddəti bitən Hafiz Qəmbər oğlu Nəsiyov Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin hakimi təyin edilsin.

1.4. Vəzifələrinin dəyişdirilməsi ilə əlaqədar olaraq Səadət İnayət qızı Bəxtəşi və Mehparə Tofiq qızı Əhmədova Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin hakimləri vəzifəsindən, İmran Teymurxan oğlu Hacıqayıbov Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin hakimi vəzifəsindən azad edilərək, 2010-cu il avqustun 28-dən Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin hakimləri təyin edilsinlər.

1.5. Vəzifəsinin dəyişdirilməsi ilə əlaqədar olaraq Gülzar Lətif qızı Rzayeva 2010-cu il avqustun 28-dən Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin hakimi təyin edilsin.
2. Bu Qərarın 1.1-ci bəndi 2010-cu il iyulun 21-dən, 1.2-ci, 1.4-cü və 1.5-ci bəndləri 2010-cu il avqustun 28-dən, 1.3-cü bəndi 2010-cu il sentyabrın 2-dən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Sədri O.Əsədov

Bakı şəhəri, 22 iyun 2010-cu il № 1040-IIIQR

Şəlalə Məmmədova
Məhkəmə-Hüquq Şurasının üzvü,
Ali Məhkəmənin Mülki
Kollegiyasının sədri

Nikah və nikah müqaviləsinin bağlanması ər-arvad arasındakı mübahisələrin düzgün həlli üçün təminatdır

Ümummilli lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə hazırlanan müstəqil Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyasının qəbulundan sonra ölkəmizdə hüquqi, demokratik və dünyəvi dövlət quruculuğu yönündə qətiyyətli və inamlı addımlar atılmağa başlandı.

Ulu öndərin siyasi kursunu yeni mərhələdə uğurla davam etdirən Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə respublikamızda gerçəkləşdirilən demokratik islahatlar, eləcə də insan hüquq və azadlıqlarının qorunub təmin olunması sahəsində görülən işlər daha da geniş vüsət almışdır.

Prezident İlham Əliyevin “Azərbaycan Respublikasında məhkəmə sisteminin müasirləşdirilməsi” və “Azərbaycan Respublikasının bəzi qanunvericilik aktlarına dəyişikliklər və əlavələr edilməsi haqqında” Qanunun tətbiq edilməsi barədə 19 yanvar 2006-cı il tarixli Fərmanında da məhkəmə sistemində aparılan islahatların uğurlu nəticələri qeyd olunur.

Ölkədə yaradılan demokratik mühitdən qanun çərçivəsində yararlanacaq hər bir fərd təbii ki, ayrı-ayrı ailələrdə cəmləşir və Azərbaycan dövləti onların etibarlı müdafiəsi üçün lazımı tədbirlər həyata keçirir. Cəmiyyətimizin bütün sahələrini əhatə edən demokratik dəyişikliklər ailə münasibətlərinin də yeni məzmunla, beynəlxalq standartlara uyğun qanunlarla tənzimlənməsini tələb edir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 12-ci maddəsinə görə, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi dövlətin ali məqsədidir. Bu normaın həyata keçirilməsi ilə əlaqədar dövlət tərəfindən bir sıra normativ hüquqi aktlar qəbul olunmuş, müxtəlif sahələrdə, o cümlədən qanunvericilik sahəsində islahatlar

aparılmış və beynəlxalq müqavilələrə uyğun olaraq müəyyən öhdəliklər götürülmüşdür.

Bu öhdəliklərdən biri də BMT-nin qəbul etdiyi 10 dekabr 1948-ci il tarixli Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsinin 16-cı maddəsində təsbit olunmuş öhdəliklərdir.

Həmin maddənin 1-ci bəndinə əsasən yetkinlik yaşına çatmış bütün kişilər və qadınlar irqi, milli, yaxud dini əlamətlərə görə heç bir məhdudiyət qoyulmadan nikaha daxil olmaq və ailə qurmaq hüququna malikdirlər.

Onlar nikah bağlayarkən, nikahda olarkən və onu pozarkən eyni hüquqlardan istifadə edirlər. Bu maddənin 2-ci bəndində isə deyilir ki, nikah yalnız nikaha daxil olan hər iki tərəfin azad və tam razılığı ilə bağlana bilər.

Bu müddəaya uyğun olaraq Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 34-cü maddəsində də eyni konstruksiyalı norma təsbit olunmuşdur. Orada qeyd olunur ki, nikah könüllü razılıq əsasında bağlanılır. Heç kəs zorla evləndirilə (ərə verilə) bilməz.

Bu ilin may ayının 24-25-də Bakıda Avropa Şurasının qadınlar və kişilər arasında bərabərlik məsələlərinə məsul nazirlərinin “Gender bərabərliyi: de-yure və de-fakto gender bərabərliyinin təmin olunması” mövzusunda VII konfransı keçirilmişdir. Həmin konfransda Azərbaycanda gender bərabərliyi, qadın hüquqlarının qorunması sahəsində görülən işlər, qazanılan nailiyyətlər barədə geniş müzakirə olunmuşdur.

Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, YUNESKO-nun və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı Mehriban Əliyeva konfransda demişdir: “Azərbaycan xalqının adət-ənənələrində qadına çox böyük hörmət və qayğı ilə yanaşılır. Ailə dəyərləri

edilməsi, iddiaçı Ə.S.Nurayevə qəlibçinin orta aylıq əmək haqqına uyğun pensiyanın hesablanması "Bakı Elektrikökmə" ASC-nə və Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiə Nazirliyi Dövlət Əmək Müfəttişliyinin 2 sayılı bölgə üzrə dövlət Əmək Müfəttişliyinə həvalə olunmuşdur.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsi MİÜK-nın 01 mart 2010-cu il tarixli qətnaməsi ilə (sədrlik edən və məruzəçi E.Nəbiyev, hakimlər H.Xəlilov, Ə.Qasımov) Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiə Nazirliyinin apellyasiya şikayəti qismən təmin edilməmiş, Nərimanov rayon məhkəməsinin 22 yanvar 2009-cu il tarixli qətnaməsi ləğv edilmiş, iddiaçı Ə.S.Nurayevin cavabdeh "Bakı Elektrikökmə" ASC-yə və üçüncü şəxs Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiə Nazirliyinə qarşı pensiyanın qanun normalara uyğun müəyyən edilməsi tələbinə dair iddiası rədd edilmişdir.

Məhkəmə kollegiyası aşağıda göstərilənlərə əsasən hesab etmişdir ki, Ə.Nurayevin iddiasının rədd edilməsi barədə apellyasiya instansiyası məhkəməsinin gəldiyi nəticə qanunsuz və əsassızdır.

Belə ki, iş materiallarından görünür ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi gəldiyi nəticəni onunla əsaslandırmışdır ki, istehsalatda əmək xəsəratı nəticəsində əmək qabiliyyətinin itirilməsi ilə əlaqədar dəymiş zərərə görə Ə.Nurayevə ödənilməli olan aylıq ödənc cavabdeh təşkilat tərəfindən qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq işlədiyi qəlibçi şagirdinin tarif maaşı əsasında hesablanmışdır və ödənilir.

Halbuki "İstehsalat qəzası və yaxud peşə xəstəliyi nəticəsində sağlamlığı pozulmuş işçiyə və ya bu səbəbdən həlak olmuş işçinin ailə üzvlərinə ödənclərin verilməsi qaydalarının, şərtlərinin və məbləğinin təsdiq edilməsi haqqında" Nazirlər Kabinetinin 9 yanvar 2003-cü il tarixli 3 sayılı qərarının 2.1-ci maddəsinə əsasən istehsalatda əmək xəsəratı nəticəsində zərərçəkənin əmək qabiliyyətinin azalması və ya ölümü nəticəsində dəyən zərərin əvəzi aylıq ödənişlər yolu ilə ödənilir.

Həmin aylıq ödənc zərərçəkənin xəsərat almazdan və yaxud peşə əmək qabiliyyətini itirdiyi gündən əvvəl malik olduğu orta aylıq

əmək haqqının xəsərat nəticəsində itirdiyi peşə əmək qabiliyyətinin faizi miqdarında müəyyən edilib ödənilir.

Həmin bəndin məzmunundan göründüyü kimi əmək xəsəratı nəticəsində zərərçəkənin əmək qabiliyyətinin azalması ilə əlaqədar şəxsə dəyən zərərə görə aylıq ödənclər həmin şəxsin əvvəl işlədiyi peşənin tarif maaşı əsasında deyil, malik olduğu orta aylıq əmək haqqı əsasında hesablanmalıdır.

Digər tərəfdən Nazirlər Kabinetinin 9 yanvar 2003-cü il tarixli 3 sayılı qərarının 3.9-cu bəndinə görə istehsalat təlimi (təcrübəsi) keçən dövrdə istehsalatda əmək xəsəratı alan zərərçəkənlərə və yaxud bu səbəbdən həlak olmuş şəxslərin zərərə görə ödənc almaq hüququna malik olan ailə üzvlərinə ödənilməli olan zərərin miqdarı onun öyrəndiyi peşə (vəzifə) üzrə faktiki orta əmək haqqı, lakin müvafiq tarif (vəzifə) maaşından aşağı olmamaqla hesablanır.

Həmin bəndin məzmunundan göründüyü kimi istehsalat təlimi keçən dövrdə istehsalatda əmək xəsəratı alan şəxslərə ödənilməli olan zərərin miqdarı öyrəndiyi peşə (vəzifə) üzrə faktiki orta əmək haqqı əsasında hesablanmalıdır.

İş materiallarından isə görünür ki, Ə.Nurayev qəlibçi şagirdi vəzifəsində işlədiyi, yəni qəlibçi peşəsini öyrəndiyi dövrdə əmək xəsəratı aldığından yuxarıda göstərilən bəndin tələblərinə görə ona hesablanmış aylıq ödənc, qəlibçi peşəsinin maaşı əsasında hesablanmalı olduğu halda, qəlibçi şagirdinin maaşı əsasında hesablanmışdır.

İşə baxan apellyasiya instansiyası məhkəməsi göstərilən halları nəzərə almamış, Ə.Nurayevə əmək xəsəratı nəticəsində sağlamlığına dəymiş zərərə görə hesablanmış aylıq ödəncin Nazirlər Kabinetinin 9 yanvar 2003-cü il tarixli 3 sayılı qərarının 2.1, 3.9-cu bəndlərinin tələblərinə uyğun verilib-verilməsinə hüquqi qiymət verməmişdir.

Yuxarıda göstərilənləri nəzərə alaraq məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, kassasiya şikayəti qismən təmin edilməli, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsi ləğv edilməli, iş yenidən baxılması üçün apellyasiya instansiyası məhkəməsinə göndərilməlidir.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsi hakimlərinin təyin edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ MİLLİ MƏCLİSİNİN QƏRARI

1. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 95-ci maddəsinin I hissəsinin 10-cu bəndinə, "Məhkəmələr və hakimlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 94-cü maddəsinin ikinci hissəsinə və 97-ci maddəsinin ikinci hissəsinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqdimatına əsasən Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi qərara alır:

1.1. 2010-cu il sentyabrın 2-də səlahiyyət müddəti bitən aşağıdakı hakimlər Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin hakimləri təyin edilsinlər:

Allahverdiyev Əli Kərim oğlu,
Kuimova Vera Gennadiyevna,
Qurbanov Yusifəli Süleyman oğlu,
Məmmədov Fəxrəddin Rüstəm oğlu.

1.2. Vəzifələrinin dəyişdirilməsi ilə əlaqədar olaraq aşağıdakı hakimlər 2010-cu il sentyabrın 2-dən Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin hakimləri təyin edilsinlər:

Quliyev Vüqar Kərim oğlu,
Məmmədov Qabil Neymət oğlu.

2. Bu Qərar 2010-cu il sentyabrın 2-dən qüvvəyə minir.

**Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Sədri
O.Əsədov**

**Bakı şəhəri, 22 iyun 2010-cu il
№ 1040-IIIQR**

Azərbaycan Respublikası apellyasiya məhkəmələri hakimlərinin təyin edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ MİLLİ MƏCLİSİNİN QƏRARI

1. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 95-ci maddəsinin I hissəsinin 10-cu bəndinə, 132-ci maddəsinin II hissəsinə, “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 94-cü maddəsinin ikinci hissəsinə və 97-ci maddəsinin ikinci hissəsinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqdimatına əsasən Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi qərara alır:

1.1. 2010-cu il iyulun 21-də səlahiyyət müddəti bitən aşağıdakı hakimlər Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin hakimləri təyin edilsinlər:

Ağayev Valeh Məmməd oğlu,
Hüseynov Sərvət Qeybəli oğlu,
Nağıyev İman Məmməd oğlu,
Nağıyeva Elmira Eyvaz qızı,
Seyidova Səriyyə Seyid qızı.

1.2. 2010-cu il avqustun 28-də səlahiyyət müddəti bitən aşağıdakı hakimlər Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin hakimləri təyin edilsinlər:

Dəmirov İlqar Kamal oğlu,
Hüseynov Mirpaşa Süleyman oğlu,
Xələfov İlqar Rəhim oğlu,
Quliyev Gündüz Ağababa oğlu,
Məmmədov Qail Fazil oğlu,
Səfərov Rizvan Kamal oğlu,
Tağızadə Mirzə Nəsim oğlu,
Vəliyev İsmayıl Şamil oğlu.

1.3. Vəzifələrinin dəyişdirilməsi ilə əlaqədar olaraq aşağıdakı hakimlər 2010-cu il avqustun 28-dən Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin hakimləri təyin edilsinlər:

Abbasov Natiq Mehdi oğlu,
Bayramov Əmir Novruz oğlu,
Bədəlov Kəmaləddin Nurəddin oğlu,
Əliyev Toğrul Məhəmməd oğlu,
Hüseynov İlqar Kamil oğlu,
Hüseynova Sevdə Əziz qızı,
İmanov Azad Nizam oğlu,
Qurbanov Rəqib Əliddin oğlu,
Məhərrəmov Xuraman Böyükağa qızı,
Məmmədov Xəqani Səyyad oğlu,
Məmmədov Vidadi Məmməd oğlu,
Mustafayev Nurəddin Yusif oğlu,
Vəliyeva Elşənə Rafiq qızı,
Yusifov Cahangir Afər oğlu.

1.4. Vəzifələrinin dəyişdirilməsi ilə əlaqədar olaraq aşağıdakı hakimlər 2010-cu il avqustun 28-dən Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin hakimləri təyin edilsinlər:

Allahverdiyev Məhərrəm Ələkbər oğlu,
Babayev Zəki Baba oğlu,
Camalov Etibar Əli oğlu,
Dosiyev Amil Qaraxan oğlu,
Əhmədov İsmayıl Həmid oğlu,
Heydərov Tofiq Xudayar oğlu,
Mirzəyev Nüsrət Fətulla oğlu,
Novruzov Ələsgər Əli İskəndər oğlu,
1.5. 2010-cu il iyulun 21-də səlahiyyət müddəti bitən Rafiq Uğuz oğlu

rədd edilməsi barədə apellyasiya instansiyası məhkəməsinin gəldiyi nəticə ilə razılaşmışdır.

Bu hissədə iddianı rədd edərək məhkəmə kollegiyası Kletsova Rusiya Federasiyasına qarşı iş üzrə Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin 12.04.2007-ci il tarixli tarixli qərarına istinad etməyi də zəruri saymışdır.

Belə ki, həmin Qərarla Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi mübahisənin mahiyyətini, pozuntunun xarakterini nəzərə alaraq iddiaçının iddiasının təmin edilməsi barədə məhkəmə aktının qəbul edilməsini

mənəvi zərərin ödənilməsinin ədalətli kompensasiyası hesab etmişdir.

Məhkəmə kollegiyası presedent hüququ baxımından Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin qeyd olunan qərarının müddəalarının hazırkı mübahisəyə tətbiqinə münasibətdə hesab etmişdir ki, inzibati xəyata yol verməsinə dair onun barəsində tərtib edilmiş protokolu və qərarın etibarsız hesab edilməsi barədə qəbul edilmiş məhkəmə aktı İ.Mehtiyevə mənəvi zərərin ödənilməsinin ədalətli kompensasiyası hesab edilməlidir.

MÜƏYYƏN PEŞƏ ÜZRƏ ŞAĞIRD VƏZİFƏSİNDƏ İŞLƏYƏRKƏN ƏMƏK XƏSARƏTİ ALMIŞ VƏ NƏTİCƏDƏ ƏMƏK QABİLİYYƏTİNİ İTİRMİŞ ŞƏXSLƏRƏ ÖDƏNİLMƏLİ OLAN ZƏRƏRİN MİQDARI ONUN ÖYRƏNDİYİ PEŞƏ ÜZRƏ FAKTİKİ ORTA AYLIQ ƏMƏK HAQQININ MƏBLƏĞİNDƏN HESABLANMALIDIR

Ə.S.Nurayev “Bakı Elektriktkmə” ASC-yə və mübahisə predmeti barəsində müstəqil tələblər irəli sürməyən üçüncü şəxs Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiə Nazirliyinə qarşı pensiyanın qanuni normalara uyğun müəyyən edilməsində dair iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət etmiş və tələblərini onunla əsaslandırılmışdır ki, 1976-cı ildən “Mərkəzi Elektriktkmə” zavodunda, yəni hazırkı “Bakı Elektriktkmə” ASC-yə işə qəbul olunmuş, həmin vaxtdan zavodun müxtəlif sezlərində fəhlə işləmiş, 27 iyun 2006-cı ildə “Bakı Elektriktkmə” ASC-nin 23 iyun 2006-cı il tarixli əmri ilə Əmək Məcəlləsinin 68-ci maddəsinin 2-ci bəndinin “a” yarımbəndinə əsasən öz təşəbbüsü ilə pensiyaya çıxmışdır. Əmək pensiyası 104 manat təşkil etmişdir.

Pensiyaya çıxdıqdan sonra maddi vəziyyəti ağır olduğundan “Bakı Elektriktkmə” ASC-yə müraciət etmiş və 17.09.2007-ci ildə çuquntökmə sexinə qəlbçi şağirdi peşəsinə işə qəbul edilmişdir.

24 sentyabr 2007-ci il tarixdə qəbləmə işini yerinə yetirərək xəsarət almışdır. Həmin xəsarətlə bağlı 24 sentyabr 2007-ci il tarixdən 29 fevral 2008-ci ilə kimi stasionar və dispanser müalicə almış, sol əli biləkdən amputasiya olunmuş, nəticədə 80%

əmək qabiliyyətini itirərək 2-ci qrup əli olmuşdur.

14 mart 2008-ci il tarixdə onunla bağlanmış əmək müqaviləsinə Əmək Məcəlləsinin 74.1-ci maddəsinin “c” bəndinə əsasən xitam verilmişdir.

İstehsalatda aldığı xəsarətlə bağlı sağlamlığına dəymiş zərərg görə ona zavod tərəfindən pensiya təyin edilmədiyindən Ə.Nurayev Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiə Nazirliyinə müraciət etmiş, bundan sonra zavod tərəfindən ona aylıq ödənc təyin edilmiş və 01 mart 2008-ci il tarixdən ödənilməyə başlamışdır. Lakin həmin ödəncin məbləğinin qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada hesablanmadığını və ona ödənilməli olan məbləğdən xeyli aşağı olduğunu göstərərək Ə.Nurayev işlədiyi peşə üzrə orta aylıq əmək haqqına uyğun ödəncin hesablanaraq ona ödənilməsinə xahiş etmişdir.

Nərimanov rayon məhkəməsinin 22 yanvar 2009-cu il tarixli qətnaməsi ilə iddiaçı Ə.S.Nurayevin cavabdeh “Bakı Elektriktkmə” ASC-yə və üçüncü şəxs Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiə Nazirliyinə qarşı pensiyanın qanuni normalara uyğun müəyyən edilməsi tələbinə dair iddiası təmin edilməmiş, iddiaçı Ə.S.Nurayevə qəlibçinin orta aylıq əmək haqqına uyğun pensiyanın hesablanaraq təyin

edilməsi, bu işə dair 05.01.2009-cu il tarixdə çıxarılmış qərarın ləğv edilməsi, ödənilmiş cərimənin ona qaytarılmasını, mənəvi zərərin əvəzi kimi onların hər birindən 2000 manat məbləğində kompensasiyanın, eyni zamanda 300 manat maddi zərərin tutularaq ona ödənilməsi tələbinə dair iddia qaldırılmışdır.

Məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, İ.Mehtiyevin protokol və qərarın ləğv edilməsi, o cümlədən ödənilmiş cərimənin ona qaytarılmasına dair iddiasının rədd edilməsi hissəsində işə baxan məhkəmələrin gəldiyi nəticə qanunsuz və əsassızdır.

Belə ki, YPX inspektorları N.Y.Yaqubovun və A.T.Qocayevin mübahisəli protokolu tərtib edərkən hüquq pozuntularına yol vermələri, o cümlədən inzibati protokolumun tam doldurulmadan tərtib edilməsi və sürtüclüyə imzalanması üçün təqdim edilməsi, eyni zamanda sonradan protokolumun "şahidlər" qrafasının doldurulmadan tərtib edilməsi işin müəyyən edilmiş halları ilə, eyni zamanda Bakı şəhər Baş Polis İdarəsinin 28.03.2009-cu il tarixli 127 sayılı əmri ilə təsdiq edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 410.1-ci maddəsinə görə inzibati xətanın törədilməsi haqqında protokol tərtib edilir. İnzibati xəta haqqında protokolda protokolumun tərtib edildiyi tarix və yer, protokolu tərtib etmiş şəxsin vəzifəsi, soyadı, adı, atasının adı, barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxs haqqında məlumat, inzibati xətanın törədildiyi yer, vaxt və bu xətanın mahiyyəti, inzibati xətaya görə məsuliyyət nəzərdə tutan bu Məcəllənin müvafiq maddəsi, şahidlərin və zərər çəkmiş şəxslərin adı, atasının adı, soyadı və onların yaşadığı yerin ünvanı, barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan fiziki şəxsin və ya hüquqi şəxsin nümayəndəsinin izahatları, inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat üçün zəruri olan başqa məlumatlar göstərilir.

Həmin Məcəllənin 389.2-ci maddəsinə görə Zərər çəkmiş şəxsin və şahidin izahatları inzibati xəta haqqında protokolda, inzibati xətalər haqqında işlər üzrə icraatın təmin edilməsi tədbirlərinin tətbiq edilməsi haqqında protokolda, inzibati xəta haqqında işə baxma protokolunda göstərilir.

Göründüyü kimi YPX inspektorları N.Yaqubov və A.Qocayev tərəfindən inzibati xəta haqqında mübahisəli protokol İXM-nin 389.2 və 410-cu maddələrinin pozuntusu ilə tərtib edilmişdir.

MPM-nin 293.1-ci maddəsinə görə inzibati məsuliyyətə cəlb edilmiş hər hansı şəxs inzibati xətalər haqqında işlərə baxmağa səlahiyyəti olan orqanın (inzibati orqanın) və ya vəzifəli şəxsin tənbeh edilməsi barədə qərarı ilə əlaqədar məhkəmədə mübahisə qaldıra bilər.

Həmin Məcəllənin 295.5-ci maddəsinə görə məhkəmə inzibati xəta haqqında iş üzrə qərarın inzibati orqan və ya vəzifəli şəxs tərəfindən onların səlahiyyətlərinin aşması ilə çıxarıldığını müəyyən edərsə, qərarı ləğv edir.

Göstərilənlərə əsasən məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, inzibati xəta törədilməsinə dair 25 dekabr 2008-ci il tarixli protokolumun qanunsuz hesab edilərək ləğv edilməsi, bu işə dair 05.01.2009-cu il tarixdə çıxarılmış qərarın ləğv edilməsi, ödənilmiş cərimənin ona qaytarılması tələbinə dair İ.Mehtiyevin iddiasının rədd edilməsi hissəsində apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsi ləğv edilməli, həmin hissədə iddia təmin edilməli, İ.Mehtiyev barəsində tərtib edilmiş inzibati xəta törədilməsi haqqında 25 dekabr 2008-ci il tarixli protokol etibarsız hesab edilməli və həmin protokol əsasında verilmiş inzibati xəta haqqında iş üzrə Səbail RPİ DYPŞ-nin rəisi Z.Cəfərovun 05.01.2009-cu il tarixli qərarı ləğv edilməli, həmin qərara əsasən ödənilmiş cərimə İ.Mehtiyevə qaytarılmalıdır.

İ.Mehtiyevin mənəvi ziyan tələbinə dair iddiasına gəldikdə isə məhkəmə kollegiyası pozuntunun xarakterini, işin hallarını nəzərə alaraq Bakı şəhəri Səbail rayon Polis İdarəsi əməkdaşları tərəfindən qanun pozuntusuna yol verilməsi faktının müəyyən edilməsi, bu əsaslara görə onun barəsində tərtib edilmiş protokolumun və qərarın etibarsız sayılması və ödənilmiş cərimənin qaytarılması barədə məhkəmə aktının qəbul edilməsini iddiaçıya dəymiş mənəvi zərərin ədalətli kompensasiyası olduğunu hesab etmiş və göstərilən səbəbdən həmin hissədə iddianın

Məmmədov Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin hakimi təyin edilsin.

1.6. Vəzifələrinin dəyişdirilməsi ilə əlaqədar olaraq aşağıdakı hakimlər 2010-cu il avqustun 28-dən Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin hakimləri təyin edilsinlər:

Bayramov Elşad Abdulla oğlu,
Əhmədov Ceyhun Rasim oğlu,
Əliyev Bədəl Cəlal oğlu,
Rzaquliyev Şamil Qəhrəman oğlu,
Süleymanov Loğman Sirac oğlu.

1.7. 2010-cu il avqustun 28-də səlahiyyət müddəti bitən aşağıdakı hakimlər Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsinin hakimləri təyin edilsinlər:

Əhmədov Əhməd Abbas oğlu,
Həmidov Həmid Üzeyir oğlu,
Həsənov İlham Məmmədcəfər oğlu,
İsgəndərov Rasim Soltan oğlu,
Nəsimov Nazim Məcid oğlu,
Zeynalov Mübariz Hüseyn oğlu.

1.8. Vəzifəsinin dəyişdirilməsi ilə əlaqədar olaraq Vidadi Cəfər oğlu

Cəfərov 2010-cu il avqustun 28-dən Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsinin hakimi təyin edilsin.

1.9. Vəzifələrinin dəyişdirilməsi ilə əlaqədar olaraq aşağıdakı hakimlər 2010-cu il avqustun 28-dən Şəki Apellyasiya Məhkəməsinin hakimləri təyin edilsinlər:

Əkbərov Mübariz Dosməmməd oğlu,
Qasimov Vidadi Kamal oğlu,
Məmmədov Elbrus Hacibala oğlu,
Səlimov Hübət Qamuna oğlu.

1.10. 2010-cu il avqustun 28-də səlahiyyət müddəti bitən Qəzənfər Babaxan oğlu Kərimov Şəki Apellyasiya Məhkəməsinin hakimi təyin edilsin.

2. Bu Qərarın 1.1-ci və 1.5-ci bəndləri 2010-cu il iyulun 21-dən, 1.2-ci, 1.3-cü, 1.4-cü, 1.6-cı, 1.7-ci, 1.8-ci, 1.9-cu, 1.10-cu bəndləri 2010-cu il avqustun 28-dən qüvvəyə minir.

**Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Sədri
O.Əsədov**

**Bakı şəhəri, 22 iyun 2010-cu il
№ 1040-IIIQR**

Ali Məhkəmədə Dairə Seçki Komissiyalarının sədrləri üçün kurs keçirilmişdir

Avgustun 25-də Mərkəzi Seçki Komissiyası Prezident İlham Əliyevin "Azərbaycan Respublikasında insan hüquqlarının müdafiəsi üzrə Milli Fəaliyyət Planının təsdiq edilməsi haqqında" Sərəncamının icrası ilə əlaqədar dairə seçki komissiyalarının sədrləri üçün seçki hüququ üzrə ixtisaslaşdırılmış kurslarda iştirak etdirmişdir.

Tədbirdə "Seçki hüquqlarının məhkəmə müdafiəsi, milli qanunvericilik və beynəlxalq təcrübə" mövzusunda məruzə ilə çıxış edən Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayev parlament seçkilərinin həyata keçirilməsində qanunvericiliyin tətbiqi ilə bağlı məsələlərə toxunmuşdur. Bildirilmişdir ki, seçki hər bir ölkənin ictimai-siyasi həyatında mühüm hadisə olmaqla yanaşı, vətəndaşların, dövlət və ictimai həyatın idarə olunmasında kütləvi iştirak

formalarından biridir. Seçkilərin demokratik, azad keçirilməsi, ölkədə ictimai-siyasi sabitlikdən, ilk növbədə normal seçki şəraitinin yaradılmasından asılıdır. Seçkilərin ədalətli və şəffaf keçirilməsi cəmiyyətdə demokratik mühitin yüksək olmasından xəbər verir. Bununla əlaqədar ölkəmizdə mühüm tədbirlər görülür. Hazırda Prezident İlham Əliyevin "Azərbaycan Respublikasında insan hüquqlarının müdafiəsi üzrə Milli Fəaliyyət Planının təsdiq edilməsi haqqında" Sərəncamının icrası ilə əlaqədar həyata keçirilən tədbirlər də bu qəbildəndir.

R.Rzayev vurğulamışdır ki, Azərbaycanda seçkilərin demokratik keçirilməsi üçün əsaslı baza mövcuddur. Seçkilərin qanunvericiliyə uyğun təşkili üçün Azərbaycan hökuməti tərəfindən lazımi tədbirlər həyata keçirilmişdir. Seçkilərdə qabaqcıl dünya standartlarının

Bakı Apellyasiya Məhkəməsi MİÜMK-nin 01 sentyabr 2009-cu il tarixli qətnaməsi ilə iddiaçı İ.R.Mehtiyevin apellyasiya şikayəti təmin edilməmiş, Bakı şəhəri Nərimanov rayon məhkəməsinin 10 aprel 2009-cu il tarixli qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin 30 dekabr 2009-cu il tarixli qərarı ilə iddiaçı İ.R.Mehtiyevin kassasiya şikayəti təmin edilmiş, Bakı Apellyasiya Məhkəməsi MİÜMK-nin 01 sentyabr 2009-cu il tarixli qətnaməsi ləğv edilmiş, iş yenidən baxılması üçün Bakı Apellyasiya Məhkəməsinə göndərilmişdir.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsi MİÜMK-nin 18 mart 2010-cu il tarixli qətnaməsi ilə iddiaçı İ.R.Mehtiyevin apellyasiya şikayəti təmin edilməmiş, Bakı Apellyasiya Məhkəməsi MİÜMK-nin 01 sentyabr 2009-cu il tarixli qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

İşin müəyyən edilmiş hallarından görünür ki, iddiaçı İ.R.Mehtiyevin 25 dekabr 2008-ci il tarixdə saat 15:40 radələrində idarə etdiyi «Nissan X-Trail» markalı H 015 026 dövlət qeydiyyat nişanlı avtomobil «Bibi Heybət» yolunda Bakı şəhəri Səbail rayonu DYPŞ-nin YPX-nin baş inspektoru N.Y.Yaqubov tərəfindən saxlanılmışdır.

DİN-nin 2001-50 sayılı əmrinin tələblərinə zidd olaraq döş nişanı olmadan xidmətə çıxmış YPX baş inspektoru N.Yaqubov müvafiq sənədləri tələb etsə də, İ.Mehtiyev onun döş nişanı olmamasını əsas gətirərək sənədləri təqdim etməkdən imtina etmiş və bu səbəbdən onlar arasında mübahisə yaranmışdır. Bu zaman YPX-nin inspektoru A.Qocayev özünü sürücüyə təqdim etmiş, yol veridiyi pozuntunu izah etdikdən sonra sonuncu sənədlərini təqdim etmişdir. YPX-nin inspektoru A.Qocayev qayda pozuntusu ilə bağlı Azərbaycan Respublikası İXM-nin 151.2-ci maddəsinin tələblərinə əsasən tərtib etməli olduğu inzibati protokolu tam doldurmadan kobud formada İ.Mehtiyevə imzalatdırmağa cəhd etmiş, lakin İ.Mehtiyev tam doldurulmadığına görə protokolu imzalamaqdan imtina etmişdir. Bundan sonra protokol tərtib edilərək İ.Mehtiyevə verilmiş və sonuncu protokolla tanış olub iradları

barədə müvafiq qeydiyyat apardıqdan sonra protokola imza edərək, 25.01.2009-cu il tarixdəki etibarlı olan müvəqqəti icazə vərəqəsini almışdır.

25.12.2008-ci il tarixdə tərtib edilmiş qeyd olunan protokola görə İ.Mehtiyev bütöv qoşa xətti kəsməklə ötmə əməliyyatı keçirmiş və avtomobil çirkli vəziyyətdə idarə etmişdir.

Həmin protokolun əsasında Səbail RPİ DYPŞ-nin rəisi Z.Cəfərov tərəfindən qəbul edilmiş «inzibati xəta haqqında iş üzrə» 05.01.2009-cu il tarixli 35535 sayılı qərarla İ.R.Mehtiyev Azərbaycan Respublikası İXM-in 151.2.-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş inzibati xətanı törətdiyinə görə 20 manat məbləğində inzibati cərimə edilmişdir. İ.R.Mehtiyev 28.02.2009-cu il tarixdə həmin qərarın surətini almışdır.

Bakı şəhər Baş Polis İdarəsinin 28.03.2009-cu il tarixli 127 sayılı əmri ilə YPX inspektorlarının göstərilən hüquq pozuntularına yol verməsi, yəni YPX-nin baş inspektoru N.Y.Yaqubovun DİN-nin əmrinin tələblərini pozaraq döş nişanı olmadan xidmətə çıxması, inspektor A.T.Qocayevın inzibati protokolu tam doldurmadan tərtib etməsi, inspektorların sürücü ilə kobud rəftar etməsi, eyni zamanda baş inspektor E.Musayevın hadisə zamanı sürücüyə qarşı yol verilən hüquqazidd hərəkətlərin qarşısını almağa təşəbbüs göstərməyərək seyredici mövqedə durması əsas göstərilərək yol verdikləri pozuntulara görə E.Musayev və A.Qocayev itizəmə tənbehi verilmişdir. Səbail RPİ-nin 29.12.2008-ci il tarixli əmri ilə isə həmin hadisə ilə bağlı inspektor N.Yaqubova şiddətli töhmət elan edilmişdir.

Bundan sonra İ.Mehtiyev 2008-ci ilin dekabrın 25-də saat 15:40 radələrində YPX-nin əməkdaşları N.Y.Yaqubov və A.T.Qocayev tərəfindən saxlanıldığını, polis əməkdaşlarının kobud ifadələr işlədərək onu alçaltdıqlarını, vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə edərək qanun tələblərinə cavab verməyən protokol tərtib etdiklərini əsas göstərərək Bakı şəhəri Səbail rayon Polis İdarəsinə və Dövlət Yol Polis Şöbəsinin YPX inspektorları A.T.Qocayevə və N.Y.Yaqubova qarşı inzibati xəta törətdiyinə dair qanunsuz tərtib edilən 25 dekabr 2008-ci il tarixli protokolun qanunsuz hesab edilərək ləğv

B.Əhmədovun ixtisas və peşəkarlıq səviyyəsinin müəyyən edilib-edilmədiyini, eyni zamanda öhdəsində 16 yaşındakı 2 uşağı olmasının nəzərə alınmıb-alınmadığını araşdırmamışdır.

Yuxarıda göstərilənləri nəzərə alaraq məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, kassasiya şikayəti təmin edilməli, apellyasiya

instansiyası məhkəməsinin qətnaməsi ləğv edilməli, iş yenidən baxılması üçün apellyasiya instansiyası məhkəməsinə göndərməlidir. İşə yeni apellyasiya baxışında göstərilən hallar araşdırılmalı, araşdırılmış hallara hüquqi qiymət verilməklə müvafiq məhkəmə aktı qəbul edilməlidir.

MƏHKƏMƏ MÜBAHİSƏNİN MAHİYYƏTİNİ VƏ POZUNTUNUN XARAKTERİNİ NƏZƏRƏ ALARAQ İDDİANIN TƏMİN EDİLMƏSİ BARƏDƏ MƏHKƏMƏ AKTİNİN QƏBUL EDİLMƏSİNİ MƏNƏVİ ZƏRƏRİN ÖDƏNİLMƏSİNİN ƏDALƏTLİ KOMPENSASIYASI HESAB EDƏ BİLƏR

İ.R.Mehtiyev Bakı şəhəri Səbail rayon Polis İdarəsinə və Dövlət Yol Polis Şöbəsinin YPX inspektorları A.T.Qocayevə və N.Y.Yaqubova qarşı inzibati xəta törətməsinə dair 25.12.2008-ci il tarixli protokolun, həmin protokolun əsasında qəbul edilmiş qərarın qanunsuz hesab edilərək ləğv edilməsi, cərimənin qaytarılması, maddi və mənəvi zərər tələbinə dair iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət etmiş və tələblərini onunla əsaslandırmışdır ki, 2008-ci ilin dekabrın 25-də saat 15:40 radələrində işlədiyi şirkətə məxsus Nissan Xtrail markalı avtomaşını idarə edərək Səbail rayonu ərazisində xidmət göstərən YPX-nin kapitan rütbəli əməkdaşı N.Y.Yaqubov tərəfindən saxlanılmış və sonuncu ondan kobud formada sənədlərini təqdim etməyi tələb etmişdir. O, N.Yaqubovdan özünü təqdim etməyi və saxlanmasının səbəbini bildirməyi xahiş etmiş, lakin polis əməkdaşı qəzəblənərək onu naryad çağırması ilə hədələmişdir. Bundan sonra digər YPX əməkdaşı A.Qocayev yaxınlaşaraq özünü təqdim etmiş və sənədlərini verməyi xahiş etmişdir. Sənədləri aldıqdan sonra A.Qocayev protokol tərtib etmiş, lakin protokolda onun adından və avtomobilin dövlət nömrə nişanından başqa digər qrafalar doldurulmadığından həmin protokolu imzalamaqdan imtina etmiş, sonradan polis əməkdaşları hal şahidləri qrafası istisna olmaqla digər hissələri doldurmuş və o, protokolu imzalamağa məcbur olmuşdur. 05 Yanvar 2009-cu ildə inzibati Xətalar Məcəlləsinin 152.1-ci maddəsində göstərilən əsaslara görə inzibati cərimə edilmişdir.

Bundan sonra polis məmurlarının ona qarşı kobud ifadələr işlədərək onu alçaltmaları, vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə edərək qanun tələblərinə cavab verməyən protokol tərtib etmələri barədə Səbail rayon prokurorluğuna şikayət ərizəsi yazmış, lakin rəsmi cavab almamışdır.

Yuxarıda göstərilənlərə əsasən İ.Mehtiyev İnzibati xəta törətdiyinə dair qanunsuz tərtib edilən 25 dekabr 2008-ci il tarixli protokolun qanunsuz hesab edilərək ləğv edilməsini, bu işə dair 05.01.2009-cu il tarixdə çıxarılmış qərarın ləğv edilməsini, ödənilmiş cərimənin ona qaytarılmasını, mənəvi zərərin əvəzi kimi onların hər birindən 2000 manat məbləğində kompensasiyanın, eyni zamanda 300 manat maddi zərərin tutularaq ona ödənilməsinə xahiş etmişdir.

Bakı şəhəri Nərimanov rayon məhkəməsinin 10 aprel 2009-cu il tarixli qətnaməsi ilə iddiaçı İ.R.Mehtiyevin cavabdeh Bakı şəhəri Səbail rayon Polis İdarəsinə və Dövlət Yol Polis Şöbəsinin YPX inspektorları A.T.Qocayevə və N.Y.Yaqubova qarşı inzibati xəta törətməsinə dair 25.12.2008-ci il tarixli protokolun və işlə bağlı qəbul edilmiş qərarın qanunsuz hesab edilərək ləğv edilməsi, cərimənin qaytarılması, maddi və mənəvi zərər tələbinə dair iddiası rədd edilmiş, Azərbaycan Respublikası İXM-nin 151.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş inzibati xətanı törətmiş İ.R.Mehtiyevin barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə Səbail RPİ DYPŞ-nin rəisi Z.Cəfərovun 05.01.2009-cu il tarixli qərarı dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

tətbiq edilməsi məqsədi ilə Seçki Məcəlləsinə bir sıra əlavə və dəyişikliklər edilmişdir. Qeyd olunmuşdur ki, MSK və ya seçicilər hər hansı bir qanun pozuntusu ilə bağlı məhkəməyə müraciət edə bilərlər.

Kursda, həmçinin MSK sədrinin müavini Şaitdin Əliyev, Ali Məhkəmənin hakimi Əsəd Mirzəliyev və başqaları çıxış etmişlər.

aşağıdakı kimi müəyyən edilmişdir: çilingər – 6, elektrik - 2, qaynaqçı - 1, üzlük tikən – 1, qapı düzəldən -1, dəmirçi - 1 ştat vahidi. Həmin əmrlə eyni zamanda kadrlar xidmətinə qanunvericiliyin tələblərinə riayət etmək şərti ilə ixtisara düşən işçilərin müəyyənləşdirilməsi tapşırılmışdır.

“Bakı TMP-3” ASC 09 iyul 2009-cu il tarixli məktubla Avtomobil Nəqliyyat və Yol təsərrüfatı İşləri Həmkarlar İttifaqı Respublika Komitəsinin sədrindən iddiaçı B.Əhmədovun və digər işçilərin əmək müqaviləsinə Əmək Məcəlləsinin 70-ci maddəsinin “b” bəndi ilə xitam verilməsinə razılıq verilməsi xahiş edilmişdir. “Star-Taksi” firması Birləşmiş həmkarlar İttifaqı Şurası İclasının 10.07.2009-cu il tarixli protokolu ilə Bakı TMP-3” ASC-nin işçilərin sayının və ştatların ixtisar olunması haqqında müraciətinə razılıq verilmişdir.

13.07.2009-cu il tarixdə “Bakı TMP-3” ASC iddiaçı B.Əhmədova xəbərdarlıq məktubu ünvanlayaraq sonuncunu işdən çıxarma müavinəti verilməklə Əmək Məcəlləsinin 70-ci maddəsinin “b” bəndinə əsasən əmək müqaviləsinin ləğv olunacağı barədə 2 ay əvvəl rəsmi xəbərdarlıq etmişdir.

ASC-nin 08.09.2009-cu il tarixli əmri ilə B.Əhmədovun əmək müqaviləsinə ştatların ixtisarı ilə əlaqədar 08.09.2009-cu il tarixdən Əmək Məcəlləsinin 70-ci maddəsinin “b” bəndinə əsasən xitam verilmiş və ona orta aylıq əmək haqqı məbləğində işdən çıxma müavinəti və son haqq-hesab ödənilməsi əmr edilmişdir.

B.Əhmədov işdən azad olunması zamanı qanun pozuntularına yol verilməsi barədə ərizə ilə Avtomobil Nəqliyyat və Yol təsərrüfatı İşləri Həmkarlar İttifaqı Respublika Komitəsinə müraciət etmiş, lakin Komitənin 30 sentyabr 2009-cu il tarixli məktubu ilə B.Əhmədova yerində araşdırılma aparılan zaman ərizəsində göstərdiyi qeyri-qanuni və qərəzli işdən azad edilmə faktlarının öz təsdiqini tapmaması, ixtisar aparılarkən müəssisənin müdiriyyəti tərəfindən əmək qanunvericiliyinə ciddi əməl edilməsi, hüquqa zidd hallara yol verilməməsi bildirilmişdir.

Bundan sonra B.Əhmədov işdən azad edilməsi barədə əmr verilməklə qanunvericiliyin tələblərinə zidd olaraq onun

yüksək ixtisaslı işçi olmasının nəzərə alınmadığını və ona həmin müəssisədə başqa bir iş təklif olunmadığını göstərərək cavabdeh “Bakı TMP-3” ASC-nə qarşı işdən azad edilməsi barədə əmrin ləğv edilməsi, işə bərpa edilməsi tələbinə dair iddia qaldırılmışdır.

İş üzrə yuxarıda göstərilən məhkəmə aktları qəbul edilmişdir.

Məhkəmə kollegiyası aşağıda göstərilənlərə əsasən hesab etmişdir ki, B.Əhmədovun iddiasının rədd edilməsi barədə apellyasiya instansiyası məhkəməsinin gəlidiyi nəticə əsassızdır.

Belə ki, iş materiallarından görünür ki, B.Əhmədov iddia tələblərini onunla əsaslandırılmışdır ki, ustalıq dərəcəsi ondan aşağı olan 1-ci dərəcəli çilingərlər işdə saxlandığı halda o, 3-cü dərəcəli çilingər olmasına baxmayaraq ixtisarla əlaqədar işdən azad edilmiş, yəni ixtisarla əlaqədar işdən azad olunarkən onun peşəkarlıq səviyyəsi ixtisarı nəzərə alınmamış, eyni zamanda onun 16 yaşına çatmayan iki uşağının olmasına diqqət yetirilməmişdir.

Əmək Məcəlləsinin 78.1-ci maddəsinə görə müvafiq hallarda işçilərin sayı azaldılarkən və ya ştatların ixtisarı həyata keçirilərkən müəyyən vəzifələr üzrə əmək funksiyasının icrası üçün tələb olunan ixtisasın (peşəsinin) və peşəkarlıq səviyyəsinin daha yüksəyinə malik olan işçilər işdə saxlanılır. İşçinin peşəkarlıq səviyyəsini işəgötürən müəyyən edir.

Həmin Məcəllənin 78.2-ci maddəsinə görə işəgötürən ixtisasları (peşələri) və ya peşəkarlıq səviyyələri eyni olduqda öhdəsində iki və daha çox 16 yaşınadək uşağı olan şəxslərin işdə saxlanmasına üstünlük verir.

Həmin maddələrin məzmunundan görüldüyü kimi B.Əhmədovun ixtisarla əlaqədar işdən azad edilmə barədə qərar qəbul edərkən işəgötürən tərəfindən sonuncunun ixtisası (peşəsi) və peşəkarlıq səviyyəsi, eyni zamanda öhdəsində iki və daha çox 16 yaşınadək uşağının olması nəzərə alınmalı idi.

Lakin apellyasiya instansiyası məhkəməsi işə baxarkən göstərilən maddələrin tələblərini nəzərə almamış, ixtisar həyata keçirilərkən “Bakı TMP-3” ASC tərəfindən digər çilingərlərə münasibətdə

qarşılıqlı münasibətlərinə uyğun olmaqla yalnız məhkəmə iclasında tədqiq edilmiş sübutlarla əsaslandırılmalıdır.

Lakin apellyasiya instansiyası məhkəməsi qəbul etdiyi qətnaməni məhkəmə iclasında araşdırılmış sübutlara tətbiq edilməli hüquq normalarına müvafiq deyil, iş üzrə toplanmış sübutlarla təsdiq olunmayan öz mülahizələri ilə əsaslandırılmış və nəticədə prosesual qanunun qeyd olunan normalarının tələblərini pozaraq, mübahisə üzrə tətbiq edilməli olmayan maddi hüquq normalarını

İŞÇİLƏRİN SAYININ AZALDILMASI VƏ YA ŞTATLARIN İXTİSARI İLƏ ƏLAQƏDAR İŞƏGÖTÜRƏN TƏRƏFİNDƏN ƏMƏK MƏCƏLLƏSİNİN 78.1-Cİ MADDƏSİNİN TƏLƏBLƏRİNİN YERİNƏ YETİRİLMƏMƏSİ VƏ BU HALLARA APELLYASIYA MƏHKƏMƏSİ TƏRƏFİNDƏN DÜZGÜN QIYMƏT VERİLMƏMƏSİ İXTİSARLA ƏLAQƏDAR İŞDƏN ÇIXARILMIŞ ŞƏXSİN İDDİASININ RƏDD EDİLMƏSİNƏ DAİR MƏHKƏMƏ QƏTNAMƏSİNİN LƏĞV EDİLMƏSİ ÜÇÜN ƏSAS OLMUŞDUR

İddiaçı B.E.Əhmədov cavabdeh "Bakı TMP-3" ASC-nə qarşı işə bərpa tələbinə dair iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət etmiş və tələblərini onunla əsaslandırmışdır ki, Bakı şəhəri 3 saylı taksimotor parkında çilingər işləmişdir. Sonralar iş yeri özəlləşdirilən zaman bu özəlləşdirmədə iştirak edərək səhmdarlardan biri olmuş və iş fəaliyyətinə davam etmişdir. İşlədiyi müddət ərzində özünü yaxşı işçi kimi tanıdı bilmişdir. Lakin 2009-cu ilin sentyabrında ona rəhbərlik tərəfindən müəssisədə tutduğu ştatın ixtisar olunduğu bildirilmiş və 08.09.2009-cu il tarixdən onunla bağlanmış əmək müqaviləsinə Əmək Məcəlləsinin 70-ci maddəsinin "b" bəndi ilə xitam verilməsi barədə əmr verilmişdir. Əmrin verilməsinə əsas kimi "Star-Taksi" firması Birləşmiş Həmkarlar İttifaqı Şurasının iclasının 10 iyul 2009-cu il tarixli protokolunu göstərmişdir. İşdən azad edilməsi barədə əmr verildikən qanunvericiliyin tələblərinə zidd olaraq onun yüksək ixtisaslı işçi olması nəzərə alınmamış və ona həmin müəssisədə başqa bir iş təklif olunmamışdır. Göstərilən halla bağlı Azərbaycan Respublikası Həmkarlar İttifaqı Konfederasiyasına müraciət etsə də müraciəti nəticə verməmişdir.

tətbiq etmiş, tətbiq edilməli olan maddi hüquq normalarını isə tətbiq etməmişdir.

Ona görə də işin şərh olunan hallarını müzakirə edən kassasiya instansiyası məhkəməsi Azərbaycan Respublikası MPM-nin 418.1-418.3-cü maddələrinə əsasən kassasiya şikayətini qismən təmin edərək, qətnamənin ləğv edilməsi və işin yenidən apellyasiya qaydasında baxılması üçün Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinə göndərilməsi barədə qərar qəbul etmişdir.

Yuxarıda göstərilənlərə əsasən B.Əhmədov işdən azad edilməsi barədə əmrin ləğv edilməsini, işə bərpa edilməsini xahiş etmişdir.

Bakı şəhəri Nərimanov rayon məhkəməsinin 09 noyabr 2009-cu il tarixli qətnaməsi ilə iddiaçı B.E.Əhmədovun cavabdeh "Bakı TMP-3" ASC-nə qarşı işə bərpa tələbinə dair iddiası rədd edilmişdir.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsi MİÜMK-nin 04 mart 2010-cu il tarixli qətnaməsi ilə iddiaçı B.E.Əhmədovun apellyasiya şikayəti təmin edilməmiş, Bakı şəhəri Nərimanov rayon məhkəməsinin 09 noyabr 2009-cu il tarixli qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

İş materiallarından görünür ki, iddiaçı B.E.Əhmədov Bakı TMP-3" ASC-də çilingər vəzifəsində işləmişdir.

Bakı TMP-3" ASC-nin 08 iyul 2009-cu il tarixli əmri ilə müəssisənin yerinə yetirdiyi işlərin həcmnin kəskin surətdə azaldığı nəzərə alınaraq ştat cədvəlindəki ştat vahidlərinin sayının müəssisənin hazırda yerinə yetirdiyi iş həcminə uyğunlaşdırılması və hazırkı ştatların qalmasına zərurət olmadığı üçün ixtisarların aparılması məqsədində uyğun hesab edilmiş, ixtisarların aparılması nəzərdə tutulan ştatlar üzrə ştat vahidlərinin sayı

SEÇKİ HÜQUQLARININ MƏHKƏMƏ MÜDAFİƏSİ, MİLLİ QANUNVERİCİLİK VƏ BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏ

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ALİ MƏHKƏMƏSİNİN SƏDRİ RAMİZ RZAYEVİN ÇIXIŞI

Hörmətli tədbir iştirakçıları

Demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət quruculuğunu özünün inkişaf yolu seçmiş Azərbaycanda xalqın öz seçki hüquqlarından azad şəkildə istifadə etməsi məqsədilə şəffaf və ədalətli seçkilərin keçirilməsinə xidmət edən silsilə tədbirlər həyata keçirilir.

Bu gün mən Sizə öz aktualığı ilə mühüm əhəmiyyət kəsb edən seçki sisteminin təkmilləşdirilməsi, milli qanunvericilik bazasının yaradılması, vətəndaşların seçki hüquqlarının məhkəmə müdafiəsi və nəhayət bu məsələ ilə bağlı beynəlxalq təcrübə haqqında məlumat verəcəyəm.

Tarixin XX əsrdə Azərbaycan xalqına bəxş etdiyi töhfələr içərisində 1991-ci il 18 oktyabrda Respublikamızın öz müstəqilliyini elan etməsi və 1993-cü ilin iyun ayında ümummilliyet liderimiz, ulu öndər Heydər Əliyevin yenidən ölkəmizə rəhbərliyə qayıtması ən önəmli hadisələrdir.

Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü, ölkə daxilində gedən çəkişmələr, vətəndaş müharibəsi dalğası az qala vətənimizi nəinki öz müstəqilliyini itirmək, hətta parçalanmaq təhlükəsi qarşısında qoymuşdur.

Belə bir vəziyyətdə xalq çıxış yolunu özünün müdrik oğlu, dövlətçilik sahəsində böyük təcrübəyə malik, bütün həyatını Azərbaycan xalqına və vətənimizin çiçəklənməsinə həsr etmiş Heydər Əliyevin Respublikaya ali dövlət hakimiyyətinə rəhbərliyə qayıtmasında görürdü.

Mürəkkəb bir məqamda xalqın çağırışı və iradəsi ilə rəhbərliyə qayıdan ümummilliyet liderimiz Heydər Əliyev ölkə həyatının bütün sahələrindəki köklü dəyişikliklərlə yanaşı, yalnız qanunların aliliyini tanıyan hüquqi dövlət quruculuğunun memarı oldu.

Məhz həmin illərdə cəmiyyətin bütövlükdə yeniləşməyə can atması, bunun təbii istəkdən zərurətə çevrilməsi dövlətçiliyin möhkəmləndirilməsini şərtləndirən hüquqi islahatların həyata keçirilməsini labüd edirdi.

Ümummilliyet liderimiz Heydər Əliyev Qərbin mütərəqqi, qabaqcıl təcrübəsindən istifadə etməklə ölkədə hüquqi islahatlar aparmağın vacibliyini vaxtında ön plana çəkdi və bu gün tam məsuliyyətlə demək olar ki, Heydər Əliyevin hakimiyyətdə olduğu müddətdə bu sahəyə ayırdığı diqqət və qayğı Azərbaycanın müstəqillik dövrünün siyasi-hüquqi konsepsiyasının mənbəələrindən biri kimi dəyərləndirilməyə layiqdir.

Respublikamızın sözün əsl mənasında dünyəvi, demokratik dövlətə çevrilməsi hüquqi islahatların nə dərəcədə uğurla reallaşmasından asılı idi.

Ölkədə hüquqi dövlət quruculuğu sahəsində ilk mühüm addım ümummilliyet liderimiz Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə 1995-ci ildə hazırlanaraq, ümumxalq səsverməsi ilə qəbul edilmiş ilk milli Konstitusiyamız Azərbaycanda demokratik quruluşun və hüquqi dövlətin möhkəm təməlini qoymuşdur.

Ulu öndərimiz Heydər Əliyev hələ ilk milli Konstitusiyamızın layihəsinin hazırlanması prosesində hüquqşünasları və dövlət məmurlarını xəbərdar edirdi ki, biz insanların uzun illərdən bəri pozulmuş hüquq və azadlıqlarını bərpa edə bilən, müasir dünya təcrübəsindəki ən yüksək dəyərləri özündə ehtiva edən əsas qanun yaratmalıyıq. Məhz o zaman həm xalqımızın, həm də beynəlxalq ictimaiyyətin bizə inamı, ehtimadı artacaqdır.

Demokratik dəyərlərə və beynəlxalq prinsiplərə uyğun olaraq hazırlanmış Konstitusiyanın müddəalarının üçdə birinin insan hüquq və azadlıqlarına həsr olunması, bu hüquq və azadlıqların təmin edilməsinin dövlətin ali məqsədi kimi bəyan edilməsi ulu öndərin Konstitusiya layihəsinin hazırlanması prosesində söylədikləri fikirlərin reallaşmasının əyani təsdiqidir.

Konstitusiya bu demokratik normalarla kifayətlənməyərək, başqa bir maddədə insan hüquq və azadlıqlarını gözləməyi və qorumağı qanunvericilik, icra və məhkəmə hakimiyyəti orqanlarının üzərinə bir vəzifə kimi qoymuşdur.

Budur nəticə - əsrin ilk onilliyi başa çatmamış dünya ictimaiyyəti Azərbaycanı ən demokratik ölkələrindən biri, "Avropa standartları səviyyəsində Seçki Məcəlləsi yaratmış dövlət" və ya "dünyanın ən islahatçı ölkəsi" kimi qiymətləndirir.

Bütün bunlar Heydər Əliyev siyasi kursunun mükəmməlliyindən və ölkə Prezidenti İlham Əliyevin dövləti böyük məharətlə idarə etməsindən qaynaqlanır.

Baş nazir İlham Əliyevin 2003-cü ilin oktyabrında prezident seçkilərində qalib gəlməsi zamanı beynəlxalq ictimaiyyət "Azərbaycanda keçirilən seçkilərdə Heydər Əliyev siyasi-kursu qalib gəldi"- deyərək münasibət bildirmişdi. 2008-ci ildə isə məhz həmin beynəlxalq təşkilatlar seçkilərdən sonra bəyan etdilər ki, "İlham Əliyev yenə də öz xalqının etimadını qazandı". Fikrimizcə, Azərbaycan həqiqətlərini yüksək şəkildə qiymətləndirən bu ifadələrdən hər ikisi hörmətə layiqdir.

Göründüyü kimi Azərbaycan xalqı özünün hüquq və azadlıqlarının təminatçısına çevrilən yeni liderini müəyyən etmişdir.

Ölkə əhalisini daha çox məmnun edən məsələlərdən biri də cənab İlham Əliyevin son illər Seçki Məcəlləsinin və seçki praktikasının daha da təkmilləşdirilməsi istiqamətində həyata keçirdiyi tədbirlərdir. İlk baxışda bu Məcəllənin təkmilləşdirilməsi kimi görünərsə də əslində bu addımlar nəticə etibarlı ilə insan hüquq və azadlıqlarının təmin olunmasına xidmət edir.

Demokratik inkişaf yolu seçmiş bütün dövlətlərdə hakimiyyətin təşkili və həyata keçirilməsinin ən ümumi və mühüm prinsipləri sırasında xalqın dövlət hakimiyyəti orqanlarını formalaşdırmaq məqsədilə öz seçki hüquqlarından azad şəkildə istifadə etməsi prinsipi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 56-cı maddəsində vətəndaşların dövlət orqanlarına seçmək və seçilmək, habelə referendumda iştirak etmək hüququ təsbit olunmuşdur.

Konstitusiya normalarına uyğun olaraq son illər həyata keçirilən demokratik islahatların əsas istiqamətlərindən biri də cəmiyyətdə azad və ədalətli seçkilərin keçirilməsinə xidmət edən təkmil qanunvericilik bazasının yaradılmasıdır.

Azərbaycan rəhbərliyinin siyasi iradəsinə uyğun olaraq 1997-ci ildən başlayaraq ölkədə müasir standartlara cavab verən seçki qanunvericiliyinin formalaşdırılması məqsədi ilə Azərbaycan hökuməti və ATƏT-in Demokratik Təsisatlar və İnsan Hüquqları Bürosu arasında qurulmuş fəal iş birliyinin müsbət nəticələri xüsusi ilə diqqət çəkir.

Azərbaycan Avropa Şurasına tamhüquqlu üzv qəbul edildikdən sonra bu sahədə əməkdaşlıq daha da genişlənmiş, ölkədə seçki qanunvericiliyinin təkmilləşdirilməsi işində Avropa Şurasının Venesiya Komissiyası da yüksək fəallıq göstərməyə başlamışdır.

Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyevin qanunvericilik təşəbbüsü əsasında onun bir sıra mütərəqqi təklifləri 2005-ci ilin may ayında Seçki Məcəlləsinə daxil edilmişdir.

Prezidentin 2005-ci il 11 may tarixli "Azərbaycan Respublikasında seçki praktikasının təkmilləşdirilməsinə dair" və 2005-ci il 25 oktyabr tarixli, "Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə seçkilərin keçirilməsi ilə bağlı təxirəsalınmaz tədbirlər haqqında" sərəncamları davamlı demokratik inkişafın təmin olunmasına əlverişli şərait yaratmışdır.

arasında 6 oktyabr 2006-cı il tarixdə ticarətin genişləndirilməsi üçün 2 il müddətinə 62000AZN məbləğində kredit verilməsi haqqında 6994 sayılı kredit müqaviləsi bağlanmışdır. (Müqavilənin 1 və 2(1)bəndləri). Həmin müqaviləyə əsasən cavabdeh kreditin istifadə edilməsinə görə iddiaçıya illik 24%, vaxtı keçmiş kreditlər üzrə isə 48% ödəməyi öhdəsinə götürmüşdür. Cavabdehin müqavilə üzrə öhdəliklərinin təminatı kimi xüsusi mülkiyyət hüququ əsasında ona məxsus olan "Mercedes Benz-1840L" markalı yük avtomobili girov qoyulmuşdur. Müqaviləyə əlavə edilən ödəniş cədvəli üzrə hər ayın 6-cı gününə qədər 1240 AZN faiz ödəməli olduğu halda, cavabdeh ötən müddət ərzində 2007-ci il martın 17-də 6489AZN, 2007-ci il mayın 17-də 2563,07AZN, 2008-ci il fevralın 19-da 1500AZN ödəmişdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin istinad etdiyi, Azərbaycan Respublikası Milli Bankı tərəfindən təsdiq edilmiş yuxarıda göstərilən 19 sentyabr 2000-ci il tarixli və 14 noyabr 1996-cı il tarixli Qaydaların heç birində kredit müqaviləsinə əsasən götürülmüş kreditin vaxtında ödənilməməsi nəticəsində yaranan faiz borclarının hesablanması və borclunun faiz borclarını ödəməkdən azad edilməsi haqqında norma yoxdur. Həmin qaydalara faizlərin balans üzrə hesablanması və dayandırılmasından və borcun balansdankənar hesablarda uçota alınmasından bəhs edilir.

Milli Bank tərəfindən təsdiq edilmiş 19 sentyabr 2000-ci il tarixli Qaydaların 2.6-cı bəndinin 2-ci abzasında birmənalı şəkildə göstərilir ki, "faizləri hesablanmayan" statusa aid olan kredit müqaviləsinə görə alınmamış faizlərin uçotu balansdankənar hesablarda aparılır. Faizlərin balansdankənar hesabla uçotunun aparılması müştəri ilə kredit təşkilatı arasında bağlanmış müqavilədə nəzərdə tutulmuş əsas borc və faiz borclarının ödənilməsi üzrə şərtlərin dəyişdirilməsinə səbəb olmur və buna heç bir təsir göstərmir".

Bundan əlavə həmin qaydaların 1.1-ci bəndində də göstərilmişdir ki, "kredit əməliyyatları üzrə faizlərin hesablanması və dayandırılması qaydaları kredit təşkilatının maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün

müəyyən edilir və müştərilərə bağlanmış kredit müqavilələri şərtlərinin dəyişdirilməsinə, tənzimlənməsinə, dayandırılmasına və ya müştərilərdən faizlərin alınb-alınmaması məsələlərinə təsir göstərmir."

Azərbaycan Respublikası MM-nin 739.2-ci maddəsinə əsasən borc müqaviləsinin predmeti hər hansı pul məbləği olduqda, o kredit müqaviləsi adlandırılır.

Həmin Məcəllənin 385.1-ci maddəsinə görə isə öhdəliyə əsasən bir şəxs (borclu) başqa şəxsin (kreditörün) xeyrinə müəyyən hərəkəti etməlidir, məsələn pul ödəməli, əmlak verməli, iş görməli, və ya müəyyən hərəkətdən çəkinməlidir, kreditörün isə borcludan vəzifəsinin icrasını tələb etmək hüququ vardır.

Həmin Məcəllənin 443.1-ci maddəsinin tələbinə əsasən öhdəliyini icra etməyən borclu kreditora dəymiş zərərin əvəzini ödəməyə borcludur.

Qeyd olunan Məcəllənin 445.1-ci maddəsinə əsasən icranı gecikdirmiş borclu gecikdirmə nəticəsində vurduğu zərər üçün və gecikdirmə zamanı təsadüfən baş vermiş icra mümkünsüzlüyünün nəticələri üçün kreditör qarşısında məsuliyyət daşıyır.

Həmin Məcəllənin 448.1-448.2, 448.4-cü maddələrində göstərilir ki, borclu onun risk dairəsinə daxil olan öhdəliklərin icra edilmədiyini bütün hallar üçün cavabdehdir. Borclu öz öhdəliklərinin hər bir təqsirli pozuntusu üçün məsuliyyət daşıyır. Borclu öhdəliyin pozulmasına görə bu şərtlə məsuliyyət daşımır ki, pozuntunun onun cavabdeh olmadığı haldan irəli gəldiyini və müqavilə bağlanarkən onun həmin halı nəzərə ala biləcəyini, yaxud bu halı və ya onun nəticələrini istisna edə və ya aradan qaldıra biləcəyini gözləməyin mümkün olmadığını sübuta yetirsin.

Azərbaycan Respublikası MPM-nin 88-ci maddəsinin tələbinə əsasən məhkəmə sübutlara obyektiv, qərəzsiz, hərtərəfli və tam baxdıqdan sonra həmin sübutlara tətbiq edilməli hüquq normalarına müvafiq qiymət verməlidir.

Həmin Məcəllənin 217.3, 217.4-cü maddələrinin tələbinə görə isə qətnamə iş üzrə müəyyən edilmiş həqiqi hallara və tərəflərin

edilmiş, qətnamənin qalan hissəsi dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

İddiaçı «Gəncəbank» Səhmdar Kommersiya Bankı cavabdeh Q.Əliyevə qarşı iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət edərək Q.Əliyevə verilmiş 62000 manat əsas borcun, 12718,62 manat faiz borcunun, cəmi 74718,62 pulun «Gəncəbank» Səhmdar Kommersiya Bankına girov qoyulmuş Q.Əliyevin mülkiyyətində olan Mercedes-Bens 184 OL markalı avtomasına yönəldilməsi, həmin avtomobilin açıq hərracdən satılaraq vurulmuş zərərin ödənilməsi barədə qətnamə çıxarılmasını xahiş etmişdir.

İddiaçı «Gəncəbank» SKB iddia ərizəsinə əlavə ilə həmin məhkəməyə müraciət edərək 17.07.2008-ci il tarixə fiziki şəxs Q.Əliyevin 74718 manat əsas borcunun, 3835,61 manat faiz borcunun, cəmi 78554,23 manat pulun tutulub «Gəncəbank» Səhmdar Kommersiya Bankına verilməsinə dair qətnamə qəbul edilməsini xahiş etmişdir.

İddiaçı iddia ərizəsini onunla əsaslandırılmışdır ki, Q.Əliyevə 09 oktyabr 2006-cı il tarixdən 09 oktyabr 2008-ci il tarixə kimi 24 ay müddətinə 62000 manat kredit 24 ay müddətinə, illik 24%, vaxtı keçmiş 48%-i hər ay ödəmə şərti ilə ticarəti genişləndirmək üçün verilmişdir. Q.Əliyevə məxsus Mercedes-Bens 184 OL markalı avtomobil girov qoyulmuşdur. Cavabdeh Q.Əliyev ona təqdim edilmiş ödəniş cədvəli üzrə hər ay kreditin faizini ödəməli olduğu halda, bank tərəfindən dəfələrlə yazılı və şifahi xəbərdarlıq edilməsinə baxmayaraq ilk gündən bu günə kimi kreditdən hesablanmış faizlərin ödənilməsi üçün tədbir görülməmişdir. Kreditə hesablanmış faiz borcu ödənilmədiyindən 30.04.2008-ci il tarixdə 12718,62 manat kapitallaşdırılmışdır. Kapitallaşmadan əvvəl və sonra bu barədə fiziki şəxs Q.Əliyevə rəsmi bildiriş göndərilmişdir.

İş üzrə yuxarıda göstərilən məhkəmə aktları çıxarılmışdır.

İddiaçı «Gəncəbank» Səhmdar Kommersiya Bankı verdiyi kassasiya şikayətində apellyasiya instansiya məhkəməsinin qətnaməsini dəyişdirib iddia

tələbinin tam şəkildə təmin edilməsi haqqında qərar qəbul edilməsini xahiş etmişdir.

Kassasiya şikayəti onunla əsaslandırılmışdır ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsi maddi və prosessual hüquq normalarının pozulmasını və düzgün tətbiq edilməməsi ilə çıxarılmış, iş üzrə əhəmiyyətli hallara qiymət verilməmiş, nəticədə əsassız və qanunsuz qətnamə qəbul edilmişdir.

Kassasiya instansiyası məhkəməsi aşağıdakı əsaslara görə kassasiya şikayətini qismən təmin edərək, Gəncə Apellyasiya Məhkəməsi MİÜMK-nın hazırkı iş üzrə 27 yanvar 2009-cu il tarixli qətnaməsinin ləğv edilməsi və işin yeni apellyasiya baxışına göndərilməsi barədə qərar qəbul etmişdir.

Gəncə Apellyasiya məhkəməsi qəbul etdiyi qətnaməni onunla əsaslandırmışdır ki, Azərbaycan Respublikası Milli Bankı tərəfindən təsdiq edilmiş 19 sentyabr 2000-ci il tarixli kredit əməliyyatları üzrə faizlərin hesablanması dayandırılması haqqında Qaydaların 2.2-ci bəndinə və Milli Bank tərəfindən kreditlərin təsnifləşdirilməsinin 21 nömrəli 14 noyabr 1996-cı il tarixli qaydasının 5-ci maddəsinin 6-cı bəndinə əsasən vaxtı 90 gündən çox gecikdirilmiş kreditlər üzrə faizlərin hesablanması dayandırılır. Həmin qaydaların 2.6-cı bəndinə əsasən bank rəhbərliyi borcların qaytarılması üçün daim vaxtında tədbir görməlidir. Bank rəhbərliyi hərəkətsizlik etməli deyil ki, faiz pulu süni surətdə şişirdilsin. İddiaçı göstərilən qaydaların heç birinə əməl etməmiş və bu barədə məhkəməyə heç bir sübut təqdim edə bilməmişdir.

Həmçinin Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 458.1-ci maddəsinə istinad edən apellyasiya instansiyası məhkəməsinin gəldiyi nəticəyə görə cavabdeh Q.Əliyev tərəfindən aylıq faiz borcu vaxtında ödənilməmiş, bank rəhbərliyi həmin borcların cavabdeh tərəfindən vaxtında ödənilmədiyini bildiyi halda real tədbirlər görməmiş, bu da faiz pullarının şişirdilməsinə, cavadehin vəziyyətinin pisləşməsinə, ödəmə qabiliyyətinin azalmasına, faiz borcları ilə yüklənməsinə gətirib çıxarmışdır.

İş materiallarından görünür ki, iddiaçı «Gəncəbank» SKB ilə cavabdeh Q.Əliyev

Seçkilər vətəndaşların yaşadığı cəmiyyətin ictimai həyatında və dövlət işlərində iştirakının kütləvi formasıdır. Seçkilərin demokratik, şəffaf şəkildə keçirilməsi siyasi mədəniyyətin formalaşması, xalqın ümumi iradəsinin milli maraqlar ətrafında birləşdirilməsi kimi çox mühüm amillərə meydan açır.

Respublikamızın seçki sistemi durmadan təkmilləşir, inkişaf edir və beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılır.

Ötən ilin may-iyun aylarında Seçki Məcəlləsinə edilmiş əlavə və dəyişikliklərdə mütərəqqi xarakter daşımaqla 15 oktyabr 2008-ci il tarixli Prezident seçkilərinin tamamilə azad, demokratik, şəffaf şəraitdə keçirilməsinə əsaslı təminat yaratmışdır.

Qeyd olunanlardan göründüyü kimi müstəqilliyimizin əldə edilməsindən keçən qısa bir müddət ərzində ölkədə seçki praktikasının təkmilləşdirilməsi, vətəndaşların seçki hüquqlarından azad şəkildə həyata keçirilməsini təmin edən qanunvericilik bazasının yaradılması istiqamətində böyük işlər görülmüşdür.

Avropa Şurası Venesiya Komissiyasının yekun qiymətləndirilməsinə əsasən demək olar ki, Azərbaycanda hazırda qüvvədə olan Seçki Məcəlləsi beynəlxalq standartlara uyğun seçki keçirməyə imkan verir.

İndi isə diqqətinizi Seçki hüquqlarının məhkəmə müdafiəsi, - milli qanunvericilik və beynəlxalq təcrübə ilə əlaqədar müəyyən məsələlərə cəlb etmək istəyirəm.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 57-ci maddəsinə əsasən Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının dövlət orqanlarına şəxsən müraciət etmək, habelə fərdi və kollektiv yazılı müraciətlər göndərmək hüququ vardır. Hər bir müraciətə qanunla müəyyən edilmiş qaydada və müddətlərdə yazılı cavab verilməlidir.

Konstitusiyanın 60-cü maddəsində hüquq və azadlıqların məhkəmə təminatı nəzərdə tutulmuşdur.

Həmin maddəyə görə hər kəsin hüquq və azadlıqlarının məhkəmədə müdafiəsinə təminat verilir.

Hər kəs dövlət orqanlarının, siyasi partiyaların, həmkarlar ittifaqının və digər ictimai birliklərin, vəzifəli şəxslərin qərar və hərəkətlərindən (yaxud hərəkətsizlikdən) məhkəməyə şikayət edə bilər.

Əsas qanunun həmin prinsiplərinə uyğun olaraq Azərbaycan Respublikası Mülki Prosesual Məcəlləsinin 4-cü maddəsində müdafiə üçün məhkəməyə müraciət etmək hüququ aşağıdakı formada təsbit edilmişdir:

Bütün fiziki və hüquqi şəxslər özlərinin qanunla qorunan hüquq və azadlıqlarını, eləcə də maraqlarını qorumaq və təmin etmək məqsədi ilə qanunla müəyyən edilmiş qaydada məhkəmə müdafiəsindən istifadə etmək hüququna malikdirlər. (maddə 4.1)

Həmin məcəllənin 4.2-ci maddəsinə əsasən məhkəməyə müraciət etmək hüququndan imtina edilməsi etibarsızdır.

Əgər qanunla müəyyən kateqoriya iqtisadi mübahisələr üçün məhkəməyə qədər nizamlama (pretenziya) qaydası müəyyən olunarsa və yaxud bu, tərəflər arasında müqavilə ilə nəzərdə tutularsa, mübahisə həmin qaydalara riayət edildikdən sonra iqtisad məhkəmələrinin həllinə verilə bilər (maddə 4.3).

Şərh olunan maddələrin məzmunundan göründüyü kimi vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının məhkəmə qaydasında müdafiəsi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında və ona uyğun qəbul edilmiş Seçki Məcəlləsində, o cümlədən ayrı-ayrı qanunlarda təsbit olunmuşdur.

Göstərilən qanunlarla müdafiə olunan əsas hüquqlardan biri də vətəndaşların seçki (referendumda iştirak) hüquqlarıdır.

Azərbaycan Respublikasının Seçki Məcəlləsinin 112-ci maddəsinə əsasən:

- Seçicilər, namizədlər, qeydə alınmış namizədlər, siyasi partiyalar, siyasi partiyaların blokları, referendum üzrə təşviqat qrupları qeydə alınmış namizədlərin, siyasi partiyaların, siyasi partiyalar bloklarının, referendum üzrə təşviqat qruplarının vəkil edilmiş şəxsləri, müşahidəçilər, habelə seçki komissiyaları vətəndaşların seçki hüquqlarını pozan qərar və

hərəkətlərdən (hərəkətsizlikdən) həmin qərarın dərc edildiyi və ya alındığı, hərəkətin (hərəkətsizliyin) baş verdiyi gündən və ya maraqlı şəxsin bu haqda məlumat aldığı gündən başlayaraq 3 gün müddətində şikayət edə bilərlər.

- Bu məcəllənin 112.1-ci maddəsində göstərilən şəxslər şikayəti müvafiq yuxarı seçki komissiyasına təqdim edə bilərlər.
- Şikayət ilkin olaraq yuxarı seçki komissiyası tərəfindən təmin edilməzsə, dairə seçki komissiyasının qərarından və ya hərəkətindən (hərəkətsizliyindən) Mərkəzi Seçki Komissiyasına, Mərkəzi Seçki Komissiyasının qərarından və ya hərəkətindən (hərəkətsizliyindən) isə bu Məcəllənin 112.1-ci maddəsində göstərilən şəxslər Apellyasiya Məhkəməsinə şikayət edə bilərlər.

Azərbaycan Respublikası Mülki-Prosessual Məcəlləsinin 290-cı maddəsinə əsasən Seçki (referendumda iştirak) hüquqlarının müdafiəsinə dair ərizələr apellyasiya instansiyası məhkəmələrinə Azərbaycan Respublikasının Seçki Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş qaydada verilir.

Hazırda Respublikamızın ərazisində 5 apellyasiya məhkəməsi fəaliyyət göstərməsinə baxmayaraq Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Seçki Komissiyası Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin dislokasiyasında yerləşdiyindən ərazi aidəyətə üzrə bütün şikayətlər həmin məhkəməyə verilməlidir.

Qeydə alınmış namizədin, siyasi partiyanın, siyasi partiyalar blokunun, referendum üzrə təşviqat qrupunun bu Məcəllənin 88.4-cü maddəsində göstərilən və seçkilərin nəticələrini düzgün müəyyənləməyə imkan verməyən qanun pozuntuları seçkilərin ilkin nəticələrinin rəsmi dərc edilməsindən sonra aşkara çıxarıldıqda Mərkəzi Seçki Komissiyası seçkilərin yekunlarının rəsmi dərc edilməsində namizədin seçilməsinin və ya referendumun yekunlarının etibarsız sayılması haqqında Apellyasiya Məhkəməsinə müraciət edə bilər.

Məhkəmə bu Məcəllənin 113.2.3-cü maddəsində göstərilən pozuntuların olduğunu müəyyənlədikdən həmin pozuntuların seçicilərin iradəsinə düzgün müəyyənləməyə imkan vermədiyini hesab edərsə, seçkilərin (referendumun) yekunları haqqında müvafiq seçki komissiyasının qərarını ləğv edə bilər. Bu halda seçilmiş namizədin səlahiyyətləri itirilmiş hesab edilir.

Həmin maddəyə əsasən seçicilərin ələ alınması faktı, yəni namizəd, siyasi partiya, siyasi partiyaların bloku, referendum üzrə təşviqat qrupu və ya onların səlahiyyətli nümayəndələri və ya vəkil edilmiş şəxslər tərəfindən bu Məcəllənin 88.4-cü maddəsi ilə qadağan edilmiş hərəkətlərin edilməsi müəyyənləşdirildikdə namizədin, referendum üzrə təşviqat qrupunun qeydiyyatı qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş cinayət işi üzrə hökmü və ya inzibati xəta üzrə qərarı əsasında ləğv olunur.

Seçki məcəlləsinin 88.4-cü maddəsində nəzərdə tutulmuşdur ki, seçkiqabağı təşviqatda bilavasitə, yaxud dolayısı ilə iştirak edən namizədlərin, qeydə alınmış namizədlərin, siyasi partiyanın, siyasi partiyalar blokunun, referendum üzrə təşviqat qrupunun, onların səlahiyyətli nümayəndələrinin, habelə digər şəxslərin və təşkilatların seçiciləri aşağıdakı üsullarla ələ alması qadağandır:

- təşkilati işlərin yerinə yetirməsi məqsədi istisna olmaqla, seçicilərə pul vəsaiti, hədiyyələr və digər qiymətli materiallar vermək (döş nişanları, yapışqanlı nişanlar, plakatlar və nominal dəyərə malik olan digər təşviqat materialları istisna edilməklə);
- göstərilən təşkilati işi yerinə yetirən seçiciləri səvermənin nəticəsindən asılı olaraq mükafatlandırmaq və ya belə mükafatlandırmanı vəd etmək;
- malların güzəşli satışını keçirmək, hər hansı malı (çap materialları istisna olmaqla) pulsuz vermək;
- əvəzsiz və ya güzəştli şərtlərlə xidmətlər göstərmək;
- seçkiqabağı təşviqat zamanı seçicilərə qiymətli kağızlar, habelə maddi sərvətlər, pul vəsaiti veriləcəyini vəd etmək yolu ilə, habelə qanunvericiliyə zidd olan digər əsaslarla xidmətlər göstərilməsi ilə təsir etmək.

maralarına zidd olan hallar istisna olunmaqla, 10 yaşına çatmış uşağın fikri mütələq nəzərə alınmalıdır. Bu Məcəllə ilə nəzərdə tutulmuş hallarda məhkəmə və ya qəyyumluq və himayə orqanı yalnız 10 yaşına çatmış uşağın razılığı ilə qərar qəbul edə bilər.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsi MİÜMK-nın 30 iyun 2009-cu il tarixli qətnaməsinin I.X.Rəcəbovanın uşağı L.N.Rəcəbli ilə görüş vaxtının müəyyən edilməsi ilə əlaqədar hissəsini ləğv edib işi yeni apellyasiya baxışına göndərən Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin MİÜMK-sı 09 noyabr 2009-cu il tarixli qərarında Bakı Apellyasiya Məhkəməsinə göstəriş vermişdir ki, tərəflərin uşağı L.N.Rəcəblinin anası, iş üzrə iddiaçı İ.X.Rəcəbova ilə görüşməsinə münasibətini aydınlaşdırıb, bundan asılı olaraq İ.X.Rəcəbovanın iddiasına hüquqi qiymət versin. Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin MİÜMK-da həmin işə yenidən baxıldıqda da L.N.Rəcəbli İ.X.Rəcəbova ilə görüşməkdən qəti imtina etmişdir.

Azərbaycan Respublikası MPM-nin 417.1.4-cü maddəsinə əsasən kassasiya

məhkəməsi apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnamə və ya qərarladını tamamilə, yaxud qismən ləğv edib apellyasiya instansiyası məhkəməsinə müəyyən edilmiş hallar və sübutlar əsasında yeni qərar qəbul edə bilər. Həmin Məcəllənin 417.2-ci maddəsinə görə bu Məcəllənin 417.1.4-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş qərar yalnız o halda qəbul edilir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi hüquq normaları pozulmuş və ya düzgün tətbiq edilməmiş olsun.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin MİÜMK-si hesab etmişdir ki, həmin işə baxıldıqda Azərbaycan Respublikası Ali Məcəlləsinin 52-ci maddəsinin normaları pozularaq 15 yaşlı olan L.N.Rəcəblinin iradəsinə və fikrinə zidd olaraq onun anası İ.X.Rəcəbova ilə görüşməsi barədə qətnamə qəbul edilmişdir. Buna görə Bakı Apellyasiya Məhkəməsi MİÜMK-nın qətnaməsi ləğv edilib, işin müəyyən edilmiş hallarına əsasən I.X.Rəcəbovanın uşağı L.N.Rəcəbli ilə görüş vaxtının təyin edilməsi barədə iddiası təmin edilməmişdir.

Borclu onun risk dairəsinə daxil olan öhdəliklərin icra edilmədiyi bütün hallar üçün cavabdehdir

Gəncə şəhəri, Nizami rayon məhkəməsinin 21 iyul 2008-ci il tarixli qətnaməsi ilə iddiaçı «Gəncəbank» Səhmdar Kommersiya Bankının cavabdeh Q.Əliyevə qarşı kredit və faiz borcunun ödənilməsi tələbinə dair iddiası təmin edilərək cavabdeh Q.Əliyevdən 74718,62 manat əsas borcun, 3835,61 manat faiz borcunun, cəmi 78554,23 manat pulun tutulub «Gəncəbank» Səhmdar Kommersiya Bankına verilməsi, pulun tutulmasının Q.Əliyevin mülkiyyətində olan girov qoyulmuş, Mercedes-Bens-184 OL markalı avtomasına yönəldilməsi, həmin avtomobilin açıq hərracdan satılması, satışdan əldə olunan pulun «Gəncəbank» Səhmdar Kommersiya Bankına ödənilməsi, qətnamənin

icrasından artıq qalan pulun Q.Əliyevə qaytarılması qət edilmişdir.

Gəncə Apellyasiya Məhkəməsi MİÜMK-nın 27 yanvar 2009-cu il tarixli qətnaməsi ilə Gəncə şəhər Nizami rayon məhkəməsinin iş üzrə 21 iyul 2008-ci il tarixli qətnaməsi qismən - cavabdeh Q.Əliyevdən 74718,62 manat əsas borc, 3835,61 manat faiz borcu, cəmi 78554,23 manat pulun tutulub «Gəncəbank» Səhmdar Kommersiya Bankına verilməsi hissəsində ləğv edilmiş, iddia tələbi həmin hissədə qismən təmin edilərək cavabdeh Əliyevdən 62000 manat əsas borcun, 3720 manat faiz borcunun, cəmi 65720 manat pulun tutulub «Gəncəbank» Səhmdar Kommersiya Bankına verilməsi qət

cavabdeh tərəfindən təzib edilməsi barədə qətnamə çıxarılmasını xahiş etmişdir.

Cavabdeh N.N.Rəcəbov və maraqlı şəxs L.N.Rəcəbli kassasiya şikayətlərində Bakı Apellyasiya Məhkəməsi MİÜMK-nin 28 yanvar 2010-cu il tarixli qətnaməsinin ləğv edilməsini və işi yeni apellyasiya baxışına göndərmədən İ.X.Rəcəbovun iddiasının təmin edilməməsi barədə qərar qəbul edilmişdir. Onlar kassasiya şikayətlərini Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin MİÜMK-da həmin işə baxıldıqda maddi və prosesual qanun pozuntularına yol verilməsi dəlilləri ilə əsaslandırmışlar.

N.N.Rəcəbov və L.N.Rəcəbli kassasiya şikayətlərində bildirmişlər ki, Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 52-ci maddəsinə əsasən uşaq ailədə onun maraqlarına toxunan istənilən məsələnin həlli zamanı öz fikrini bildirmək hüququna malikdir. Onun maraqlarına zidd olan hallar istisna olunmaqla 10 yaşına çatmış uşağın fikri mütləq nəzərə alınmalıdır. Maraqlı şəxs L.N.Rəcəbli anası iddiaçı İ.X.Rəcəbova ilə görüşməkdən imtina edir. Onun 15 yaş olmasına baxmayaraq Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin MİÜMK-sı qətnamə qəbul etmişdir ki, o, anası ilə görüşməlidir. Bununla L.N.Rəcəblinin ailə qanunvericiliyində uşaqlar üçün müəyyən olunmuş hüquqları pozulmuşdur.

Aşağı instansiya məhkəmələrində müəyyən olunmuşdur ki, iddiaçı İ.X.Rəcəbova və cavabdeh N.N.Rəcəbov 21 fevral 1993-cü ildə nikah bağlayıb ailə qurmuşlar. Onların birgə nikahlarından 12 may 1995-ci ildə iş üzrə maraqlı şəxs olan L.N.Rəcəbli anadan olmuşdur. Yasamal rayon məhkəməsinin 16 noyabr 2006-cı il tarixli qətnaməsi ilə tərəflər arasında nikah pozulmuşdur. Həmin məhkəmənin 16 dekabr 2006-cı il tarixli əlavə qətnaməsi ilə L.N.Rəcəblinin atası N.N.Rəcəbovun yanında qalması qət edilmişdir. Həmin məhkəmənin 04 aprel 2007-ci il tarixli məhkəmə əmri ilə İ.X.Rəcəbovun bütün növ qazancının (gəlirinin) 1/4 hissəsinin 03 aprel 2007-ci il tarixdən başlayaraq tutulub Ləmanın saxlanması üçün N.N.Rəcəbova verilməsi qət edilmişdir. Həmin məhkəmənin

29 iyun 2007-ci il tarixli qətnaməsi ilə L.N.Rəcəblinin Azərbaycan Respublikasından kənara müvəqqəti getdiyi hallarda (daimi yaşayış üçün getmə halı istisna olmaqla) anası İ.X.Rəcəbovun icazəsi olmadan getməsinə icazə verilmişdir. Həmin məhkəmənin 03 aprel 2008-ci il tarixli qətnaməsi ilə iddiaçı N.N.Rəcəbovun cavabdeh İ.X.Rəcəbovun valideynlik hüquqlarından məhrum etmə barədə iddiası rədd edilmişdir.

Nərimanov rayon İcra Hakimiyyəti Övladlığa götürmə, Qəyyumluq və Himayə Orqanının 13 mart 2009-cu il tarixli rəyinə görə, İ.X.Rəcəbovun iddia ərizəsi üzrə məsələyə həmin orqanda baxılmışdır. Rayon İcra Hakimiyyəti Başçısı Aparatı yanında Övladlığa götürmə, Qəyyumluq və Himayə komissiyası tərəfindən uşağın mənafeyinin müdafiəsi naminə hər iki valideynlə fərdi söhbətlər aparılmışdır. Söhbətlər zamanı hər iki valideynin bir-birinə qarşı barışmaz mövqedə olduğu müəyyən edilmişdir. Həmçinin müəyyən edilmişdir ki, iddiaçı İ.X.Rəcəbova hazırda Z.Xəlil küçəsindəki 33 №-li evin 18-ci mənzilində yaşayır. Evdə aparılan müşahidə zamanı mənzilin 3 otaqdan ibarət olduğu və burada uşaq üçün ayrıca otaq ayrıldığı və tam şəraitin təmin olduğu müəyyən edilmişdir. Atası ilə birgə yaşayan L.N.Rəcəbli ilə aparılan söhbət zamanı məlum olmuşdur ki, o, anası ilə görüşməyi qətiyyətlə rədd edir.

Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 50-ci maddəsinə əsasən uşaq valideynləri, babaları, nənələri, qardaşları, bacıları və başqa qohumları ilə ünsiyyətdə olmaq hüququna malikdir. Valideynlərinin nikahının pozulması və ya etibarsız sayılması, valideynlərinin ayrı yaşaması uşağın hüquqlarına təsir etmir. Valideynlər ayrı yaşadıda uşaq onların hər biri ilə ünsiyyət hüququna malikdir. Valideynlər müxtəlif dövrlərdə yaşadıda da uşaq öz valideynləri ilə ünsiyyətdə olmaq hüququna malikdir. Həmin Məcəllənin 52-ci maddəsinə görə uşaq ailədə onun maraqlarına toxunan istənilən məsələnin həlli zamanı öz fikrini bildirmək, habelə məhkəmə istintaqı və inzibati araşdırmaların gedişində dinlənilmək hüququna malikdir. Onun

Seçki dairəsində seçicilərin siyahısının tərtib edilməsi, seçki komissiyalarının yaradılması, səsvermə, səslerin hesablanması və ya seçkilərin (referendumun) yekunlarının müəyyənləşdirilməsi qaydaları pozulduqda, bu Məcəllə ilə nəzərdə tutulan digər pozuntular olduqda və bu hərəkətlər (hərəkətsizlik) seçicilərin iradəsini müəyyənləşdirməyə imkan vermədikdə müvafiq məhkəmə birmandatlı və ya vahid seçki dairəsi üzrə səsvermənin nəticələri və ya seçkilərin (referendumun) yekunları haqqında seçki komissiyasının qərarını ləğv edə bilər.

Müvafiq məhkəmə və Mərkəzi Seçki Komissiyası məntəqə və dairə seçki komissiyalarının səsvermənin nəticələri və ya seçkilərin yekunları haqqında qərarlarını bu Məcəllə ilə nəzərdə tutulmuş hallarda ləğv edə bilər.

Seçilməyən namizədlərə seçilməkdə kömək göstərilməsi ilə əlaqədar baş verən pozuntular aşkar edildikdə, onlar seçkilərin yekunları barəsində qərarın ləğv edilməsi üçün əsas sayıla bilməz.

Seçki hüququnun pozulmasına dair şikayətdə göstərilmiş qanun pozuntusu Azərbaycan Cinayət Məcəlləsinə uyğun olaraq cinayət hesab oluna bilərsə, müvafiq seçki komissiyası şikayətdə göstərilən çatışmazlıqların və qanun pozuntularının aradan götürülməsinə dair qərar qəbul etməklə yanaşı cinayət işinin başlanması məqsədi ilə müvafiq prokurorluq orqanına müraciət edə bilər.

Hər bir şikayətə dair Mərkəzi Seçki Komissiyası əsaslandırılmış qərar qəbul etməlidir. Şikayətin araşdırılması zamanı cinayət əməlinin olması ehtimal edilərsə, bu barədə prokurorluq orqanına məlumat verilir. Müvafiq prokurorluq orqanı həmin məlumatla 3 gün müddətində baxmalıdır.

Azərbaycan Respublikası Mülki-Prosesual Məcəlləsinin 291-ci maddəsinə əsasən Seçki (referendumda iştirak) hüquqlarının müdafiəsinə dair işlər üzrə daxil olmuş ərizələrə məhkəmə tərəfindən 3 gün müddətində (seçkilər günü və həmin gündən sonra daxil olmuş ərizələrə isə - dərhal) baxılır.

Məhkəmə tərəfindən ərizəyə ərizəçinin, müvafiq seçki komissiyasının və digər maraqlı şəxslərin iştirakı ilə baxılır. Məhkəmə iclasının vaxtı və yeri haqqında lazımı qaydada xəbərdar edilmiş göstərilən şəxslərin məhkəməyə gəlməməsi işə baxılmasına və onun həll edilməsinə mane olmur.

Həmin müddət Seçki Məcəlləsinin 112.11-ci maddəsində də nəzərdə tutulmuşdur. Həmin normalara əsasən Seçki komissiyalarının qərarlarından şikayətlərə məhkəmələr (bu Məcəllə ilə daha qısa müddət müəyyən edilməyibsə) 3 gün müddətində baxmalıdırlar. Məhkəmə qərarından yuxarı instansiya məhkəməsinə şikayət 3 gün müddətində verilə bilər.

Göründüyü kimi Azərbaycan Respublikası Mülki Prosesual Məcəlləsinin 291.1-ci maddəsində söhbət seçki hüquqlarının müdafiəsi ilə bağlı məhkəməyə daxil olmuş ərizəyə baxılması müddətlərindən gedir. Həmin maddədə seçki hüquqlarının müdafiəsi ilə bağlı məhkəməyə hansı müddətlərdə müraciət edilməsinin mümkünluğu qeyd olunmasa da, Seçki Məcəlləsinin 112.1-ci maddəsində nəzərdə tutulduğu kimi bu müddət 3 gündür.

Həmin məcəllənin 291.2-ci maddəsinə görə, məhkəmədə ərizəyə ərizəçinin, müvafiq seçki komissiyasının və digər maraqlı şəxslərin iştirakı ilə baxılır. "Digər şəxslər" dedikdə, işdə marağı olan başqa seçki komissiyaları, namizədlər, siyasi partiyalar və onların nümayəndələri və s. şəxslər nəzərdə tutulur.

Göstərilən şəxslərin məhkəməyə gəlməməsi işə baxılmasına və onun həll edilməsinə mane olmur.

Qanunverici işin vaxtında baxılması və həll edilməsi məqsədi ilə bu maddədə nəzərdə tutulan şəxslərin məhkəmə iclasına gəlmədiyi halda, işə onların iştirakı olmadan baxılmasını nəzərdə tutur. Lakin, bunun üçün Mülki Prosesual Məcəlləsinin 291.2-ci maddəsində belə bir şərt irəli sürülür ki, həmin şəxslər məhkəmə iclasının vaxtı və yeri haqqında lazımı qaydada xəbərdar edilməlidirlər.

Məhkəmənin qərarından yuxarı instansiya məhkəməsinə 3 gün müddətində bu Məcəllə ilə müəyyən edilmiş qaydada şikayət verilə bilər. Bu şikayətə 3 gün müddətində (seçkilər günü və həmin gündən sonra daxil olmuş ərizələrə isə - dərhal) baxılır və məhkəmənin qəbul etdiyi qərar qətidir.

Məhkəmə qərarlarından şikayət veriləməsinin müddəti barədə Mülki-Prosesual Məcəlləsində ümumi qayda müəyyən edilib. Həmin Məcəllənin 360-cı maddəsinə əsasən apellyasiya şikayəti məhkəmə qətnaməsi rəsmi qaydada verildiyi gündən 1 ay müddətində, 405-ci maddəyə görə isə kassasiya şikayəti apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən qətnamə işdə iştirak edən şəxslərə rəsmi qaydada verildiyi gündən 2 ay müddətində, qərardaddan isə verildiyi gündən 10 gün müddətində verilə bilər. Mülki Prosesual Məcəlləsinin 368.3 və 414-cü maddələrinə əsasən, apellyasiya və kassasiya şikayətinə müvafiq olaraq 3 və 2 ay müddətində baxılır.

Lakin, seçki hüquqlarının həyata keçirilməsi seçkiqabağı müəyyən vaxtla və sonda cəmi bir neçə saatlıq seçki günü ilə məhdudlaşdığından, həmin hüquqların müdafiəsi ilə bağlı mübahisələrin ümumi qaydada müəyyən olunmuş müddətdə həll edilməsi bu hüquqları effektiv müdafiədən məhrum edərdi. Seçki hüquqlarının operativ müdafiəsi üçün daha qısa müddət, yəni məhkəmə qərarından yuxarı instansiyaya məhkəməsinə şikayətin 3 gün müddətində verilməsi və şikayətə 3 gün ərzində baxılması, seçki günü isə şikayətlərə dərhal baxılması qaydasının müəyyən olunması da bununla bağlıdır.

Seçki hüquqlarının daha tez və effektiv müdafiəsinin təmin olunmasını nəzərə alan qanunverici, yalnız bu hallarda üç pilləli məhkəmə baxışını məqsədə uyğun hesab etməyərək, bu xarakterli şikayətlərin birbaşa apellyasiya məhkəməsinə verilməli olmasını nəzərdə tutmuşdur.

Şərh olunanlardan göründüyü kimi seçki hüququnun müdafiəsi ilə əlaqədar işlərə daha tez baxılması, bu barədə ərizələrin və ona əlavə olunmuş sənədlərin qanunvericiliyin tələblərinə uyğun tərtib edilməsindən də asılıdır. Nəzərə alsaq ki, qanunverici bu işlərə baxılması üçün çox qısa müddət müəyyən etmişdir, işə baxılmasının daha operativ təşkili üçün ərizədə tərəflərin telefon, faks nömrələri və digər əlaqə vasitələrinin olması barədə məlumatlar göstərilməlidir.

Təəssüflə qeyd etmək istəyirəm ki, bəzən göstərilən məlumatların olmaması işin təşkilində çətinliklər yaradır.

Yuxarıda qeyd olunduğu kimi, Azərbaycan Respublikası Seçki Məcəlləsinin 112.4 maddəsinə əsasən Mərkəzi Seçki Komissiyası hər bir şikayətə dair əsaslandırılmış qərar qəbul etməlidir.

Lakin, bir çox hallarda qanunun göstərilən tələblərinə əməl olunmur. Qəbul edilmiş qərarlarda seçki komissiyasının gəldiyi nəticənin əsasları və bunların hansı faktlarla təsdiq olunması göstərilir. Bunlar da işin məhkəmə araşdırması zamanı çətinliklər yaradır.

Bildiyiniz kimi Seçki Məcəlləsi qəbul olunan zaman seçici siyahısındakı səhvlər və yanlışlıqlarla əlaqədar birinci instansiyaya məhkəmələrinə müraciət edilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Lakin, sonradan qanunvericilik təkmilləşdirilmiş, bu məsələnin daha operativ həllini təmin etmək məqsədi ilə qeyd olunan səhv və yanlışlıqların düzəldilməsi məntəqə seçki komissiyasının səlahiyyətinə verilmişdir.

Seçki Məcəlləsinin 48.2-ci maddəsinə əsasən, Azərbaycan Respublikasının seçki hüququ olan vətəndaşı seçici siyahısına daxil edilməməsi, seçici siyahısında onun barəsində və ya digərlərinin barəsində göstərilməli olan məlumatlarda aşkar etdiyi səhvlər və ya yanlışlıqlar barəsində məlumat verə bilər. Seçilinin müraciəti ilə əlaqədar məntəqə seçki komissiyası müraciət etmə gündündən başlayaraq bir gün müddətində, səsvermə günü isə dərhal, lakin səsvermə qurtarmamış ərizəni və təqdim edilmiş sənədləri yoxlamalı, səhvin və ya yanlışlığın səbəblərini araşdırmalı, səhvi və ya yanlışlığı aradan qaldırmalı, yaxud müraciət etmiş seçiciyə ərizəsinin nəzərə alınmaması səbəbini göstərməklə yazılı cavab verməlidir.

Azərbaycan Respublikası Seçki Məcəlləsinin 115-ci maddəsinə uyğun olaraq vətəndaşların seçki hüquqlarının pozulmasına görə məsuliyyətə Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinə, Mülki Məcəlləsinə və İnzibati Xətalər Məcəlləsinə uyğun olaraq cinayət, mülki və ya inzibati məsuliyyətə aşağıdakı şəxslər cəlb edilə bilər:

- zor tətbiqi ilə, aldatma, hədə ilə vətəndaşın seçmək və seçilmək hüququna mane olanlar;
- seçilmək məqsədi ilə özünün vəzifə və ya xidməti mövqeyindən imtiyaz kimi istifadə edənlər;

MÜLKİ İŞLƏR ÜZRƏ MƏHKƏMƏ TƏCRÜBƏSİNDƏN

Uşaq ailədə onun maraqlarına toxunan istənilən məsələnin həlli zamanı öz fikrini bildirmək, habelə məhkəmə iştirakında dinlənilmək hüququna malikdir. Uşağın maraqlarına zidd olan hallar istisna olunmaqla, 10 yaşına çatmış uşağın fikri mütləq nəzərə alınmalıdır

Bakı şəhəri Nərimanov rayon məhkəməsinin 01 aprel 2009-cu il tarixli qətnaməsi ilə İ.X.Rəcəbovanın N.N.Rəcəbova qarşı uşaqla görüş vaxtının müəyyən edilməsi barədə iddiası qismən təmin edilib, İ.X.Rəcəbovaya valideynlik hüquqlarını həyata keçirməkdən ötrü ayda bir dəfə, hər ayın axırını bazar günü, saat 10.00-dan 13.00-dək 12 may 1995-ci ildə anadan olmuş qızı L.N.Rəcəbli ilə ünsiyyətdə olmaq üçün görüş verilməsi qəbul edilmiş, N.N.Rəcəbovun İ.X.Rəcəbovaya qarşı böhtan xarakterli məlumatların cavabdeh tərəfindən təkzib edilməsi barədə qarşılıqlı iddiası rədd edilmişdir.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin MİÜMK-nın 30 iyun 2009-cu il tarixli qətnaməsi ilə Bakı şəhəri Nərimanov rayon məhkəməsinin 01 aprel 2009-cu il tarixli qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi MİÜMK-nın 09 noyabr 2009-cu il tarixli qərarı ilə Bakı Apellyasiya məhkəməsi MİÜMK-nın 30 iyun 2009-cu il tarixli qətnaməsinin iddiaçı İ.X.Rəcəbovanın uşağı L.N.Rəcəbli ilə görüş vaxtının müəyyən edilməsi hissəsi ləğv edilib, işin həmin hissəsi yeni apellyasiya baxışına göndərilmişdir.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsi MİÜMK-nın 28 yanvar 2010-cu il tarixli qətnaməsi ilə Nərimanov rayon məhkəməsinin 01 aprel 2009-cu il tarixli qətnaməsinin iddiaçı İ.X.Rəcəbovanın uşağı L.N.Rəcəbli ilə görüş vaxtının müəyyən edilməsi barədə hissəsi dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi MİÜMK-nın 23 iyun 2010-cu il

tarixli qərarı ilə Bakı Apellyasiya Məhkəməsi MİÜMK-nın 28 yanvar 2010-cu il tarixli qətnaməsi ləğv edilib, iddiaçı İ.X.Rəcəbovanın uşağı L.N.Rəcəbli ilə görüş vaxtının müəyyən edilməsi barədə iddiası təmin edilməmişdir. İş materiallarından görünür ki, İ.X.Rəcəbova N.N.Rəcəbova qarşı iddia ilə Nərimanov rayon məhkəməsinə müraciət edib, onunla qızı L.N.Rəcəbli arasında həftənin çərşənbə, cümə axşamı günlərində saat 17.00-dan 19.00-dək, şənbə və bazar günləri isə saat 11.00-dan 19.00-dək görüş vaxtının müəyyən edilməsi barədə qətnamə çıxarılmasını xahiş etmişdir.

İ.X.Rəcəbova öz iddiasını bununla əsaslandırmışdır ki, o, N.N.Rəcəbov ilə 21 fevral 2003-cü il tarixdə rəsmi nikah bağlamaqla ailə qurmuşdur. Birgə nikahdan onların 12 may 1995-ci il tarixdə L.N.Rəcəbli adlı qızları anadan olmuşdur. Ailə münasibətləri faktiki olaraq 13 iyul 2006-cı il tarixdən bitməsinə baxmayaraq nikahları 16 noyabr 2006-cı il tarixdə Bakı şəhəri Yasamal rayon məhkəməsinin qətnaməsi ilə pozulmuşdur. Nikah münasibətləri pozulduqdan sonra cavabdeh N.N.Rəcəbov qızı Ləmanın onunla görüşməsinə və ünsiyyətdə olmasına mane olur. O, dəfələrlə qızı ilə evdə və ya məktəbdə görüşmək istəsə də həmişə cavabdeh və ya onun göstərişi ilə qızının oxuduğu məktəbin işçiləri tərəfindən onların görüşmələrinə icazə verilməmişdir.

N.N.Rəcəbov İ.X.Rəcəbovaya qarşı onun yaydığı böhtan xarakterli məlumatların təkzib edilməsi barədə qarşılıqlı iddia ərizəsi verib, onun tərəfindən qızı Ləmana və oxuduğu məktəbin əməkdaşlarına söylədikləri həqiqətə uyğun olmayan məlumatların

imzalanmış işin prokurorluğa qaytarılması barədə vəsatətinin mətnində isə o, işin yalnız 1-ci cildi ilə tanış olduğunu göstərmişdir. İşin 11-ci cildinin 163-164-cü vərəqlərinə əlavə edilmiş R.Salmanovun 16.01.2009-cu il tarixli “son söz çıxışına əlavə” əlyazmasında göstərir ki, o “işin 1-ci, 2-ci, 3-cü, 4-cü və ya 5-ci cildləri ilə və 10-cu cildin yarısı ilə tanış olmuşdur”.

Məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, işə əlavə edilmiş dövlət hesabına təyin edilmiş müdafiəçinin ərizəsinə və ya təqsirləndirilən R.Salmanovun işin bir və ya bir neçə cildi ilə tanış olması barədə ərizələrinə əsaslanmaqla onun işin materialları ilə birinci instansiya məhkəməsində tanış olması nəticəsinə gəlmək olmaz. Digər tərəfdən də vəkilin ərizəsi məhkumun eyni tarixli ərizəsi ilə təkzib edilmişdir.

İşə əlavə edilmiş R.Salmanovun müdafiəçisi Ş.İ.Quliyevin 28.08.2008-ci il tarixli ərizəsində iş materiallarından işin konkret səhifələrinin surətlərinin verilməsi xahiş edilmişdir. Lakin həmin vəsatətin məhkəmə iclasında müzakirə edilməsi, sənədlərin verilməsi və verilibsə hansı dildə verilməsi müəyyən edilmir.

Göstərilənlərə əsasən məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, işin məhkəməyədək araşdırılması zamanı ciddi ittihamlarda təqsirləndirilən R.X.Salmanovun müdafiə hüququ, ana dilindən istifadə etmək hüququ, işin materialları ilə tam tanış olmaq hüququ, ittiham olunmasına aid olan sənədlərin ana dilində və ya bildiyi dildə surətlərini almaq hüququ (CPM-nin 284-286), müvafiq vəsatətlər vermək hüququ (CPM-nin 387) pozulmuşdur.

Buna görə də Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 28 sentyabr 2010-cu il tarixli qərarı ilə R.X.Salmanovun barəsində apellyasiya instansiyası məhkəməsinin apellyasiya şikayətinə ilkin baxılması haqqında 17 mart 2009-cu il tarixli qərarı və apellyasiya şikayətinə baxılmasına dair 07 aprel 2009-cu il tarixli yekun qərarı ləğv edilərək, iş apellyasiya məhkəməsinin ilkin baxış iclasında yenidən baxılması təyin edilmişdir.

Həmçinin kassasiya kollegiyası tərəfindən iş üzrə ibtidai araşdırma aparılmış müstəntiq haqqında xüsusi qərar çıxarılmışdır.

- namizədin lehinə imza atmağa vətəndaşları məcbur edən və ya namizədin müdafiəsi üçün imza yığılmasına mane olan və ya bu imzaların saxtalaşdırılmasında iştirak edən şəxslər;
- seçiciləri ələ alanlar, yəni bu Məcəllənin 88.6-cı maddəsi ilə qadağan edilmiş hərəkətləri edənlər;
- qeydə alınmış seçicilər barəsində məlumatları vaxtında rəsmiləşdirməyənlər və dəqiqləşdirməyənlər;
- namizədlər barəsində bilərəkdən yalan məlumatlar yayanlar və ya namizədlərin şərəf və ləyaqətini təhqir edən digər hərəkətləri edənlər (bu müddəə Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasında təsbit edilmiş söz və fikir azadlığının məhdudlaşdırılması üçün əsas ola bilməz);
- seçki komissiyaları üzvlərinin, müşahidəçilərin, vəkil edilməmiş şəxslərin, namizədlərin, siyasi partiyaların, siyasi partiyalar bloklarının, referendum üzrə təşviqat qrupunun səlahiyyətli nümayəndələrinin, kütləvi informasiya vasitələri nümayəndələrinin hüquqlarını pozanlar, o cümlədən seçki sənədlərinin surətlərinin təsdiqi ilə bağlı hüquqlarını pozanlar;
- seçkiqabağı təşviqatın aparılması qaydalarını pozanlar, o cümlədən səsvermə gününə bir gün qalmış və ya səsvermə günü təşviqat apararı şəxslər;
- bu Məcəllənin müəyyən etdiyi qaydaların pozulmasına səbəb olan kommersiya və digər reklamları hazırlayanlar və yayanlar, yaxud xeyriyyə xidmətləri göstərənlər;
- seçki kompaniyasının maliyyələşdirilməsinin bu Məcəllə ilə müəyyənəşdirilmiş qaydalarını pozanlar;
- seçki bülletenlərinin qalıqlarını gizlədənlər və ya seçki komissiyasının qeydə almadığı seçki bülletenlərin, səsvermə vəsiqələrinin əlavə tirajını hazırlayanlar;
- seçki komissiyasının işinə mane olanlar və ya seçki komissiyası üzvlərinin öz vəzifələrini yerinə yetirməsi ilə bağlı fəaliyyətinə qeyri-qanuni müdaxilə edənlər;
- seçki məntəqələrində səsverməyə mane olanlar;
- səsvermənin gizliliyini pozanlar;
- seçiciləri öz iradələrinə zidd səs verməyə məcbur edənlər;
- seçki sənədlərini saxtalaşdırırlar, saxta sənədlər tərtib və təqdim edənlər (seçki qutularına bir şəxs tərəfindən birdən çox seçki bülleteni salmaq halları da daxil olmaqla), səsləri bilərəkdən qeyri-düzgün hesablayanlar və ya seçkinin yekunlarını bilərəkdən təqdim və ya dərc etməyənlər;
- vətəndaşların seçici siyahıları ilə tanış olmaq hüququnu pozanlar;
- vətəndaşlara başqa şəxslərin əvəzinə səs vermək imkanı yaratmaq məqsədi ilə seçki bülleteni verənlər və ya birdən artıq seçki bülleteni alınmasına imkan yarananlar;
- seçkilərin hazırlanmasına və keçirilməsinə ayrılmış vəsaitin xərclənməsi hesabatlarını, namizədlərin, qeydə alınmış namizədlərin, siyasi partiyaların, siyasi partiyalar bloklarının, referendum üzrə təşviqat qruplarının maliyyə hesabatlarını təqdim və dərc etməyənlər;
- bu Məcəllədə nəzərdə tutulmuş hallarda seçkilərdə iştirak etmək üçün məzuniyyət verməyən işəgötürənlər və seçki komissiyalarının bu Məcəllənin pozulması ilə bağlı verdiyi məlumatları yoxlamayan dövlət orqanlarının vəzifəli şəxsləri məsuliyyətə cəlb oluna bilərlər.

Yuxarıda qeyd olunan hərəkətlərdən Seçki (referendumda iştirak) hüququnun həyata keçirilməsinə mane olma, seçkilərdə (referendumda) iştirak qaydalarını pozma, Seçki (referendum) komissiyalarının işinə müdaxilə etmə və ya təsir göstərmə, Seçki (referendumda iştirak) sənədlərini saxtalaşdırma, bilə-bilə səslərini düzgün hesablamama, yaxud səsvermənin gizliliyini pozma kimi əməllər cinayət məsuliyyətinə səbəb olur.

Hazırda Azərbaycanda qüvvədə olan Seçki qanunvericiliyin müntərəqqi xarakterini daha aydın görmək üçün yaxın keçmiş və beynəlxalq təcrübəyə nəzər salmaq məqsədə müvafiq olardı.

Bəlli olduğu kimi Azərbaycan və digər respublikalar uzun müddət keçmiş SSRİ-nin tərkibində olduğu üçün onların qanunvericiliyi mahiyyət etibarını ilə SSRİ qanunvericiliyindən fərqlənmirdi.

Sovet Konstitusiyası tarixində ilk dəfə olaraq SSRİ-nin 1936-cı il Konstitusiyasında “Seçki Sistemi” adlı fəsil müəyyən edilmişdir. Sosializm quruculuğu haqqında bəyannamə seçki sistemində iki mühüm dəyişiklik edilməsini yenə çox pilləli seçkilərdən birbaşa seçkilərə keçmək və ümumi seçkilər prinsipinə qayıdaraq sinfi xarakterli məhdudiyətləri ləğv etmək, səsvermənin qizli və seçicilərin səslərinin bərabərliyini nəzərdə tutsa da əslində bərabər seçki hüququ haqqında konstitusiyası prinsiplərinə tam həcmdə riayət edilmirdi. Qanunvericilikdə dəqiq tənzimlənmədiyinə görə bu məsələ təcrübədə müxtəlif cür həll edilirdi.

Belə ki, SSRİ Ali Sovetinin palatalarından biri olan İttifaq Sovetinin tərkibinə seçkilər zamanı müxtəlif seçki dairələrində səs verənlərin sayı 50 faizədək və daha artıq fərqlənirdi. Digər palata olan Millətlər Sovetinə seçkilərə gəldikdə isə, onlar vahid kvota ilə həyata keçirilirdi. Belə ki, müttəfiq respublikadan 25, hər muxtar respublikadan 11, hər muxtar vilayətdən 5, və hər milli dairədən 1 deputat seçilməsi nəzərdə tutulurdu. Beləliklə əhalisinin sayı müxtəlif olan respublikalardan, məsələn RSFSR-dən və Estoniyadan bərabər sayda deputat seçilirdi. Lakin muxtar respublikaların muxtar vilayətlərin və milli dairələrin böyük əksəriyyəti Rusiyanın ərazisində yerləşdiyi üçün, RSFSR Millətlər Sovetində daha çox deputat yeri qazanırdı.

SSRİ-nin 1977-ci il Konstitusiyasının qəbulu Sovet İttifaqının siyasi və dövlət quruluşunda heç bir əsaslı dəyişikliklərlə fərqlənmədiyi üçün seçki sistemi də heç bir dəyişikliyə məruz qalmamışdı.

Sovet Seçki sistemində əsas islahatlar yenidənqurma dövründə, 1988-ci il 1 dekabr tarixli “SSRİ xalq deputatlarının seçkisi haqqında” Qanunu ilə başlanmışdır.

Rusiya Federasiyasında “Vətəndaşların referendumda iştirak etməsi və seçici hüquqlarının təmin olunması” haqqında Federal Qanun 12 iyun 2002-ci ildə qəbul edilmişdir.

Həmin qanunun 63-cü maddəsinə əsasən vətəndaşların seçki hüquqlarının və referendumda iştirak etmə hüquqlarını pozan hakimiyyət orqanlarının hərəkətlərindən (hərəkətsizlikdən) qərarlarından həmçinin yerli icra orqanlarının, ictimai təşkilatların, vəzifəli şəxslərin və seçki komissiyalarının hərəkətlərindən (hərəkətsizlikdən) və qərarlarından məhkəməyə şikayət verilə bilər.

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyindən fərqli olaraq Rusiya Federasiyasının Mərkəzi Seçki Komissiyasının qərarlarından, hərəkətlərindən (hərəkətsizlikdən) şikayət bilavasitə Rusiya Federasiyasının Ali Məhkəməsinə verilir.

Rusiya Federasiyasının subyektlərinin seçki komissiyalarının qərarlarından, vilayət seçki komissiyalarının və onların vəzifəli şəxslərinin hərəkətlərindən şikayət RF-nin subyekt məhkəmələrinə, digər seçki komissiyalarının qərarlarından şikayət isə rayon məhkəmələrinə verilir.

İnternetdə olan son məlumatlara əsasən demək olar ki, bu gün Rusiya Federasiyasının 16 subyektində (Moskva, Puşkov, Tver və s.) Seçki Məcəlləsi qəbul olunsada Rusiya Federasiyasında bu məsələləri bütövlükdə nizama salan vahid Seçki Məcəlləsi mövcud deyil. Bununla yanaşı qeyd etmək lazımdır ki, Rusiya Federasiyasında bu gün Prezident Seçkilərini nizama salan 10 yanvar 2003-cü il tarixli və Dövlət Dumasına deputat seçkiləri ilə bağlı 18 may 2005-ci il tarixli Federal Qanunlar fəaliyyət göstərir.

Azərbaycan Respublikasının Seçki qanunvericiliyi ilə bəzi Avropa ölkələrinin qanunvericiliyi arasında oxşar və fərqli cəhətləri görmək üçün Almaniyanın və Fransanın qanunvericiliyinə nəzər salmaq maraqlı olardı. Həmin ölkələrin qanunvericiliyi çox qədim tarixə malik olmaqla mütərəqqi xarakter daşıyır.

Belə ki, Almaniya Konstitusiyası quruluşu 1830-cu il inqilabından sonra təşəkkül tapmağa başlamışdır.

Almaniyada vətəndaşların Seçki hüququ ümumi şəkildə əsas qanunda müəyyən edilməmişdir. Lakin onda Bundestaq seçkilərinə nəzərən subyektiv seçki hüququnun prinsipləri müəyyənləşdirilmişdir.

Torpaqların (yerlərin) Konstitusiyalarında isə torpaqların hakimiyyət və yerli özünüidarətmə orqanlarına seçkilərə aid olan eyni prinsiplər vardır.

İşin materiallarına əlavə edilmiş R.Salmanovun özü tərəfindən yazılmış və birinci instansiya məhkəməsinə göndərdiyi vəsatətində göstərir ki, Ləzgi millətindən olaraq orta təhsilini rus dilində aldığından, azərbaycan dilini yaxşı başa düşmür, istintaqın aparıldığı latın qrafikası ilə tamamilə oxumağı bilmir. Müstəntiq ona iş materialları ilə tanış olmağa, müvafiq sənədlərin surətlərini çıxarmağa imkan verməmişdir. Müdafiəçidən imtina etmiş, lakin bu barədə ərizəsini müstəntiq əlsa da iş materiallarına əlavə etməmişdir. İş materialları ilə tanış olmaq üçün ona yeni vəkil və tərcüməçi verilməmişdir. Təqsirləndirilən R.Salmanov vəsatətində onun müdafiəçi və tərcüməçi ilə təmin edilməsini, iş materialları ilə tanış olmaq, iş materiallarındakı sənədlərdən surət çıxarmaq imkanının yaradılmasını, Ləzgi olaraq Azərbaycan dilində yaxşı başa düşmədiyinə, latın qrafikası ilə yazıları tamamilə oxuya bilmədiyinə görə, ona təqdim edilməli sənədləri bildiyi dilə tərcümə edilərək verilməsini xahiş etmişdir. Birinci instansiya məhkəməsi hazırlıq iclasında vəsatətin tərcüməçi və vəkillə bağlı hissələrini təmin etsə də, vəsatətin digər hissələrinə hər hansı münasibət bildirilməmiş, məhkəməyədək icraat zamanı təqsirləndirilən şəxsin müdafiə hüququnun (CPM-nin 303.3.1), ana dilindən və tərcüməçinin köməyindən istifadə hüququnun (CPM-nin 303.3.2), ittiham aktının bildiyi dildə tərcümə olunaraq verilməsi hüququnun (CPM-nin 303.3.7), məhkəməyədək icraat materialları tanış edilmə hüququnun (CPM-303.3.8) təmin edilib-edilməməsinə arasdırıb müvafiq hüquqi qiymət verməmişdir.

Cinayət işinə baxmış hər iki məhkəmə instansiyası məhkum R.Salmanovun rus dili təhsilli olaraq məhkəmə sənədlərinin ona rus dilində verilməsi olduğundan, qəbul etdikləri qərarların surətlərini rus dilinə tərcümə etdirərək ona göndərdikləri halda ittiham aktının surətinin bildiyi dilə tərcümə edilərək verilməməsinə, iş materialları ilə tanış edilməməsinə, iş materiallarından müdafiəsinin təşkil edilməsi üçün müvafiq sənədlərin surətlərini bildiyi dildə almaq imkanının, aparılmış istintaqla əlaqədar

vəsatətlər vermək imkanının yaradılmamasına, müdafiəçidən imtina barədə vəsatətinə baxılmamasına hüquqi qiymət verməmiş və bu nöqsanları aradan qaldırmaq üçün tədbir görməmişlər.

İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin “Lenskayanın Rusiyaya qarşı işi üzrə” 29.01.2009-cu il tarixli qərarında göstərilir ki, “Hüquqi dövlətin ən mühüm prinsiplərindən biri hüquqi müəyyənlikdir və onun mənasına görə heç bir tərəf yalnız işin yenidən araşdırılması və ya yeni qərar əldə edilməsi məqsədi ilə prosesin yenidən keçirilməsini tələb edə bilməz. Bu prinsipdən yalnız o hallarda kənara çıxıla bilər ki, əhəmiyyətli və xüsusilə vacib hallar bunu tələb etsin. Konvensiya prinsipcə yekun məhkəmə qərarı ilə nəticələnmiş prosesin Dövlətlərə məhkəmə səhvlərinin düzəldilməsinə imkan vermək üçün yenidən açılmasına icazə verir. Məhkəmə səhvlərinin aradan qaldırılmaması ədalətlik prinsipinə, məhkəmə proseslərinin ictimai nüfuzuna və təmizliyinə ciddi zərər vura bilər. İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin 13.01.2009-cu il tarixli “Taxqet Avstriyaya qarşı” iş üzrə qərarında göstərilir ki, “vacibdir ki, qəbul edilmiş qərarın mənası təqsirləndirilən şəxslərə və eləcə də adından qərar qəbul edilən “Xalqa” izah edilsin, təqsirləndirilən şəxsin təqsirli və ya təqsirsiz olmasına dair qəbul etdiyi dəlilləri, hər bir suala hansı əsasla sədsiqəddici və ya inkar cavab verməsinin səbəblərini göstərsin”.

Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, birinci instansiya məhkəməsi təqsirləndirilən R.Salmanovun iş materialları ilə tanış edilmək barədə vəsatətinə 21.08.2008-ci il tarixli hazırlıq iclasında baxmamışdır. İşin 11-ci cildinin 21-ci vərəqinə vəkil Ş.İ.Quliyevin təqsirləndirilən şəxslə birlikdə işlə tanış olmaq üçün şərait yaradılmasına dair ərizəsi və işin 37-ci vərəqinə isə 26.08.2008-ci il tarixli, R.X.Salmanovun iştirakı ilə 21, 22 və 25 avqust 2008-ci il tarixlərdə cinayət işinin materialları ilə tanış olmalarına dair vəkil tərəfindən imzalanmış arayış əlavə edilmişdir. Həmin arayışı təqsirləndirilən R.X.Salmanov imzalamamışdır. Həmin cildin 40-cı vərəqinə əlavə edilmiş eyni ilə 26.08.2008-ci il tarixdə R.Salmanov tərəfindən yazılmış və

öz versiyasını məhkəmə qarşısında irəli sürməsinə imkan versin.

Habelə “Broziçek İtaliyaya qarşı” işdə Avropa Məhkəməsi qeyd etmişdir ki, «əgər dövlət orqanları ərizəçinin ... ona qarşı irəli sürülmüş ittihamlar barədə ona məlumat verən məktubu həqiqətən anlaya biləcək dərəcədə italyan dilini kifayət qədər başa düşdüyünü müəyyən etməmişdirlərsə», ittiham əks olunduğu sənədlər təqsirləndirilən şəxsə onun bildiyi alman dilində təqdim edilməli idi.

Göstərilənlərə əsasən məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, məhkum R.X.Salmanovun Azərbaycan dilində kifayət qədər bilməsi müəyyən edilmədiyindən, ona təqdim edilməli sənədlər ana dilində və ya bildiyi başqa dildə təqdim edilməli olması barədə qanunun tələbləri və ana dilindən istifadə hüququ pozulmuşdur. Məhkum kassasiya şikayətində də ona verilməli olan sənədlərin bildiyi dilə tərcümə olunaraq verilmədiyini göstərmişdir.

Cinayət işində olan təqsirləndirilən şəxsə və onun müdafiəçisinə cinayət işinin materiallarının tanış olmaları üçün təqdim edilməsinə dair 06 avqust 2008-ci il tarixli protokoldan və ona əlavə edilmiş cədvəldən müəyyən edilir ki, tərcüməçinin iştirakı olmadan müdafiəçi Q.Ə.Musayevin iştirakı ilə R.X.Salmanov 06.08.2008-ci il tarixdə saat 14-45-dən 17-55-dək işin 1-ci cildinin 1-61-ci vərəqləri, 08.08.2008-ci il tarixdə saat 10-40-dan 13-00-dək işin 1-ci cildinin 62-150-ci vərəqləri ilə tanış olmuşdur. Müstəntiq həmin protokolda qeyd etmişdir ki, “işin materialları ilə tanış olmanı qəsdən uzatmamağı” məhkuma təklif etmiş, bundan sonra o işlə tanış olmaqdan imtina etmişdir. Müdafiəçi Q.Musayev həmin protokolda qeyd etmişdir ki, məhkum R.Salmanov tərcüməçiyə ehtiyacının olmadığını bildirmiş, işin 1-ci cildi ilə tanış olduqdan sonra heç bir əsas göstərmədən işin qalan materialları ilə tanış olmaqdan imtina etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 385.4-cü maddəsinə əsasən müstəntiq cinayət işinin materialları ilə tanış olmaq üçün vaxtı məhdudlaşdırıla bilməz. Eyni zamanda cinayət prosesinin iştirakçıları bu vaxtı süni surətdə uzatdıqda, müstəntiq cinayət işinin həcmi və onunla tanış olmaq

üçün kifayət olan vaxtı nəzərə almaqla cinayət işinin materialları ilə tanış olmaq üçün cədvəl müəyyən edə bilər. Yəni qanunda müstəntiqin tanışolma vaxtını məhdudlaşdırması və “tanış olmanı qəsdən uzatmamağı məhkuma təklif etməsi” nəzərdə tutulmamışdır.

Məhkəmə kollegiyası qeyd etmişdir ki, təqsirləndirilən şəxsin iş materialları ilə tanış olma hüququ təmin edilmədiyi halda müdafiəçi-vəkil Q.Musayevin protokolda etdiyi “R.Salmanovun tərcüməçiyə ehtiyacının olmaması” barədə və digər qeydlər müdafiə mövqeyində olması, səmərəli müdafiəni təmin etməsi nəticəsinə gəlməyə əsas vermir. İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin “Güvəc Türkiyəyə qarşı” iş üzrə 20.01.2009-cu il tarixli qərarında göstərilir ki, Məhkəmə qəbul edir ki, Dövlət, bir qayda olaraq, təqsirləndirilən şəxsin vəkilinin davranışına məsuliyyətli hesab edilə bilməz. İstisna yalnız o hal təşkil edir ki, vəkil hüquqi yardım sxemi ilə təyin edilsin və açıq-aşkar şəkildə səmərəli müdafiəni təmin etməsin.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 127-ci maddəsinin 10-cu bəndinə əsasən Azərbaycan Respublikasında məhkəmə icraatı Azərbaycan Respublikasının dövlət dilində və ya müvafiq yerin əhalisinin çoxluq təşkil edən hissəsinin dilində aparılır. İşin iştirakçısı olub məhkəmə icraatının aparıldığı dili bilməyən şəxslərin işin materialları ilə tam tanış olmaq, məhkəmədə tərcüməçi vasitəsi ilə iştirak etmək və məhkəmədə ana dilində çıxış etmək hüququ təmin edilir.

Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 284.2-ci maddəsinə əsasən müstəntiq cinayət işinin materialları ilə tanış olmaq üçün zərər çəkmiş şəxsə, mülki iddiaçıya, mülki cavabdehə və ya onların nümayəndələrinə, həmin şəxslərin xahişi olduqda, təqsirləndirilən şəxsə və müdafiəçiyə isə onların xahişindən asılı olmayaraq imkan yaradır. Həmin Məcəllənin 285.5-ci maddəsinə əsasən Cinayət işinin materialları ilə tanış olan şəxslər ona aid zəruri sənədlərdən çıxarışlar etmək, surət çıxarmaq, maddi sübutların fotosəklini çəkmək hüququna malikdirlər.

Əsas Qanunun 38-ci Maddəsinin 1-ci hissəsinə əsasən, Bundestaq deputatları ümumi, bilavasitə azad, bərabər və gizli səsvermə vasitəsilə seçilirlər.

Həmin maddənin 2-ci hissəsi müəyyən edir ki, 18 yaşına çatmış şəxslər seçici hesab olunurlar. Bundan əlavə məmur, əskər, dövlət xidməti qulluqçuları və işçiləri kimi öz rəislərinin əmri ilə Almaniya Federativ Respublikasının hüdudlarından kənarında olan almanlar və onların ailə üzvləri, habelə Avropa Şurası üzv dövlətlərinin ərazilərində yaşayan, 23 may 1949-cu ildən sonra fasiləsiz olaraq AFR-nın ərazisində üç ay müddətində yaşayan almanlar da seçici hesab edilirlər.

Fransanın qanunvericiliyinə əsasən mülki və siyasi hüquqlarından istifadə edən, yetkinlik yaşına çatmış fransız vətəndaşları seçici hesab olunurlar.

Fransada mövcud olan Seçki qanunvericiliyinin əsas xüsusiyyəti ondan ibarətdir ki, o, Parlament tərəfindən vahid akt şəkilində qəbul edilməmişdir. Bu məsələ ilə əlaqədar olaraq 1852-ci ildən başlayaraq, müxtəlif dövrlərdə nəşr edilən, müxtəlif hüquqi qüvvəyə malik olan Seçki hüququ normaları sistemləşdirilmişdir.

Fransada Respublika Prezidentinin seçilməsi zamanı seçkiləri keçirən əsas orqan Konstitusiyaya Şurası hesab olunur.

Konstitusiyaya Şurası həmçinin, hər iki parlament palatasına namizədlərə aid olan mübahisələrə baxır, həm də o, səsvermənin nəticələrini ləğv edə və ya onlara yenidən baxa, dairədə səslərin hesablanması üzrə komissiyanın seçilmiş elan etdiyi namizədi mandattan məhrum edə və digər şəxsin seçildiyini elan edə bilər. Yerli orqanlara (yəni regional şuralara və daha aşağılara) seçkilərdə mübahisələr inzibati ədliyyə orqanlarında araşdırılır.

Səsvermə, adətən, fərddir, lakin Seçki Məcəlləsində müəyyənləşdirilmiş hallarda etibarnamə ilə də səsverməyə yol verilir.

Namizədlərin irəli sürülməsinin qanuniliyinə nəzarəti departamentin prefekti həyata keçirir. Qanunun pozulmasını aşkar edən prefekt 24 saat ərzində inzibati məhkəməyə müraciət edir və məhkəmə üç gün ərzində öz qərarını çıxarır. Bu qərardan Konstitusiyaya Şurasına şikayət verilə bilər.

Avropa Parlamentinə seçkilərdə seçki mübahisələri Dövlət Şurasının plenar iclasında səsvermə günündən sonrakı 10 gün ərzində həll edilir. Səsvermənin nəticələrini istənilən seçici mübahisə edə bilər.

Konstitusiyaya Şurası Respublika Prezidentinin seçilməsinin düzgünlüyünə, referendumun keçirilməsinin düzgünlüyünə nəzarəti həyata keçirir və onun nəticələrini elan edir. Beləliklə, Konstitusiyaya Şurası seçki məhkəməsi funksiyasını yerinə yetirir.

Konstitusiyaya Şurasının qərarlarından şikayət verilə bilməz. Onlar bütün dövlət hakimiyyəti və bütün inzibati, məhkəmə orqanları üçün məcburidir.

Çıxışının sonunda qeyd etmək istəyirəm ki, Respublikamızda tarixi baxımdan qısa müddət ərzində əsas insan hüquq və azadlıqlarının yüksək səviyyədə qorunmasını təmin edən, seçkilərin azad, demokratik və şəffaf keçirilməsi üçün beynəlxalq standartlara cavab verən qanunlar hazırlanmış və cəmiyyətin inkişaf dinamikasına uyğun olaraq bu qanunlar günü gündən daha da təkmilləşdirilkiur.

Diqqətinizə görə minnətdaram.

CINAYƏT İŞLƏRİ ÜZRƏ MƏHKƏMƏ TƏCRÜBƏSİNDƏN**Cəzaçəkmə müəssisəsinin növünün səhv təyin edilməsi, habelə məhkumun lehinə ifadə verə biləcək şahidlərin dindirilməməsi həm ayrı-ayrılıqda, həm birlikdə apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarının ləğv edilməsi üçün əsaslardandır**

Ağır Cinayətlərə Dair İşlər Üzrə Azərbaycan Respublikası Məhkəməsinin 15 dekabr 2009-cu il tarixli hökmü ilə X.Bağmanov Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 182.3.2-ci maddəsi ilə təqsirli bilinib, əmlakı müsadirə olunmamaqla 12 (on iki) il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzası təyin edilməklə, CM-in 67.1-ci maddəsinə əsasən Ağır Cinayətlərə Dair İşlər Üzrə Azərbaycan Respublikası Məhkəməsinin 19 aprel 2002-ci il tarixli hökmü ilə X.Bağmanova təyin edilmiş 8 (səkkiz) il azadlıqdan məhrum etmə cəzasının çəkilməmiş 8 (səkkiz) ay 2 (iki) günü hazırkı hökm ilə təyin edilmiş cəza ilə qismən birləşdirilmək yolu ilə X.Bağmanovun üzərində qəti olaraq əmlakı müsadirə olunmamaqla 12 (on iki) il 6 (altı) ay müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzası saxlanılmışdır. Cəza çəkilməsinin əvvəli 23 mart 2009-cu il tarixdən hesab edilməklə, cəzasını xüsusi rejimli cəza çəkmə müəssisəsində çəkməsi qərara alınmışdır.

Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət işləri və inzibati xətəalara dair işlər üzrə məhkəmə kollegiyasının 07 may 2010-cu il tarixli qərarı ilə Ağır Cinayətlərə Dair İşlər Üzrə Azərbaycan Respublikası Məhkəməsinin 15 dekabr 2009-cu il tarixli hökmü dəyişdirilməklə, həmin hökmə təyin edilmiş cəzasını xüsusi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsində çəkməsi barədə müddəə təyin edilmiş cəzanı ciddi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsində çəkməsi ilə əvəz edilmişdir. Hökm qalan hissədə dəyişdirilməmişdir.

Məhkəmənin hökmünə əsasən X.Bağmanov ona görə məhkum edilmişdir ki, 0, 2009-cu ilin mart ayının 11-də gecə saat 00-30 radələrində Salyan rayonunun Yenikənd kənd sakini M.Ş.Səlimovun yaşadığı evinin həyətində onun şəxsiyyəti üzərində zor göstərüb baş nahiyəsinin alın hissəsinə, sol tərəf gicgahına, burununa, döş qəfəsinin sol ön səthinə sıyrıq kimi xəsarətlər yetirib ona hədə-qorxu gəlib ondan külli miqdarda, yəni 10000 (on min) manat məbləğində pul tələb etmişdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarından dövlət ittihamçısı kassasiya protesti vermişdir. Protestdə Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət işləri və inzibati xətəalara dair işlər üzrə məhkəmə kollegiyasının X.A.Bağmanovun Azərbaycan Respublikası CM-in 182.3.2-ci maddəsi ilə məhkum olunmasına dair cinayət işi üzrə 07 may 2010-cu il tarixli qərarını ləğv edib işin yeni apellyasiya baxışına təyin edilməsinə dair qərar qəbul edilməsinə xahiş edilir.

Protestinin dəlilləri ondan ibarətdir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən xüsusi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsi növünün ciddi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsi ilə əvəz edilməsi barədə qərar qəbul edilərkən cinayət qanunvericiliyinin tələbləri pozulmuşdur. Məhkəmə məhkum X.A.Bağmanovun Ağır Cinayətlərə Dair İşlər Üzrə Azərbaycan Respublikası Məhkəməsinin 19 aprel 2002-ci il tarixli hökmü ilə məhkum olunduğu CM-in 234.4.3-cü və 237.2.3-cü maddələrinin ağır cinayətlər hesab olunmasını, həmin

dili bilməsi barədə sənəd kimi işə əlavə edilmiş tərcüməçi kimi tanınmış Ə.Y.Əliyevin Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasının "Faydalı qazıntı yataqlarının geologiyası və kəşfiyyatı" fakültəsini bitirməsi barədə diplom əlavə edilmişdir. Bu sənəd Azərbaycan Respublikası CPM-nin 99.4.2-ci maddəsinə tələbinə uyğun deyil.

Bundan başqa 22.07.2008-ci il tarixli "Təqsirləndirilən şəxsə ittihamın elan edilməsi, hüquq və vəzifələrinin izah edilməsi, təqsirləndirilən şəxs qismində cəlb edilməsi barədə qərarın surətinin verilməsi" barədə kompüterdə yazılmış protokollardan görünür ki, tərcüməçinin iştirakı protokolda əlyazma ilə əlavə edilmiş, təqsirləndirilən şəxsin hüquq və vəzifələri kiril əlifbası ilə Azərbaycan dilində elan edilmiş, təqsirləndirilən şəxs qismində cəlb etmək haqqında qərarın surəti işə ona latin qrafikalı Azərbaycan dilində təqdim edilmişdir. İşə əlavə edilmiş qəbzdən müəyyən edilir ki, R.X.Salmanov 12.08.2008-ci il tarixli ittiham aktının surətini alması barədə qəbz kompüterdə tərtib edilmiş, əlyazma ilə "kiril qrafikası ilə" sözləri üstədən düzəliş edilmişdir. İttiham aktının surətinin ona bildiyi dildə təqdim edilməsi müəyyən edilməmişdir.

Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 26.2-ci maddəsinə əsasən Cinayət prosesini həyata keçirən orqan cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dili bilməyən cinayət prosesi iştirakçılarının aşağıdakı hüquqlarını təmin etməlidir: 26.2.1. cinayət prosesi iştirakçılarında öz ana dilindən istifadə etmək hüququnu izah etmək; 26.2.2. ibtidai araşdırma və məhkəmə baxışı zamanı tərcüməçinin köməyindən pulsuz istifadə etmək, ibtidai araşdırma qurtardıqdan sonra cinayət işi və ya cinayət təqibi ilə bağlı digər materiallarla tam tanış olmaq, məhkəmədə ana dilində çıxış etmək. Məcəllənin 26.4-cü maddəsinə əsasən Cinayət prosesini həyata keçirən orqan təqdim edilməli sənədləri müvafiq şəxslərə cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dildə təqdim edir. Cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dili bilməyən müvafiq şəxslərə təqdim edilməli sənədlər onların ana dilində və ya onların bildiyi başqa dildə təqdim edilir. Həmin Məcəllənin 292.4-cü maddəsinə əsasən Cinayət prosesinin

aparıldığı dili bilməyən təqsirləndirilən şəxsə və onun müdafiəçisinə ittiham aktının və ona əlavələrin təsdiq edilmiş və tərcüməçi tərəfindən imzalanmış tərcümələri, habelə həmin sənədlərin məhkəmə icraatının aparıldığı dildə yazılmış surətləri verilməlidir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 21-ci maddəsinin 2-ci bəndinə əsasən Azərbaycan Respublikası əhalinin danışdığı başqa dillərin sərbəst işlədilməsinə və inkişafını təmin edir. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 25-ci maddəsinin 3-cü bəndinə görə Dövlət, irqindən, milliyətindən, dinindən, dilindən, cinsindən, mənşəyindən, əmlak vəziyyətindən, qulluq mövqeyindən, əqidəsindən, siyasi partiyalara, həmkarlar ittifaqlarına və digər icimai birliklərə mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, hər kəsin hüquq və azadlıqlarının bərabərliyinə təminat verir. İnsan və vətəndaş hüquqlarını və azadlıqlarını irqi, milli, dini, dil, cinsi, mənşəyi, əqidə, siyasi və sosial mənsubiyyətə görə məhdudlaşdırmaq qadağandır. Konstitusiyanın 45-ci maddəsinin 1-ci bəndinə əsasən Hər kəsin ana dilindən istifadə etmək hüququ vardır. Hər kəsin istədiyi dildə təbiiyyə və təhsil almaq, yaradıcılıqla məşğul olmaq hüququ vardır. 2-ci bəndinə əsasən Heç kəs ana dilindən istifadə hüququndan məhrum edilə bilməz.

"İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqların Müdafiəsi Haqqında" Avropa Konvensiyasının 6-cü maddəsinin 3-cü bəndinin a) yarımbəndinə əsasən Cinayət törətməkdə ittiham olunan hər kəs ən azı aşağıdakı hüquqlara malikdir: a) ona qarşı irəli sürülmüş ittihamın xarakteri və əsasları haqqında onun başa düşdüyü dildə dərhal və ətraflı məlumatlandırılmaq.

İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi "Kamazinski Avstriyaya qarşı" işdə qərara almışdır ki, 6-cü maddənin 3-cü bəndinin «a» yarımbəndi məhkəmə araşdırmasına qədər təqdim edilən yazılı sənədlərə şamil olursa da, bu cür sənədlərin heç də hamısının tərcüməsinə tələb etmir. Bu işdə Məhkəmə qərara aldı ki, tərcümə yardımı elə olmalıdır ki, təqsirləndirilən şəxsin ona qarşı qaldırılmış işi başa düşməsinə və özünü müdafiə etməsinə, xüsusən də hadisələrə dair

istintaqdan qaçıb gizləndiyinə görə barəsində cinayət işinin icraatı dayandırılmış və o, 21.05.2008-ci il tarixdə Rusiya Federasiyasının hüquqmühafizə orqanları tərəfindən saxlanılaraq Azərbaycan tərəfinə verilmişdir.

Müstəntiqin 22.05.2008-ci il tarixli qərarı əsasında R.Salmanova ayrılmış müdafiəçi, 05 sayılı hüquq məsləhətxanasının vəkili G.Xudabaxışovadan imtina etmişdir. 21.05.2008-ci il tarixli order əsasında 04 sayılı hüquq məsləhətxanasının vəkili Q.Ə.Musayev onun müdafiəçisi qismində prosesə daxil olmuş və onun iştirakı ilə R.Salmanova ittiham elan edilmişdir. İşin materiallarına əlavə edilmiş təqsirləndirilən şəxsin yazdığı 08.08.2008-ci il tarixli Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorunun müavini Rüstəm Usubova ünvanlanmış və 11.08.2008-ci il tarixli müstəntiq S.Şəmsiyevin adına yazdığı ərizələri, Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun Ağır cinayətlərə dair işlər idarəsi tərəfindən 18 və 20 avqust 2008-ci il tarixlərdə məhkəməyə göndərilmiş və məhkəməyə 02.09.2010-cu il tarixdə daxil olmuşdur. Həmin ərizələrdə təqsirləndirilən şəxs iş materialları ona tanış olmaq üçün təqdim edilməmişdən əvvəl 06.08.2008-ci il və 07.08.2008-ci il tarixlərdə müdafiəçi-vəkil Q.Musayevdən imtina etməsi, iş materialları ilə tanış olmaq üçün ona yeni vəkil və tərcüməçi təyin edilməsi barədə yazılı ərizələrini təcridxana rəhbərliyi vasitəsilə və şəxsən müstəntiq S.Şəmsiyevə təqdim etdiyini, lakin, bu vəsatətlərinə baxılmadığını göstərmiş, qohumları vasitəsilə yeni vəkil tutulması üçün köməklik edilməsini xahiş etmişdir. Həmin ərizələrin vaxtında ittiham tərəfinə təqdim edilməməsinə təsdiq edən heç bir sübut dəlil işə əlavə edilməmişdir, ittiham tərəfi təqsirləndirilən şəxsin müdafiəçidən imtina və yeni müdafiəçi təyin edilməsi barədə ərizəsi ilə əlaqədar araşdırma aparmamışdır. Təqsirləndirilən şəxsin ərizələrində göstərdiyi, müdafiəçiyə etirazına, başqa müdafiəçi verilməsi barədə vəsatətinə müstəntiq tərəfindən baxılmaması, başqa müdafiəçi və tərcüməçi ilə iş materialları ilə tanış olmasına müstəntiq tərəfindən şərait yaradılmaması barədə dəlilləri araşdırılıb

təzkiyə edilməmişdir. Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 8.0.2-ci maddəsinə əsasən həqiqi və ya ehtimal edilən cinayət törətməsi ilə əlaqədar şəxsiyyəti vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə edilməsi hallarından qorumaq cinayət mühakimə icraatının vəzifələrindəndir. Bu ərizələr işin materiallarına əlavə edilsə də həmin ərizələrdə göstərilən hallar işə baxan məhkəmələrin də diqqətindən kənar qalmışdır. Lakin bu ərizələrdə göstərilən hallar birinci instansiyaya məhkəməsinin hazırlıq iclasının və apellyasiya instansiyası məhkəməsinin ilkin baxış iclasının baxış predmetinə aid olan məsələlərdir (CPM-nin 303.3.1 və 391.8.1-ci maddələri) və göstərilən əsaslarla cinayət işi müdafiə hüquqlarının bərpası üçün qaytarılmalı idi.

“Dayanan Türkiyəyə qarşı” işi üzrə İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin 13.10.2009-cu il tarixli qərarında göstərilir ki, “Məhkəmənin qəbul etdiyi və özünün presedent hüququnun əsaslandığı hamılıqla qəbul olunmuş beynəlxalq hüquq normalarının vurğuladığı kimi, təqsirləndirilən şəxs məruz qaldığı dindirmələrdən asılı olmadan, tutulduğu andan vəkilin yardımından istifadə edə bilməlidir. Həqiqətən prosesin ədalətliyi tələb edir ki, təqsirləndirilən şəxs məsləhətə xas olan bütün geniş imkanlardan istifadə edə bilsin. Bununla bağlı işin müzakirəsi, müdafiənin təşkili, təqsirləndirilən şəxsin xeyrinə olan sübutların toplanması, dindirmələrin hazırlanması, narahatlıq içində olan təqsirləndirilən şəxsə dəstək olması və həbsin şərtlərinə nəzarət olunması vəkilin sərbəst keçirməli olduğu müdafiənin fundamental elementlərini təşkil edir.

İşin materiallarında olan müstəntiqin 22.07.2008-ci il tarixli tərcüməçi dəvət edilməsi barədə qərarında göstərilir ki, R.X.Salmanov milliyətçə ləzgi olaraq orta məktəbi rus dilində qurtardığından, latın qrafikalı Azərbaycan əlifbası ilə yazıb oxumağa çətinlik çəkdiyindən ona tərcüməçi təyin edilsin. Həmin qərar təqsirləndirilən şəxsə elan edilməmiş, onun tərcüməçiyə etiraz məsələsi sonradan təqsirləndirilən şəxs qismində əlavə dindirilməsi protokolunda qeyd edilmişdir. Tərcüməçinin tərcümə edilən

maddələrlə nəzərdə tutulmuş qəsdən törədilmiş cinayətlərə görə təyin edilmiş azadlıqdan məhrum etmə cəzasını çəkilib qurtarmasına 8 ay 02 gün qalmış, yəni məhkumluğu ödənilmədiyi müddətdə yenidən qəsdən CM-in 182.3.2-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulmuş xüsusilə ağır cinayət törətməsini və bununla da əməlinin CM-in 18.1, 18.3, 18.3.3-cü maddələrinə əsasən cinayətlərin xüsusi təhlükəli residivini yaratmasını nəzərə almamışdır.

Həmçinin məhkum X.Bağmanovun müdafiəçisi kassasiya şikayəti vermişdir. Şikayətdə Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət işləri və inzibati xətəllərə dair işlər üzrə məhkəmə kollegiyasının 07 may 2010-cu il tarixli qərarını ləğv etməklə, işin yeni apellyasiya baxışına təyin edilməsinə dair qərar qəbul edilməsini xahiş edilir. Kassasiya şikayətinin belə əsaslandırılmışdır ki, istər birinci, istərsə də apellyasiya instansiyası məhkəmələri ibtidai araşdırma zamanı səsin tanınması barədə prosesual hərəkət keçirilən zaman müstəntiqin otağında müstəntiq F.Əliyev, X.Bağmanov və zərərçəkmiş şəxs M.Səlimovdan başqa heç kimin olmamasına, bununla da həmin istintaq hərəkətinin məhkum X.Bağmanovun qeyd edilən cinayəti törətməsinin sübuta yetirilməsi üçün heç bir sübut əhəmiyyətinin olmamasına, CPM-nə uyğun olmayan istintaq hərəkətinin, yəni X.Bağmanovun zərərçəkmiş şəxs M.Səlimovun həyatından tapılmış papağın onun olmasını etiraf etməsinin X.Bağmanovun cinayəti törətməsini sübut edən hallardan biri kimi hesab edilməsinə, həmin papağın X.Bağmanova məxsus olmasını sübut etmək üçün onun saçından nümunələr götürülüb ekspertizaya göndərilməməsinə, M.Səlimovun həyatından tapılmış həmin papağın əməliyyat işçiləri tərəfindən başlarına qoyulduğu üçün eyniləşdirmə üçün yararsız olduğuna görə ekspertizaya göndərilməməsinə, zərərçəkmiş

M.Səlimovun özünün də etirafına görə cinayət hadisəsi baş verən gecə içkili vəziyyətdə olmasına, yəni özünü idarə edə bilməməsinə, həmçinin ərizəsində hadisə vaxtı məhkum X.Bağmanov tərəfindən ona atəş açılmasının qeyd edilməsinə və sonradan ekspertiza rəyi ilə M.Səlimovun paltarları və bədəni üzərində odlu silah izləri aşkar olunmamasına, ümumiyyətlə bütün istintaq materiallarının əsasını yalnız məhkum X.Bağmanovun cinayəti etiraf etməsi faktının təşkil etməsinə əhəmiyyət verməmişdir. Hadisə gecəsi məhkum X.Bağmanov oğlunun əvəzinə gözətçi kimi işdə olmuşdur. Bu halı təsdiq edəcək şahidlərin dindirilməsi barədə vəsatəti isə məhkəmə tərəfindən əsassız olaraq rədd olunmuşdur.

Məhkəmə kollegiyası aşağıdakı əsaslara görə hazırkı iş üzrə kassasiya protestini tam, kassasiya şikayətini isə qismən təmin edərək Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət işləri və inzibati xətəllərə dair işlər üzrə məhkəmə kollegiyasının 07 may 2010-cu il tarixli qərarını ləğv etmiş və işi həmin hissələrdə yenidən baxılması üçün apellyasiya baxışına təyin edilməsi barədə qərar qəbul etmişdir.

Belə ki, iş materiallarından görünür ki, X.A.Bağmanov Ağır Cinayətlərə Dair İşlər Üzrə Azərbaycan Respublikası Məhkəməsinin 19 aprel 2002-ci il tarixli hökmü ilə CM-in 234.2, 234.4.3 və 237.2.3-cü maddələri ilə təqsirli bilinərək 8 il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmiş, Bakı şəhəri, Qaradağ rayonu məhkəməsinin 06 aprel 2007-ci il tarixli qərarı ilə o, 27 aprel 2007-ci il tarixdən cəzasını çəkmək üçün məntəqə tipli cəzaçəkmə müəssisəsinə keçirilmişdir.

Azərbaycan Respublikası CM-in 234.4.3 və 237.2.3-cü maddələri ilə olan cinayətlərin törədilməsinə görə nəzərdə tutulmuş azadlıqdan məhrum etmə cəzasının hədləri müvafiq olaraq 5 ildən 12 ilədək və 3 ildən 8 ilədək müəyyən edildiyinə görə, həmin

cinayətlər, CM-in 15.4-cü maddəsinə əsasən ağır cinayətlər kateqoriyasına aiddir.

Hazırkı iş üzrə Ağır Cinayətlərə Dair İşlər Üzrə Azərbaycan Respublikası Məhkəməsinin 15 dekabr 2009-cu tarixli hökmü ilə məhkum X.A.Bağmanovun məhkum olduğu CM-in 182.3.2-ci maddəsi ilə olan cinayətin törədilməsinə görə isə 10 ildən 15 ilədək azadlıqdan məhrum etmə cəzası nəzərdə tutulmuşdur ki, CM-in 15.5-ci maddəsinə əsasən, həmin cinayət xüsusilə ağır cinayət hesab olunur.

Məhkəmə kollegiyası kassasiya protestinin həmin dəlili üzrə qeyd etmişdir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi məhkum X.A.Bağmanova cəzaçəkmə müəssisəsinin növünü ciddi rejimə dəyişdirərkən, Azərbaycan Respublikası CM-in 18-ci və 56-cı maddələrinin tələblərini pozmaqla səhv nəticəyə gəlmişdir.

Azərbaycan Respublikası CM-in 56.1.4-cü maddəsinə əsasən azadlıqdan məhrum etmə növündə cəzanın cinayətlərin xüsusi təhlükəli residivi zamanı və ya ömürlük azadlıqdan məhrum etmə cəza növü müəyyən müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəza növü ilə əvəz edildikdə – azadlıqdan məhrum etmə növündə cəzanın xüsusi rejimli cəzaçəkmə müəssisələrində çəkilməsi müəyyən edilir.

Qeyd edilən Məcəllənin 18.3.3-cü maddəsinə əsasən qəsdən ağır və ya xüsusilə ağır cinayət törətməyə görə əvvəllər azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum olunmuş şəxs yenidən xüsusilə ağır cinayət törətdikdə cinayətlərin residivi xüsusilə təhlükəli sayılır.

Göstərilən qanun normalarının mənasına görə cinayətlərin residivi o halda xüsusilə təhlükəli sayılır ki, şəxs qəsdən ağır və ya xüsusilə ağır cinayət törətməyə görə əvvəllər azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum olunmuş olsun və yenidən xüsusilə ağır cinayət törətsin. Bu halda azadlıqdan

məhrum etmə növündə cəzanın xüsusi rejimli cəzaçəkmə müəssisələrində çəkilməsi müəyyən edilməlidir. Cinayət qanunvericiliyinə əsasən isə CM-in 56.4-cü maddəsində göstərilən hallar istisna olmaqla cəzaçəkmə müəssisəsinin növünün dəyişdirilməsi yolverilməzdir.

Məhkəmə kollegiyası məhkum X.A.Bağmanovun müdafiəçisi U.M. Əhmədovanın kassasiya şikayətinin dəlilləri üzrə bildirmişdir ki, şikayətdə əsasən işin faktiki halları mübahisələndirilir.

Bununla əlaqədar məhkəmə kollegiyası qeyd etmişdir ki, Azərbaycan Respublikası CPM-in 419.1-ci maddəsinə əsasən kassasiya instansiyası məhkəməsi kassasiya şikayətinə və ya kassasiya protestinə mahiyyəti üzrə baxaraq, yalnız hüquqi məsələlər üzrə cinayət qanununun və bu Məcəllənin normalarının tətbiqinin düzgünlüyünü yoxlayır.

Qeyd olunan prosessual hüquq normasına əsasən sübutların mahiyyəti üzrə araşdırılması, mötəbərliyi, kifayətliyi, cinayət faktının müəyyən edilməsi kimi məsələlərin həlli qanunla kassasiya instansiyası məhkəməsinin deyil, birinci və apellyasiya instansiyası məhkəmələrinin səlahiyyətlərinə aid edilmişdir.

Kassasiya şikayətinin digər dəlili ondan ibarətdir ki, məhkum X.A.Bağmanov apellyasiya baxışı zamanı verdiyi ifadəsində və həmçinin apellyasiya şikayətində bildirmişdir ki, 2009-cu ilin mart ayının 10-dan 11-nə keçən gecə, yəni cinayət hadisəsi baş verən gecə və səhəri gün də daxil olmaqla mart ayının 19-dək Salyan rayonunda Xələc kəndində olan Üzümpçülük şirkətində işdə olmuşdur. Həmin vaxt Xələc kənd sakinləri olan Y.M.Mahmudov, S.Ə.Abdullayev, C.K.Səlimov da həmin şirkətdə suçu işləyirlər. Məhkum X.A.Bağmanovun dediyinə görə həmin adları çəkilən şəxslər də hadisə olan gecə, yəni

Məhkumun müdafiə, ana dilindən istifadə və iş materialları ilə tanış olma hüquqlarının pozulması məhkəmə qərarının ləğvinə səbəb oldu

Ağır cinayətlərə dair işlər üzrə Azərbaycan Respublikası məhkəməsinin 21 yanvar 2009-cu il tarixli hökmü ilə R.X.Salmanov-Azərbaycan Respublikası CM-nin 168.1-ci, 126.3-cü, 228.3-cü, 279.1-ci, 217.2-ci, 32.5,181.3.1-ci, 32.5,181.3.2-ci, 32.5,181.3.3-cü, 32.5,206.4-cü, 32.5,29,206.4-cü, 32.3,318.2-ci və 32.3,29,318.2-ci maddələri ilə təqsirli bilinərək qəti olaraq 15 il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına Azərbaycan Respublikası CM-nin 120.2.1-ci, 120.2.4-cü, 120.2.5-ci, 120.2.11-ci maddələri ilə verilmiş ittihamlar xaric edilərək, barəsində həmin maddələrlə cinayət təqibinə xitam verilmişdir.

Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsinin cinayət işləri və inzibati xətəllərə dair işlər üzrə kollegiyasının 07 aprel 2009-cu il tarixli qərarı ilə R.X.Salmanov tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayəti təmin edilməmiş, iş üzrə Ağır Cinayətlərə Dair İşlər Üzrə Azərbaycan Respublikası məhkəməsinin 21 yanvar 2009-cu il tarixli hökmü dəyişdirilmədən saxlanmışdır.

Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət işləri və inzibati xətəllərə dair işlər üzrə kollegiyasının 07 aprel 2009-cu il tarixli qərarından məhkum R.X.Salmanov kassasiya şikayəti vermişdir.

Məhkəmə kassasiya şikayətini onunla əsaslandırılmışdır ki, məhkəmə prosesinin videoçəkilişinin və ya səs yazısının aparılması barədə vəsatəti təmin edilməmiş, ləzgi millətdən olaraq rus dilində təhsil almasına və məhkəmənin aparıldığı dili bilmədiyinə, məhkəmə sənədlərinin aparıldığı latın qrafikası ilə oxumağı bacarmadığına baxmayaraq ona verilməli olan sənədlər anladığı dildə verilməmişdir. İstintaq vaxtı müstəntiqə etdiyi etiraz təmin edilməmiş, vəkil etdiyi etiraza baxılmamış, bu barədə və başqa vəkil verilməsi barədə vəsatəti işə əlavə edilməmişdir. Daha sonra kassasiya şikayətində R.Salmanov özünün və başqasının

məhkum olunduqları eyni əmələ görə təkrar qanunsuz məhkum edilməsini, 4 dəfə cinayətdə iştirakdan imtina etməsi sübut edilsə də, Azərbaycan Respublikası CM-nin 30.2-ci maddəsinin tələbinin ziddinə olaraq məhkəmənin onu təqsirli bildiyini, əvvəlki hökmlərlə təqsirli bilinmiş şəxslər şahid qismində dindirilmədiyi halda onların ifadələrinin sübut kimi yolverilməz olduğunu məhkəmələr nəzərə almamışlar. Məhkəmədə şahidlərin bəzilərinin onu tanımadığını və görmədiklərini göstərmişlər. Əvvəllər qanuni qüvvəyə minmiş hökmlərlə müəyyən edilmiş heç bir hal onun təqsirliliyinin sübut olunmasında hüquqi qüvvəyə malik ola bilməz. Onun işinə andlı iclasçıların iştirakı ilə baxılmalı olduğu halda qanunun tələbi pozulmuşdur. “İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqların Müdafiəsi Haqqında” Avropa Konvensiyasının 6-cı və 13-cü maddələrinin tələbləri pozulmuşdur. Göstərilənlərə əsasən kassasiya şikayətinin təmin edilərək, Ağır cinayətlərə dair işlər üzrə Azərbaycan Respublikası məhkəməsinin 21 yanvar 2009-cu il tarixli hökmünün və Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət işləri və inzibati xətəllərə dair işlər üzrə kollegiyasının 07 aprel 2009-cu il tarixli qərarının dəyişdirilməsini xahiş etmişdir.

Kassasiya şikayətinə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasında baxılan zaman işin məhkəməyədək araşdırılması, birinci instansiyaya və apellyasiya instansiyası məhkəmələrində baxılması zamanı məhkumun hüquqlarının pozulmasına səbəb olan kobud qanun pozultularına yol verildiyi aşkar edildiyindən, məhkəmə kollegiyası bu nəticəyə gəlmişdir ki, aşağıda göstərilən əsaslara görə apellyasiya məhkəməsinin qərarları ləğv edilərək cinayət işi yeni apellyasiya baxışına qaynarılmışdır.

Belə ki, R.X.Salmanovun barəsindəki cinayət işinin materiallarından görünür ki,

izahdan da görünür ki, həqiqətən də “ambulator xəstə” dedikdə tibb müəssisəsindən kənar müalicə, şəxsin özünün sərbəst surətdə həkimin yanına gəlib getməsi, daha doğrusu tibb idarəsində yardım alan lakin xəstəxanada cəzəyə bəxş olmayan pasient başa düşülür. Göründüyü kimi Z.Babayevin ambulator müalicəsini cəzaçəkmə müəssisəsində keçməsi üçün heç bir maneə yoxdur və buna görə də haqlı olaraq Apellyasiya Məhkəməsi Z.Babayevin cəzasını cəzaçəkmə müəssisəsində çəkməklə məcburi ambulatoriya müşahidəsi və psixi müalicəsinə keçirilməsi qənaətinə gəlmişdir.

Bundan əlavə müdafiəçi məhkumun İnsan Hüquq və Azadlıqları Haqqında Avropa Konvensiyasının 3-cü və 6-cı maddələri əsasən malik olduğu hüquqlarının pozulmasının təsdiq edilməsi barədə qərar qəbul edilməsini xahiş edir.

Avropa Konvensiyasının 6-cı maddəsinin 1-ci bəndində qeyd edilir: Hər kəs, onun mülki hüquq və vəzifələri müəyyən edilərkən və ya ona qarşı hər hansı cinayət ittihamı irəli sürülərkən, qanun əsasında yaradılmış müstəqil və qərəzsiz məhkəmə vasitəsi ilə, əqlabətən müddətdə işinin ədalətli və açıq araşdırılması hüququna malikdir.

Bununla əlaqədar olaraq məhkəmə kollegiyası qeyd edir ki, məhkumun yuxarıda göstərilən konvensiya ilə müəyyənləşdirilmiş hüquqları pozulmamışdır. Belə ki, onun barəsində məhkəmə prosesləri əqlabətən müddətdə keçirilmiş, bu proseslərdə onun müdafiə hüququ tam həcmdə təmin edilmiş, onun barəsində həbs qətimkan tədbiri seçilərkən, müxtəlif istintaq hərəkətləri aparılarkən və barəsindəki cinayət işinə məhkəmə iclaslarında baxılarkən hansısa kobud qanun pozuntusuna yol verilməmişdir.

Avropa Konvensiyasının 3-cü

maddəsində qeyd edilir: Heç kəs işgəncəyə, qeyri-insani və ya ləyaqəti alçaldan rəftara və ya cəzaya məruz qalmamalıdır.

Məhkəmə kollegiyası qeyd edir ki, 3-cü maddənin təqdim etdiyi müdafiə demokratik cəmiyyətlərin əsas dəyərlərindən birini əks etdirir. 3-cü maddə ilk növbədə şəxsin fiziki toxunulmazlığını qorumaq üçün nəzərdə tutulub. 3-cü maddənin fundamental əhəmiyyətini belə bir fakt aydın göstərir ki, o, qurbanın davranışından asılı olmayaraq tətbiq edilir və onun nəzərdə tutduğu hüquq mütləq hüquqdur, yəni bu hüquqdan heç bir istisnaya yol verilmir.

Həmin maddənin tələbinə əsasən ərizəçi 3-cü maddəyə zidd olan rəftara və ya cəzaya məruz qaldığını sübut etmək vəzifəsi daşıyır. Sübut etmə standartı əqlabətən şübhə yeri qoymayan sübutların təqdim olunmasıdır. Lakin nə kassasiya şikayətində, nə də materialda məhkumun 3-cü maddədən irəli gələn hüquqlarının pozulması müəyyən edilmir.

Z.Babayevin cəzaçəkmə yerinə göndərilməsini onun Konvensiyanın 3-cü maddəsinin pozulması kimi qiymətləndirmək düzgün olmaz, ona görə ki, o yuxarıda qeyd edildiyi kimi CM-in müvafiq maddələri ilə təqsirli bilinib müəyyən müddətdə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmiş və sonradan da həmin cəzadan azad olunmamışdır. Ona görə də onun ambulator müalicə keçməklə bərabər təyin olunmuş cəzasını çəkməsi qanunidir.

Beləliklə yuxarıda qeyd edilənlərə əsasən məhkəmə kollegiyası əsasən Azərbaycan Respublikası CPM-in 419.10.1-ci maddəsinə rəhbər tutaraq kassasiya şikayətini təmin etməmiş, məhkum barəsində apellyasiya instansiya məhkəməsinin qərarını dəyişdirilmədən saxlamışdır.

2009-cu ilin mart ayının 10-dan 11-nə keçən gecə səhərədək onun yanında olmuşlar. Lakin həmin şəxslər istər ibtidai istintaq zamanı, istərsə də birinci və apellyasiya məhkəmələrində olan məhkəmə baxışları zamanı dindirilməmişlər. Məhkumun müdafiəçisinin onların dindirilmələri barəsində verdiyi vəsatət əsassız olaraq təmin olunmamışdır.

Məhkəmə kollegiyası kassasiya şikayətinin həmin dəlili ilə razılışaraq qeyd etmişdir ki, bu halda apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən “İnsan Hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında” Konvensiyada təsbit olunmuş ədalətli məhkəmə araşdırılması hüququnun əsas prinsipləri pozulmuşdur.

Belə ki, Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 3-cü bəndinin “d” yarım-bəndinə əsasən cinayət törətməkdə ittiham olunun hər kəs ən azı onun əleyhinə ifadə vermiş şahidləri dindirmək və ya bu şahidlərin dindirilməsinə nail olmaq və onun əleyhinə ifadə vermiş şahidlər üçün eyni olan şərtlərlə onun lehinə olan şahidlər çağırmaq və dindirməyə nail olmaq hüququna malikdir.

Qeyd edilən maddənin mahiyyəti ondan ibarətdir ki, ədalətli məhkəmə araşdırılması hüququnun təmin edilməsi üçün təqsirləndirilən şəxslər hər hansı şahidin iş üçün əhəmiyyətli ifadə verəcəyini hesab edilərsə, istənilən belə şahidləri çağırmaq və dindirmək imkanına, eləcə də ittiham tərəfinin çağırdığı və ya ifadələrinə istinad etdiyi istənilən şahidləri dindirmək imkanına malik olmalıdırlar. Məhkəmənin bu hüquqdan

əsassız imtinası ədalətli məhkəmə araşdırılması hüququnu istisna edir.

Bu məsələ ilə bağlı Avropa Məhkəməsinin mövqeyi də xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Avropa Məhkəməsi öz qərarlarında qeyd etmişdir ki, ərizəçinin şahidləri çağırmaq xahişinə apellyasiya məhkəməsi etinasızlıqla yanaşmışdı; o, qərara aldı ki, bu 6-cı maddədə yer alan ədalətli məhkəmə araşdırılması anlayışına uyğun deyil. Təqsirləndirilən şəxsin hüquqları bu işdə o dərəcədə məhdudlaşdırılmışdı ki, ərizəçi üçün ədalətli məhkəmə araşdırılması mümkünsüz olmuşdu, bu isə 6-cı maddənin 1-ci bəndinə ziddir (Vidal Belçikaya qarşı iş).

Beləliklə, məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarı təyin olunmuş cəzaçəkmə müəssisəsinin növünə dair kassasiya protestinin dəlili və həmçinin ədalətli məhkəmə araşdırılması hüququnun pozulmasına dair kassasiya şikayətinin dəlili ilə bağlı hissələrdə ləğv olunmalı və həmin hissələrdə yeni apellyasiya baxışına təyin olunmalıdır.

Şərh edilənlərə əsasən kassasiya protesti tam, kassasiya şikayəti qismən təmin edilərkən Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət işləri və inzibati xətalara dair işlər üzrə məhkəmə kollegiyasının 07 may 2010-cu il tarixli qərarı təyin olunmuş cəzaçəkmə müəssisəsinin növünə və ədalətli məhkəmə araşdırılması hüququnun pozulmasına dair hissələrdə ləğv edilmiş və iş həmin hissələrdə yenidən baxılması üçün apellyasiya baxışına təyin edilmişdir.

Məhkəmənin ambulator müalicə keçməsi təyin olunmuş azadlıqdan məhrum etmə cəzasını çəkməsinə mane olmur

Sabunçu rayon məhkəməsinin 17 dekabr 2009-cu il tarixli qərarına əsasən, Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin 1 sayılı Respublika Xəstəxanası 681 sayılı 03 dekabr 2009-cu il tarixli vəsatətlə məhkəməyə müraciət edərək xəstə Z.F.Babayevin məcburi müalicə ambulatoriya müşahidəsi və psixiatr müalicəsinə keçirilməsinə dair qərar çıxarılması xahiş edilmiş, lakin həmin vəsatət rədd edilmişdir.

Z.F.Babayevin müdafiəçisi həmin qərardan apellyasiya şikayəti vermiş, Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin 05 mart 2010-cu il tarixli qərarı ilə verilmiş apellyasiya şikayəti qismən təmin edilmiş, Sabunçu rayon məhkəməsinin 17 dekabr 2009-cu il tarixli qərarı ləğv edilmiş, Z.F.Babayevin Ümumi Tipli Psixiatriya Stasionarında məcburi müalicənin ləğv edilməsi və məcburi ambulatoriya müşahidəsi və psixiatr müalicəsinə keçirilməsinə dair Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin 1 sayılı Respublika Xəstəxanasının vəsatəti təmin edilmiş, məhkum barəsində Ümumi Tipli Psixiatriya Stasionarında məcburi müalicə ləğv edilmiş və o məcburi ambulatoriya müşahidəsi və psixiatr müalicəsində keçirilmiş, ona Ağır Cinayətlərə Dair İşlər Üzrə Azərbaycan Respublikası Məhkəməsinin 10 aprel 2006-cı il tarixli hökmü ilə təyin edilmiş 10 il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzasını ciddi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsində çəkməsi üçün cəzaçəkmə müəssisəsinə göndərilmişdir.

Apellyasiya instansiya məhkəməsinin yuxarıda qeyd edilən qərardan məhkumun müdafiəçisi Bakı şəhəri, 14 sayılı Hüquq Məsləhətxanasının vəkili İ.Q.Şurov tərəfindən kassasiya şikayəti verilmişdir. Kassasiya şikayətində apellyasiya instansiya məhkəməsinin 05 mart 2010-cu il tarixli qərarının ləğv edilməsi, Z.Babayevin məcburi ambulatoriya müşahidəsi və psixiatr müalicəsinə keçirilməsi, onun Konvensiyanın 6 (1) və 3-cü maddələri əsasında malik olduğu

hüquqlarının pozulmasının tanınmasına dair qərar qəbul edilməsi xahiş olunur.

Müdafiəçi hesab edir ki, birinci instansiya məhkəməsi işə baxarkən faktlara deyil, hər hansı bir sübutlara əsaslanmayan şəxsi mülahizəsinə əsas götürüb. Xüsusi biliyə malik olan səlahiyyətli ekspertlərin rəyini şübhə altına almaqda ifadə edilən belə yanaşma məhkəmə qərarında kifayət qədər əsaslandırılmamışdır. Bundan əlavə birinci instansiya məhkəməsi təkcə milli qanunvericiliyin tələblərini pozmaqla kifayətlənməmiş, hətta İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin presedent qərarlarına yanlış istinad etmişdir.

Həmçinin müdafiəçi qeyd edir ki, işə baxan Apellyasiya Məhkəməsi birinci instansiya məhkəməsinin qərarından verilən apellyasiya şikayətinə də konvension normaların, Avropa İnsan Haqları Məhkəməsinin müəyyənləşdirdiyi testlərin və daxili qanunvericiliyin nəzərdə tutduğu qaydada ədalətli və qərəzsiz baxmayıb. Məhkəmə araşdırılması digər şəxslərin və məhkum Z.Babayevin iştirakı təmin olunmadan, zəruri sənədlər tədqiq edilmədən yalnız müdafiə və ittiham tərəfinin dindirilməsi ilə məhdudlaşdırılıb. Bundan əlavə qeyd edilir ki, məhkəmənin 5 mart 2010-cu il tarixli qərarında apellyasiya şikayətinin qismən təmin edilməsi göstərilərsə də birinci instansiya məhkəməsinə müəyyən edilən halların və ilkin müraciətin məzmunu başdan ayağa təhrif olunmuşdur. Belə ki, apellyasiya instansiya məhkəməsi Z.Babayevin ümumi Tipli Psixiatriya Stasionarında məcburi müalicənin ləğv edilməsi və məcburi ambulatoriya müşahidəsi və psixiatr müalicəsində keçirilməsi, digər tərəfdən isə ona təyin edilmiş cəzanı ciddi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsində çəkməsi üçün cəzaçəkmə müəssisəsinə göndərilməsi kimi biri digərinə tamamilə zidd olan ikili nəticəyə gəlib.

Müdafiəçi hesab edir ki, qəbul edilmiş məhkəmə qərarları Avropa Məhkəməsinin

qərarları ilə müəyyənləşdirilən ədalətlik meyarına uyğun deyil. Belə ki, ağır formalı psixi xəstəlikdən əziyyət çəkən şəxsin Konvensiyanın 3-cü maddəsi əsasında malik olduğu hüquqlarını pozulmasını araşdırmayan apellyasiya instansiya məhkəməsi özü Z.Babayevin müalicə növünü dəyişdirməyərək onu ciddi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsinə qaytarmaqla əlavə cəza və iztirab yetirib.

Məhkəmə kollegiyası kassasiya şikayətinin dəlillərini iş materialları ilə əlaqəli şəkildə araşdıraraq ona verdiyi hüquqi qiymət aşağıdakı kimi olmuşdur.

İlk olaraq müdafiəçi Z.Babayevin apellyasiya baxışında iştirakının təmin edilməməsinə mübahisə edir. Müdafiəçinin bu dəlili müzakirə edən kollegiya bildirir ki, Azərbaycan Respublikası CM-in 391.1-ci maddəsinin tələbinə uyğun iş üzrə məhkum ilkin baxış iclasının vaxtı və yeri barədə məlumatlandırılma da o məhkəmədə iştirak etmək arzusunu bildirməmişdir. 16 fevral 2010-cu il tarixli ilkin məhkəmə iclas protokolundan da görünür ki, məhkumun və 1 sayılı Respublika Psixiatriya Xəstəxanasının nümayəndəsinin məhkəmə iclasında iştirak etməmələri müdafiəçinin və dövlət ittihamçısının iştirakları ilə müzakirə edilməklə məhkum Z.Babayevin və nümayəndənin iştirakları olmadan məhkəmənin davam etdirilməsi barədə qərar qəbul olunmuşdur.

Həmçinin CPM-in 393.1-ci maddəsinə uyğun olaraq 16.02.2010 tarixli məktubla ilkin iclas qərarı göndərilməklə məhkum Z.Babayevin məhkəmədə iştirakını təmin etmək 1 sayılı Respublika Psixiatriya Xəstəxanasının baş həkimi tərəfindən xahiş olunmuş, 19.02.2010-cu il tarixdə məhkəmə baxışı təxirə salınmaqla bu tarixlə təkrar olaraq xəstəxana məlumatlandırılma da Z.Babayevin və nümayəndənin iştirakları təmin edilməmiş, məhkəmə də dövlət ittihamçısının və müdafiəçinin etirazlarının olmamasını nəzərə alaraq haqlı olaraq onların iştirakları olmadan məhkəmənin davam etdirilməsi barədə qərar qəbul etmişdir.

Müdafiəçinin CM-in 78.1-ci maddəsinin tələblərinin nəzərə alınmaması ilə bağlı dəlillərini də məhkəmə kollegiyası

əsassız hesab edir. Belə ki, iş materiallarından görünür ki, Z.Babayev CM-in 22-ci maddəsinə görə anlaşıqlı istisna etməyən psixi pozuntusu olan bir şəxsdir. CM-in 22.1-ci maddəsinə əsasən anlaşıqlı vəziyyətdə olan, lakin cinayət törətdiyi zaman psixikanın pozulması nəticəsində öz əməlinin faktiki xarakterini və ictimai təhlükəliliyini tam dərk etməyən və ya həmin əməli idarə edə bilməyən şəxs cinayət məsuliyyətinə cəlb edilir. İş materiallarından da görünür ki, Z.Babayev Azərbaycan Respublikası CM-in 220.1, 315.2 və 317.3-cü maddələri ilə təqsirli bilinərək 10 il müddətinə azadlıqdan məhrum olunmuş və barəsində psixiatriya stasionarında məcburi müalicə təyin edilmişdir. Göründüyü kimi Z.Babayev azadlıqdan məhrum etmə cəzasından və məsuliyyətdən azad olunmamışdır. Həmçinin məhkəmə kollegiyası o qənaətdədir ki, konkret bu iş üzrə Z.Babayev CM-in 22-ci maddəsinin təsiri altına düşdüyündən onun CM-in 78-ci maddəsinə əsasən cəzadan və ya cəzanın qalan hissəsindən azad olunması müzakirə edilə bilməz.

Müdafiəçinin özünün də istinad etdiyi kimi CM-in 78.1-ci maddəsi cinayət törətdikdən sonra psixi xəstəliyə tutulmuş və bunun nəticəsində öz əməlinin (hərəkət və ya hərəkətsizliyinin) faktiki xarakterini və ictimai təhlükəliliyini dərk etmək və ya həmin əməli idarə etmək imkanından məhrum olunmuş şəxsin və 78.2-ci maddəyə görə də cinayət törətdikdən sonra cəzanın çəkilməsinə mane olan sair ağır xəstəliyə düşər olmuş şəxsin cəzadan azad olunması mümkündür. Lakin iş materiallarından da bir daha müəyyən olunur ki, Z.Babayev CM-in 22-ci maddəsinin təsiri altına düşdüyündən onun barəsində psixiatriya stasionarında məcburi müalicə təyin olunmuş, 12 aprel 2007-ci ildə Həkim Məsləhət Komissiyasının rəyində əsasən o cəzadan azad olunmamaqla ümumi tipli psixiatriya stasionarında məcburi müalicəyə göndərilmiş və nəhayət onun vəziyyətini yaxşılaşması ilə əlaqədar xəstəxana onun stasionar müalicəyə ehtiyacı olmayan xəstə kimi məcburi ambulatoriya müalicəsinə keçirilməsini tövsiyyə etmişdir.

Kassasiya şikayətinin 15-ci bəndində müdafiəçinin ambulator xəstəyə verdiyi